

МІНІСТЕРСТВО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА БУДІВНИЦТВА УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПРОЕКТУВАННЯ
МІСТ “ДІПРОМІСТО”

ЧЕРКАСИ

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ПЛАН

ТОМ I

Київ – 2009 р.

МІНІСТЕРСТВО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА БУДІВНИЦТВА УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПРОЕКТУВАННЯ
МІСТ “ДІПРОМІСТО”

ЧЕРКАСИ

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ПЛАН

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

ТОМ I

АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ РОЗДІЛИ

Договір № 554-01-1-2007/236 від 25.05.2007 р.
д/у 1-2007 від 19.10.2007 р.
д/у №1-2008 від 13.10.2008 р.
д/у №2-2008 р. від 02.12.2008 р.
д/у №1-2009 від 07.07.2009 р.
д/у №2-2009 від 10.09.2009 р.

В.о. директора

О.Головань

Начальник АПУ

В. Токар

Начальник АПМ-3

В. Ісаков

ГАП

Г. Айлікова

Начальник відділу НМЗМП

А.Економов

Київ - 2009 р.

Склад проекту

№ п/п	Найменування матеріалів	На чому виконані	Кількість примірників	Масштаб	Інвентарний чи архівний №
1	2	3	4	5	6
I Графічні матеріали					
1.	Опорний план	папір ламінований папір	1 3	1:5 000	024163
2.	Основне креслення	папір ламінований папір	1 3	1:5 000	024164
3.	Схема розташування міста в системі розселення	папір ламінований папір	1 3	1:50 000	024165
4.	Схема планувальних обмежень	папір ламінований папір	1 3	1:10 000	024166
5.	Схема інженерної підготовки та захисту території. Гідротехнічні заходи. Дощова каналізація.	папір ламінований папір	1 3	1:10000	024167
6.	Схема транспорту	папір ламінований папір	1 3	1:10000	024168
7.	Схема магістральної вуличної мережі	папір ламінований папір	1 3	1:10000	024169
8.	Картограма інтенсивності руху транспорту (існуючий стан)	папір ламінований папір	1 3	1:20000	024170
9.	Картограма інтенсивності руху транспорту (проектний стан)	папір ламінований папір	1 3	1:20000	024171
10.	Схема водопостачання та водовідведення	папір ламінований папір	1 3	1:10000	024172
11.	Схема електропостачання	папір ламінований папір	1 3	1:10000	024173
12.	Схема теплопостачання та газопостачання	папір ламінований папір	1 3	1:10000	024174

13.	Схема перспективного розвитку міста (модель)	папір ламінований папір	1 3	1:10000	024175
14.	Схема обмежень обумовлених історико-архітектурним опорним планом	папір ламінований папір	1 3	1:10000	024176
15.	Схема прогнозного стану оточуючого середовища	папір ламінований папір	1 3	1:10000	024177
II Текстові матеріали					
1.	Пояснювальна записка. Архітектурно-планувальні та економічні розділи	Книга Том 1	4		024178
2.	Пояснювальна записка. Транспорт. Інженерні розділи	Книга Том 2	4		024179

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
1. ПОЛОЖЕННЯ ТА РОЛЬ МІСТА В СИСТЕМІ РОЗСЕЛЕННЯ	13
2. КОРОТКА ІСТОРИЧНА ДОВІДКА.....	14
3. ПРИРОДНІ УМОВИ ТА РЕСУРСИ ОСВОЄННЯ ТЕРИТОРІЇ	16
3.1. ПРИРОДНІ УМОВИ ТА РЕСУРСИ	16
3.1.1. МІСЦЕПОЛОЖЕННЯ	16
3.1.2. ГІДРОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ	16
3.1.3. КЛІМАТИЧНІ УМОВИ	17
3.1.4. ҐРУНТОВИЙ ПОКРИВ	18
3.1.5. РОСЛИННІСТЬ ТА РЕКРЕАЦІЙНІ ЗОНИ МІСТА	18
3.1.6. ГЕОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА.....	19
3.1.7. ГІДРОГЕОЛОГІЧНІ УМОВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВОДОЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ПІДЗЕМНИМИ ВОДАМИ	20
3.2. ІНЖЕНЕРНО-ГЕОЛОГІЧНІ УМОВИ ОСВОЄННЯ	20
4. ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОГО СТАНУ МІСТА	22
4.1. НАСЕЛЕННЯ, ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ, ТРУДОВІ РЕСУРСИ, ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ	22
4.1.1. НАСЕЛЕННЯ, ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ	22
4.1.2. ТРУДОВІ РЕСУРСИ, ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ.....	25
4.1.2.1. Економічно активне населення.....	25
4.1.2.2. Трудові ресурси та їх розподіл.....	27
4.2. ЖИТЛОВИЙ ФОНД	29
4.3. ГОСПОДАРСЬКИЙ КОМПЛЕКС	30
4.3.1. ПРОМИСЛОВІСТЬ	30
4.3.1.1. Галузева структура	30
4.3.1.2. Машинобудування, приладобудування та металообробка.....	31
4.3.1.3. Хімічна промисловість.....	32
4.3.1.4. Промисловість будівельних матеріалів.....	32
4.3.1.5. Легка промисловість	32
4.3.1.6. Харчова промисловість.....	32
4.3.1.7. Деревообробка.....	33
4.3.1.8. Інвестиції	33
4.4. ПІДПРИЄМСТВА ТА УСТАНОВИ ОБСЛУГОВУВАННЯ	34
4.5. ІСНУЮЧА ПЛАНУВАЛЬНА СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗОНУВАННЯ МІСТА	37
5. АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ДІЮЧОГО ГЕНЕРАЛЬНОГО ПЛАНУ	40
5.1. НАСЕЛЕННЯ	40
5.2. ЖИТЛОВЕ БУДІВНИЦТВО	41
5.3. ГОСПОДАРСЬКИЙ КОМПЛЕКС	43
5.4. АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕРИТОРІЇ МІСТА	45

5.5. ІНЖЕНЕРНА ІНФРАСТРУКТУРА	47
5.5.1. ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ	47
5.5.2. ГАЗОПОСТАЧАННЯ	47
5.5.3. ВОДОПОСТАЧАННЯ, ВОДОВІДВЕДЕННЯ	47
5.5.4. ЕЛЕКТРОПОСТАЧАННЯ	48
5.5.5. ТРАНСПОРТ	49
5.6.6. ГІДРОТЕХНІЧНІ ЗАХОДИ	49
5.6.7. ДОЩОВА КАНАЛІЗАЦІЯ	49
6. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІСТА	50
6.1. ЗАГАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПАРАМЕТРІВ РОЗВИТКУ МІСТА НА ПЕРСПЕКТИВУ	50
6.2. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МІСТА	50
6.3. ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПРОГНОЗ	52
6.4. КОНЦЕПЦІЯ ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ МІСТА ЧЕРКАСИ	56
6.5. ОБ'ЄМИ ТА РОЗМІЩЕННЯ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА.	
ЖИТЛОВИЙ ФОНД	63
6.5.1. РОЗРАХУНОК ОБСЯГІВ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА НА 1 ЧЕРГУ ТА РОЗРАХУНКОВИЙ ПЕРІОД	63
6.5.1.1. Перспективна сельбищна ємність існуючого житлового фонду	64
6.5.1.2. Території та розміщення житлового будівництва	64
6.6. ПЕРСПЕКТИВНА ЧИСЕЛЬНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ. РОЗСЕЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ. ТРУДОВІ РЕСУРСИ	71
7. АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕРИТОРІЇ	74
7.1. ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗОНУВАННЯ	74
7.2. АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНА СТРУКТУРА	79
7.3. РОЗВИТОК ІСТОРИЧНОГО АРХІТЕКТУРНО-ПРОСТОРОВОГО СЕРЕДОВИЩА	80
7.4. ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНО-ПРОСТОРОВОЇ КОМПОЗИЦІЇ	80
8. РОЗРАХУНОК УСТАНОВ ТА ПІДПРИЄМСТВ ОБСЛУГОВУВАННЯ	81
8.1. УСТАНОВИ ТА ПІДПРИЄМСТВА ОБСЛУГОВУВАННЯ	81
8.2. РОЗРАХУНОК ТА РОЗМІЩЕННЯ КЛАДОВИЩ	89
9. ОЗЕЛЕНЕНІ ТЕРИТОРІЇ	89
10. ОХОРОНА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ	91
11. ПРОТИПОЖЕЖНІ ЗАХОДИ	91
12. ІСНУЮЧИЙ ТА ПРОЕКТНИЙ РОЗПОДІЛ ТЕРИТОРІЇ. ПЕРСПЕКТИВНА МЕЖА МІСТА	92
13. НАМИВНІ ТЕРИТОРІЇ РАЙОНУ ЧЕРКАСИ ІІ	100
14. ПРОПОЗИЦІЇ ПО РЕАЛІЗАЦІЇ РІШЕНЬ ГЕНЕРАЛЬНОГО ПЛАНУ	100
15. ОСНОВНІ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ	104

ВСТУП

Робота „м.Черкаси. Генеральний план” виконана УДНДІПМ „Діпромiсто” на замовлення Черкаської міської ради та відповідно до завдання, погодженого Управлінням містобудування та архітектури виконкому Черкаської міської ради та затвердженим міським головою (договір № 554-01-1-2007 від 25 травня 2007 р., д/у №1-2007 від 19.10.2007 р., д/у №1-2008 від 13.10.2008 р, д/у №2-2008 р. Від 02.12.2008 р., д/у №1-2009 від 07.07.2009 р. та д/у №2-2009 від 10.09.2009 р.).

Генеральний план виконано відповідно до Законів України “Про планування і забудову територій”, “Про основи містобудування”, “Про Генеральну схему планування території України”, нормативно-правових актів та нормативно-методичних положень Міністерства регіонального розвитку та будівництва України інших міністерств.

Склад та зміст проекту відповідає Державним будівельним нормам України ДБН Б. 1-3-97 „Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження генеральних планів міських населених пунктів” та ДБН 360-92** „Містобудування. Планування та забудова міських і сільських поселень”.

Термін дії генерального плану – 20 років (розрахунковий період генплану 2031 рік). З метою визначення перспектив формування міста за межами розрахункового періоду виділяється містобудівний прогноз - орієнтовно - 50– 60 років, без прив’язки до конкретної дати.

Крім того, в генеральному плані виділена перша черга будівництва (невідкладні) заходи.

Окремо розглядається питання здійснення наміву «Черкаси-ІІ» в районі залізничної платформи Панське.

Необхідність виконання генерального плану м. Черкаси виникла в зв’язку з тим, що термін дії попереднього генерального плану, розробленого інститутом „Діпромiсто” в 1980 році, вичерпано і місту необхідна нова проектна містобудівна документація.

За час, що пройшов після розробки попереднього генерального плану, відбулися корінні зміни в макроекономічних умовах, принципах фінансування будівництва та реконструкції, змінах пріоритетів при виборі типу житла, в різнопланових економічних інтересах різних груп населення.

Головною передумовою цих змін стала поява ринкового механізму в економіці країни, який являється новою реальністю сьогодення. В цих умовах на перше місце в розвитку міст вийшли наступні питання:

- а) переорієнтація виробництв на потреби ринку;
- б) наповнення міського бюджету, переважно, за рахунок комерційних об’єктів, фінансових закладів, підвищення доходів від нерухомості;
- в) скорочення бюджетних витрат на комунальне господарство та ін.

В значній мірі змінилося законодавство, яке регламентує будівельну виробничу, підприємницьку, адміністративну та інші види діяльності.

Зміна всіх цих чинників істотно трансформує і методичні підходи до реалізації довгострокових містобудівних рішень закладених в містобудівній документації.

Сьогодні реалізація довгострокових цілей йде під регулюючим впливом місцевої влади, але з урахуванням інтересів окремих суб’єктів, які беруть участь в інвестиційних процесах; поєднання різноманітних інтересів в єдину довгострокову програму пов’язане не тільки з економічною діяльністю місцевої влади, але, в значній мірі, і з політичною (по

узгодженню цілей, можливостей, знаходженню компромісів, рішенню спірних питань демократичним шляхом).

Метою роботи є визначення стратегії територіального та економічного розвитку міста Черкаси на найближчу перспективу та містобудівний прогноз, а також надання пропозицій по реалізації проектних рішень, закладених в генеральному плані.

Генеральним планом визначаються :

- перспективна чисельність населення, об'єми та структура нового житлового будівництва;
- території для розвитку сільбищного будівництва, розвитку промисловості та комунально-складських об'єктів;
- пріоритетні напрямки розвитку міста, його перспективна планувальна структура та функціональне зонування;
- аналізується загальний стан довкілля, фактори, що його формують, надаються містобудівні пропозиції щодо поліпшення санітарно-гігієнічного та екологічного стану;
- визначаються території, що мають певні обмеження при їх використанні (природоохоронні, санітарно-гігієнічні, інженерно-будівельні та інші);
- обґрунтовується доцільність зміни межі міста;
- надаються пропозиції щодо вдосконалення транспортної та інженерної інфраструктури міста і т. ін.

Міська рада та її виконавчі органи, згідно ст.12 Закону України «Про планування і забудову територій», мають керуватися генеральним планом під час:

- підготовки обґрунтованих пропозицій щодо зміни меж міста;
- підготовки вихідних даних для розроблення планів земельно-господарського устрою територій міста;
- вирішення питань щодо розташування та проектування нового будівництва, здійснення реконструкції, реставрації, капітального ремонту об'єктів містобудування та упорядкування територій;
- вирішення питань вибору, вилучення, надання у власність чи користування земельних ділянок, надання дозволу на будівництво об'єктів містобудування;
- організації розроблення та затвердження місцевих правил забудови, детальних планів території, планів червоних ліній, іншої містобудівної документації та проектів;
- організації проведення грошової оцінки земель;
- розроблення і затвердження місцевих містобудівних програм та програм соціально-економічного розвитку населеного пункту;
- організації роботи з проведення оцінки впливу діяльності підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності на стан довкілля;
- узгодження питань забудови та іншого використання територій, в яких зацікавлені територіальні громади суміжних адміністративно-територіальних одиниць;
- встановлення на відповідних територіях режиму використання земель, передбачених для містобудівних потреб.

Пояснювальна записка складається з двох томів :

Том I – архітектурно-планувальні та економічні розділи;

Том II – транспортні та інженерні розділи.

Паралельно із розробленням генерального плану, на замовлення міста було виконано ще дві роботи, що суттєво вплинули на рішення генерального плану:

- „Промисловий та комунально-складський комплекс міста Черкаси. Проектні роботи по упорядкуванню та раціональному використанню територій”, (ДП „Проектний інститут „Київський Промбудпроект”);
- „Історико-архітектурний опорний план та зони охорони пам’яток м. Черкас в межах міста 19-початку 20 ст.(між бульв. Т. Шевченка – вул. Ільїна)”, (Центр пам’ятокознавства).

При розробці проекту були проаналізовані та використані такі проектні та наукові матеріали:

1. Програми соціально-економічного і культурного розвитку міста Черкаси на 2007, 2008 роки;
2. «Генеральний план м. Черкаси», розроблений в 1980 році інститутом ”Гипроград”, м.Київ;
3. «м.Черкаси. Проектно-пошукові роботи по розробці зонінг-плану, правил використання та забудови території міста з коригуванням окремих положень генплану», розроблені в 2001 році інститутом „Діпромiсто”;
4. „Історико-архітектурний опорний план та зони охорони пам’яток м. Черкас в межах міста 19-початку 20 ст.(між бульв. Т. Шевченка – вул. Ільїна)”, («Центр пам’ятокознавства», м. Київ 2009 р.;
5. «Історико-архітектурний опорний план центральної частини міста», (НДПІАМ, 2001 рік.).
6. „Промисловий та комунально-складський комплекс міста Черкаси. Проектні роботи по проектуванню та раціональному використанню територій”, (ДП „Проектний інститут” Київський Промбудпроект”, Київ 2008 р.).
7. «Схема районного планування (схема планування території) Черкаської області», УДНДПМ «Діпромiсто», м.Київ 2002 р.;
8. «м. Черкаси. ПДП прибережної смуги», (інститут «Гипроград», м. Київ, 1966р.);
9. «м. Черкаси. ПДП центральної частини міста (коригування)», (інститут «Гипроград», м.Київ, 1966р.);
10. «м. Черкаси. ПДП припортового району», (інститут «Гипроград», м. Київ, 1967р.);
11. «м. Черкаси. ПДП проектної зони південного промрайону», (інститут «Гипроград», м.Київ, 1969 р.);
12. «м. Черкаси. ПДП Північно-Східної промислової зони», (інститут «Гипроград», м.Київ, 1969 р.);
13. «м. Черкаси. ПДП Південно-Західного житлового району», (інститут «Гипроград», м.Київ, 1971 р.);
14. «м. Черкаси ПДП припортового району (намив)», (інститут «Гипроград», м. Київ, 1973 р.);
15. «м. Черкаси ПДП центральної та прибережної зони», (інститут «Гипроград», м.Київ, 1973 р.);
16. «м. Черкаси ПДП житлового району в межах вулиць: Пастерівської, Гоголя, Ватутіна, Рябокони», (інститут «Гипроград», м. Київ, 1974 р.);
17. «м. Черкаси ПДП району «Соснівка», (інститут «Гипроград», м. Київ, 1974р.);
18. «м.Черкаси ПДП району «Водопарк», (інститут «Гипроград», м. Київ, 1979р.);
19. «Проект планування приміської і зеленої зони», (інститут «Гипроград», м. Київ, 1980р.);
20. «м. Черкаси ПДП зони відпочинку «Сокирно», (інститут «Гипроград», м.Київ, 1982р.);
21. «м. Черкаси ПДП Центрального намивного району», (інститут «Гипроград», м.Київ, 1983 р.);
22. «м. Черкаси ПДП району «Дахнівка», (інститут «Гипроград», м. Київ, 1986р.);

23. «м. Черкаси. Комплексна схема транспорту», (інститут «Гипроград», м. Київ, 1986р.);
24. «м. Черкаси. ТЕО району Черкаси-ІІ», (УДНДПМ «Діпромiсто», м. Київ, 1993р.);
25. «м. Черкаси. Схема розміщення АЗС (коригування)», (УДНДПМ «Діпромiсто», м.Київ, 2001 р.);
26. «ТЕО Черкаси-ІІ. Концепція розвитку міста.», (УДНДПМ «Діпромiсто», м. Київ, 1992 р.);
27. Містобудівні обґрунтування розміщення окремих об'єктів на території міста, виконані на протязі 2000-2009 років інститутом «Діпромiсто» та іншими проектними інститутами
28. Проекти забудови районів «Митниця І» та «Митниця ІІ», (ЗАТ «Черкасицивільпромбуд», 1987 рік).
29. Інші документи та матеріали, надані Департаментом архітектури, будівництва та землеустрою виконавчого комітету Черкаської міської ради та іншими управліннями та організаціями міста.

В якості вихідних даних для виконання генплану приймалися:

- дані обласного та міського управлінь статистики про розвиток господарського комплексу міста, наявність житлового фонду, дані установ та підприємств обслуговування, дані про розвиток інженерно-транспортної інфраструктури і таке інше;
- дані анкетувань підприємств, організацій та установ міста;
- пропозиції органів міського самоврядування та окремих служб міста щодо соціально-економічного та територіального розвитку міста.

Для виконання креслень генерального плану використовувалась така підоснова:

- на території, яка входить в існуючі межі міста, - векторна електронна карта М1:5000, виготовлена Галузевим науково-виробничим центром «Геоматика» Державної служби геодезії, картографії і кадастру КПД «Київгеоінформатика» (м.Київ) в 2009 році.
- на території поза існуючими межами міста – топографічна карта М 1:50000 та М 1:10000 (растр).

Робота виконана авторським колективом архітектурно-планувальної майстерні №3 (начальник Ісаков В.А.) за участю інженерно-планувального відділу (в.о.начальника Мухи В.Г.), відділу ГІС - технологій (начальник к.е.н. Палеха Ю.М.).

Архітектурно-планувальна частина	
Головний архітектор проекту	Г. Айлікова
Провідний архітектор	Г. Тугай
Архітектор	Ю.Толмачова
Архітектор	К. Кошева
Архітектор	Г.Астаулова-Ільницька
Архітектор	С. Вільчинська

Техніко-економічна частина	
Керівник БЦ ГІС, д.г.н.	Ю.Палеха
Старший науковий співробітник д.г.н.	Г.Підгрушний
Керівник групи	Г. Нестеренко
Інженер, к.г.н.	О. Сивак
Інженер	О. Золотаревич
Інженерно-транспортна частина	
Транспортне забезпечення	
Головний фахівець	Б. Скоробогатов
Керівник групи	Л. Ємець
Інженер	С. Чубенко
Природно-ресурсний потенціал, охорона навколишнього середовища	
Провідний інженер	Н. Кравченко
Водопостачання, каналізація, санітарне очищення	
Керівник групи	В. Ліговська
Інженер	Д. Гончаров
Електропостачання	
Інженер	Г.Малюк
Теплопостачання, газопостачання	
Керівник групи	Л. Прокопенко
Інженер	О. Срібний
Інженерна підготовка та захист території	
Головний фахівець	Л.Безкоровайна
Керівник групи	О. Геращенко
Інженер	Л. Святненко
Інженер	Н. Душина
Комп'ютерне забезпечення	
Інженер	А.Тарасенко

Аналіз сучасного стану та прогноз чисельності та статеві-вікового складу населення міста Черкаси виконаний авторським колективом інституту демографії та соціальних досліджень НАН України у складі:

Завідуючий відділом міграційних досліджень, к.е.н.	О. Позняк
Старший науковий співробітник відділу демографічного прогнозування, к.е.н.	П. Шевчук

Авторський колектив висловлює подяку міському голові С.О.Одаричу, головному архітектору міста М.М. Упирю, начальнику відділу інженерно-топогеодезичного забезпечення Управління планування та архітектури А.М.Пшеничному, заступнику начальника відділу містобудування та архітектури Р.В.Єпик та іншим співробітникам Департаменту архітектури, будівництва та землеустрою, управлінь міськвиконкому, співробітникам служб і організацій міста, які приймали активну участь у розробці генерального плану м.Черкаси

Завдання на розробку проекту, протоколи містобудівних нарад, поперечні профілі, ілюстративні матеріали та інші документи наведені в додатках.

1. ПОЛОЖЕННЯ ТА РОЛЬ МІСТА В СИСТЕМІ РОЗСЕЛЕННЯ

Місто Черкаси – адміністративний, культурний, діловий та промисловий центр одноіменної області, розташоване на березі Кременчуцького водосховища майже в геометричному центрі України. Відстань від Києва до Черкас становить близько 190 км.

Чисельність населення Черкаської міськради станом на 01.01.2007 р., за даними Держкомстату України, становило 289,2 тис. осіб, в тому числі: міське населення – 290,9 тис. осіб, сільське населення - 0,8 тис. осіб.

Місто займає вигідне положення на перетині важливих транспортних комунікацій, які забезпечують зручні зв'язки Черкас з головними промисловими центрами західної, центральної та східної частини України – Києвом, Полтавою, Кременчуком, Харковом, Дніпропетровськом, Миколаєвом, Одесою, Дніпродзержинськом, Кіровоградом, Житомиром, Луцьком, Рівне та ін.

Транспортні зв'язки міста з обласним центром, столицею держави та іншими населеними пунктами України, іншими країнами здійснюються автомобільним, залізничним та, частково, водним транспортом.

Через місто проходить національна автомобільна дорога Золотоноша –Черкаси-Сміла –Умань /Н-16/, яка забезпечує головні транспортні зв'язки міста із зовнішньою автомобільною мережею України.

Крім того, до міста підходять:

Автомобільні дороги державного значення

- національні - Н-01 Київ – Знам'янка та Н-08 Бориспіль-Дніпропетровськ-Запоріжжя (через Кременчук);
- регіональна дорога - Р-10 Канів-Чигирин-Кременчук (з під'їздом до с.Суботів);

Автомобільні дороги місцевого значення

- територіальні - Т-24-01 - Городище-Шпола-Новоукраїнка-Бобринець-Устинівка, Т-24-03 - Орадівка-Христинівка-Жашків-Корсунь-Шевченківський-Мошни, Т-24-08 Шевченкове-Городище-до а/д Н-16, Т-24-02 Суботів-Медведівка-Кам'янка, Т-24-09 а/д М-03-Драбів-Золотоноша

- ряд обласних та районних доріг.

Місто Черкаси обслуговує одноколійна не електрифікована залізнична лінія Золотоноша – Черкаси - Сміла, яка функціонально є залізничним перемиканням між напруженими залізничними напрямками Київ-Гребінка-Полтава і Миронівка - Т.Шевченка-Знам'янка.

У південно-східній частині міста розташовано КП „Аеропорт Черкаси».

Черкаський річковий порт, який розташовується на правому березі Кременчуцького водосховища, обслуговує тільки вантажні перевезення.

Вигідне економіко - географічне положення міста відіграло важливу роль у його формуванні як значного індустріального центру.

Господарський комплекс міста багатогалузевий. Структуру економіки формують такі галузі: промисловість, будівництво, зовнішній транспорт, сфера послуг. Всього в господарському комплексі міста, станом на 01.01.07 р. зайнято близько 96 тис. осіб.

Черкаси – значний культурний центр, який обслуговує не лише населення самого міста, а і прилеглі населені пункти Черкаського, Смілянського та Золотоніського районів. В місті знаходиться ряд науково-дослідних та проектних інститутів, вищих та спеціальних

навчальних закладів, театри, кінотеатри, палаци та будинки культури, музеї, картинні та художні галереї, центри культури та дозвілля.

Територія міста в існуючій міській межі, згідно форми 6-зем та обміру опорного плану, становить 7759,0 гектарів.

Місто межує з Свидівською, Герониміською, Хутірською, Русько-Полянською, Червонослобідською сільськими радами. землі яких прилягають до міста.

Відповідно до рішень «Генеральної схеми планування території України», Черкаська область увійшла до центральної міжобласної системи розселення з центром у місті Києві. В центрі міжобласної системи розселення передбачається розвиток комплексів обслуговування унікального та вибіркового попиту для населення міжобласної системи. Черкаська обласна система формується в межах області. Враховуючи ексцентричне територіальне розташування обласного центру, для забезпечення доступності населення до установ обслуговування епізодичного, стандартного і, частково, спеціалізованого попиту, на території Черкаської області формується три міжрайонні системи обслуговування: Черкаська, Уманська, Ватутінська.

Особливості географічного положення Черкаської міжрайонної системи розселення, до якої входить 10 районів (територія розділена значним водним простором), значна чисельність населення, наявність міст-супутників поблизу Черкас, дає підстави говорити про частковий перерозподіл функцій центру обслуговування населення між Черкасами, Смілою та Золотоношею.

Таким чином, маючи статус міста обласного значення, Черкаси, в той же час, відіграють роль районного центру Черкаського району та міжрайонного центру Черкаської області.

Зона впливу міста Черкаси була визначена в роботі «м.Черкаси Черкаської області. Проект планування приміської і зеленої зони», яка була виконана інститутом «Діпромiсто» в 1980 році. Відповідно до цієї роботи, до зони впливу міста Черкаси увійшли Черкаський, Смілянський та Золотоніський райони з загальною кількістю населення 200 тис.осіб.

2. КОРОТКА ІСТОРИЧНА ДОВІДКА

Перша цілком певна згадка про місто Черкаси належить до 1394 року, коли воно вже було укріпленим містом на південних рубежах Київської землі.

Місцевість, де розкинулися Черкаси, ще в глибоку давнину приваблювала людину. Про це свідчать виявлені на території міста кам'яні і бронзові знаряддя праці доби бронзи (II-I тис. до н.е.). У період Київської Русі тут існувало слов'янське поселення, що підтверджується знахідками зброї, знарядь праці, монет X-XII ст.

Під час монголо-татарської навали ця місцевість була спустошена, частина населення знищена, а решта відступили далі на північ. Тільки з часом Черкащина знову починає заселятися і освоюватися.

До ліквідації Київського удільного князівства (в 1471 році) Черкаси входили до його складу, а після ліквідації – до Київського воєводства. З XV ст. місто стало центром Черкаського староства. Тут постійно перебував староста – намісник великого литовського князівства, а після Люблінської унії 1569 року – польського короля.

Роль Черкас, як опорного пункту, особливо зросла з кінця XV ст., коли посилюлися грабiжницькі напади Кримського ханства на Україну. На початку XVI ст. укріпили Черкаський замок. В 1579 році звели новий, міцний замок. Знаходився він на високій горі, мав 29 городень, 4 соснові вежі, його оточував широкий рiв. Саме місто розбудовувалося обабіч замку.

В середині XVI ст. Черкаси стали значним містом Київщини (до 2 тис. мешканців). Населяли його, в основному, ремісники, торговці, козаки, селяни.

Велику роль у житті Черкас відіграло козацтво, яке почало формуватися у другій половині XV ст. За назвою міста Черкас, навколо якого козаки селилися, їх стали іменувати ще й черкесами, а в російських документах XVI- XVII ст. черкесами називали всіх українців взагалі.

Жителі Черкас брали активну участь у селянсько-козацьких повстаннях XVI- XVII ст. З 1648 р. Черкаси полкове місто - до 1686 р. За Андрусівським договором (1667) Черкаси знову відійшли до Польщі.

Після возз'єднання Правобережної України з Лівобережною в складі Росії, Черкаси з 1795 року стали повітовим містом Вознесенського намісництва, а з серпня 1797 року – Київської губернії.

Розвиток економіки зумовлював зростання міста. Якщо в 1803 році в місті проживало 3470 осіб, то в 1845 році – 19000 осіб.

Ще на початку XIX ст. місто розташовувалось, в основному, вздовж берега Дніпра на низині – Подолі і під час весняних розливів ріки нерідко затоплювалося. В зв'язку з цим, та розвитком міста, постало питання про освоєння горішнього плато. Забудова його велася за генеральним планом Гесте 1815 року, що передбачав створення кварталів з прямими вулицями. На горі знаходились повітові установи, приміщення духовного училища, будинки чиновників, купців та духовенства. Переважна більшість населення жила на митниці в річковій заплаві. В 1838 році в Черкасах налічувалось 1190 будинків, у тому числі один мурований (тюрма), решта – дерев'яні, тому великим лихом тут були часті пожежі.

Після реформи 1861 року в Черкасах зростає промисловість, особливо, після завершення будівництва залізниці, яка з'єднала місто з магістраллю Київ-Одеса.

Кінець XIX ст. став періодом промислового піднесення в Росії. Цей процес захопив і Черкаси. На 1900 рік у місті налічувалося 29 фабрик і заводів, де працювало близько двох тисяч робітників.

Населення міста з 1870 року до 1910 року збільшилося майже в три рази з 13,9 тис. осіб до 39,6 тис. осіб. Черкаси були погано забудовані, міське будівництво проводилося стихійно і носило сільський характер. Переважали одноповерхові будинки з дерева, вкриті соломною. На околицях будувалися здебільшого мазанки під очеретом. Лише центральна частина в районі Соборної площі мала міський вигляд. Тут жили заможні жителі, працювали повітові установи, контори, банки. Найкращі будівлі, що на розі нинішніх вулиць Б.Вишневецького і Фрунзе (тепер готель „Дніпро”), та Палац одруження), Будинок жіночої гімназії, споруджений за проектом відомого київського архітектора Городецького (нині будинок піонерів).

До 1912 року місто не мало водопроводу, електрики, телефону. Забрукованою була лише Соборна площа та кілька прилеглих вулиць.

Перша світова і громадянська війни та інтервенція призвели до економічного занепаду міста.

В повоєнні роки, до утворення Черкаської області у 1954 році, місто було невеликим райцентром. Бурхливий розвиток міста почався після перетворення його у обласний центр, особливо в 70-80-ті роки, коли він став значним промисловим центром. Тут розвивалася промисловість, будувалися адміністративні, культурні, громадські заклади, велось житлове будівництво.

Значно змінився характер забудови міста. Були створені райони багатоповерхової забудови, новий район міста – Південно-Західний, намівні райони Митниця 1 та 2. Значна частина території міста реконструйована і забудована багатоповерховими будинками.

Сьогодні Черкаси – велике багатофункціональне місто, що має потужний потенціал промислового, соціально-культурного та рекреаційно-туристичного розвитку.

3. ПРИРОДНІ УМОВИ ТА РЕСУРСИ ОСВОЄННЯ ТЕРИТОРІЇ

3.1.ПРИРОДНІ УМОВИ ТА РЕСУРСИ

3.1.1.МІСЦЕПОЛОЖЕННЯ

Місто Черкаси розташоване на правобережжі Кременчуцького водосховища, на водорозділі між водосховищем і р. Тясмином. Ця ділянка правобережного Придніпров'я є древньою долиною Дніпра з розвинутою заплавою та надзаплавними терасами.

В ландшафтному відношенні характерним є поширення заплавних, борових місцевостей та лесових рівнин. Внаслідок знищення лісів в багатьох місцях має прояви вітрової ерозії. Розвиток природних комплексів відбувається в умовах підвищеного рівня ґрунтових вод в зв'язку з підпором Кременчуцького водосховища. Як результат, значно більшим стало зволоження борових піщаних місцевостей.

В геоморфологічному відношенні місто розташоване на третій і четвертій надзаплавних терасах правобережної рівнини. Поверхня їх рівна з невеликим ухилом до водосховища. В орографічному відношенні територія міста представляє собою хвилясту рівнину з домінуючими ухилами поверхні 2-5% (крім берегів водосховища з ухилами понад 10-15%) та блюдцеподібними зниженнями, де затримуються атмосферні опади. Абсолютні відмітки поверхні коливаються в межах 82-125 м з найбільшими висотами в районі Соснівки.

Своєю північно-східною частиною місто прилягає до Кременчуцького водосховища. Берегова лінія водосховища слабо звивиста з високим, крутим та приглубим берегом.

3.1.2.ГІДРОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Своєю північно-східною частиною місто прилягає до Кременчуцького водосховища, ложем якого є заплава р. Дніпро.

Берегова лінія водосховища слабо звивиста з високим, крутим, висотою 20-30м, та приглубим берегом. В районі міста водосховище поділяється насипною дамбою (довжиною 10 км) на дві частини. Рівневий режим водосховища характеризується згінно-нагінними коливаннями.

З метою захисту від хвильової абразії водосховища берегова частина міста захищена дамбою (довжиною 16 км з висотою гребеня 83 м), представленою в міській структурі набережною.

Середня глибина водосховища складає 6,0 м (при НПР – 81,0 м), максимальна – 21,0 м. Глибини акваторії міського пляжу (в районі Дахнівки) становлять на відстані від берега: 30 м – 1,6-1,8 м, 50 м – 2,2 -3,5 м.

У весняний період водосховище наповнюється до відмітки нормального підпірного горизонту (НПР) – 81.0 м. При пропуску катастрофічних паводків та при технічній необхідності допускається форсування горизонту відмітки 81,4 м. Максимальний нагін в районі міста (за період 1964-1980р.р.) спостерігався висотою 35 см, згін – 75 см.

Відмітка води у водосховищі в районі Кургану Слави і Річпорту буде: при паводку 1% забезпеченості – 81-80 м, при паводку 0,5% забезпеченості – 82 м (за даними Черкаського виробничого управління комплексного використання водних ресурсів).

Кременчуцьке водосховище є основним регулятором стоку р. Дніпро і розраховане на річне регулювання стоку для чотирьох нижче розміщених водосховищ.

Скид води в межень і наповнення водосховищ весною визначаються згідно з вимогами водокористувачів та водністю річки. Протягом навігаційного періоду (квітень – листопад) не допускається спрацювання водосховища нижче розрахункових позначок навігаційного рівня.

В період підвищених навантажень енергосистеми в зимовий час допускається спрацювання водосховища до рівня мертвого об'єму з наступним наповненням в період повені, до початку навігації.

3.1.3.КЛІМАТИЧНІ УМОВИ

Клімат території помірно континентальний з теплим літом та м'якою з частими відлигами зимою.

Коротка характеристика кліматичних факторів, необхідних для врахування при планувально-містобудівній організації території, наведена нижче за середніми даними багаторічних спостережень на МС Черкаси (абс. відм. 110 м) та Чигирин:

Температура повітря	-	8.1° - 8.3°
Абсолютна максимальна температура	-	40°
- /- мінімальна температура	-	мінус 35°
Глибина промерзання ґрунту	-	
середня/максимальна		0.7/1.2 м
Тривалість безморозного періоду	-	151 день
Розрахункові температури:		
- найбільш холодної 5-денки	-	мінус 21°
- опалювального періоду	-	мінус 1.2 °
- тривалість його	-	183 доби
Відносна вологість	-	75%
Кількість опадів:	-	486-512 мм
в тому числі, за теплий період		329-346мм (68%)
Висота снігового покриву сер./макс	-	18/38 см
Швидкість вітру	-	3.5 м/с
Домінуючі вітри та їх повторюваність	-	ПнЗх – 18.7 % Пд - 14.2 % ПдЗх – 15.2 %
Швидкості вітру, можливі:		
- щорічно	-	20 м/с
- 1 раз за 5-10 років	-	24- 25 м/с
- - / - 15-20 років	-	26 м/с
Несприятливі атмосферні явища - середня/найбільша кількість днів з:		
туманами		36/81
заметілями		11/ 50
грозами		29/ -

У відповідності з будівельно- кліматичним районуванням (БНіП 2.01.01-82) територія відноситься до III-В кліматичної зони, для якої орієнтація односторонніх квартир в межах сектору горизонту від 310° до 50° не допускається.

Наявність водосховища впливає на формування специфічних метеорологічних умов в межах прибережної зони: з одного боку - покращує її мікроклімат, з іншого – сприяє формуванню несприятливих умов розсіювання викидів в атмосферу.

Згідно з районуванням України по потенціалу забруднення повітря промисловими викидами територія міста має підвищений природний потенціал забруднення атмосферного повітря і характеризується несприятливими умовами розсіювання викидів в атмосферу.

3.1.4. ГРУНТОВИЙ ПОКРИВ

Територія міста повністю належить до лісостепової зони. Відповідно до геоморфологічної та орогідрографічної ситуації природний ґрунтовий покрив території неоднорідний, а в межах заплавної та борової тераси навіть строкатий.

Домінуючими в західній половині міста та його околиць є темно-сірі опідзолені ґрунти в комплексі з лучно-чорноземними та чорноземами опідзоленими і деградованими. Східна половина міста покрита чорноземами осолоділими, чорноземами глибокими малогумусними в комплексі з лучно-чорноземними ґрунтами і солодями. Ці ґрунти вважаються найбільш родючими в регіоні (потужність гумусового горизонту досягає 1м), проте вони малоструктуровані і для підвищення рівня родючості потребують внесення органічних та мінеральних добрив, на солонцюватих ділянках – гіпсування, внесення азотно-фосфатних сумішей.

Територія борової тераси (район Соснівки-Дахнівки) складена піщаними та глинисто-піщаними ґрунтами дернового типу – від пісків слабогумусованих до дернових з різним ступенем розвинутості гумусового горизонту та оглеєності. Рівень родючості через низький вміст гумусу цих ґрунтів низький, а піщаний механічний склад, обумовлюючи вітрову ерозію, потребує їх лісозакріплення.

Низькі та заплавні ділянки зайняті гідроморфними ґрунтами переважно легкого механічного складу - лучними солонцюватими та болотними, нерідко в комплексі з солонцями. Природна родючість гідроморфних ґрунтів низька через їх перезволоженість (значна частина їх відноситься до заливних луків), малу структурованість гумусового горизонту та низький вміст поживних речовин. Тому ґрунти потребують меліорації, мінерального та органічного живлення; вони здебільшого сприятливі для вологолюбних насаджень, організації лугопаркових зон.

3.1.5. РОСЛИННІСТЬ ТА РЕКРЕАЦІЙНІ ЗОНИ МІСТА

Згідно геоботанічному районуванню, територія міста розташована в Правобережно-Дніпровській лісостеповій провінції.

Збережена природна лісостепова рослинність видозмінена в умовах антропогенної діяльності.

Загальна площа зелених насаджень загального користування у місті складає 698.38 га з лісопарковою зоною і 284,42 га - без урахування лісопаркової зони. До них відносяться міські парки, сквери, бульвари, алеї, зелені зони, лісопаркова зона (Соснівка) тощо (див. "Озеленені території").

Територія борової тераси зайнята сосновими лісами – природними борами і суборами, на базі яких можуть формуватися паркові та лісопаркові рекреаційні території. На зволужених ділянках росте вільха, осика, тополя.

Зелені насадження прибережної захисної зони, крім естетичних, виконують і інші функції – водоохоронну, санітарно-гігієнічну та є частиною ландшафтно-планувальної структури міста.

Площа існуючих зелених насаджень загального користування (з урахуванням лісопаркової зони Соснівки) на одного жителя міста становить біля 24 м², без урахування лісопарку – 9,8 м², при нормі біля 15 м² (згідно ДБН 360-92**, табл. 5.4).

В умовах техногенних навантажень, яких зазнає місто, актуальним є розширення існуючих територій парків, створення нових зелених масивів, в тому числі, в межах техногенно навантажених територій. Виходячи з цього, генпланом передбачається створення

парків та реконструкція існуючих з підбором широкого асортименту зелених насаджень санітарно-гігієнічного характеру та зональних і стійких до техногенних навантажень насаджень чагарниково-деревних порід (тополя, липа, сосна, ялина, клен, дуб, черемуха, шипшина і ін.).

До зон відпочинку в місті належать парки культури та відпочинку, берегова смуга Кременчуцького водосховища, міські ліси, сквери, бульвар Шевченка.

Для забезпечення мешканців повноцінним відпочинком та естетичного благоустрою зелених зон міста необхідно провести планові роботи по реконструкції газонів у скверах “Юність”, облдержадміністрації, міськвиконкому, драмтеатру, “Хіміків” та інших, відновлювальні роботи у сквері “Митниця” з посадкою декоративних дерев, кущів. Визріла необхідність розширення зон відпочинку: будівництво великих парків у мікрорайоні “Перемога” – 2 (територія колишнього танкодрому) та в Придніпровському районі (територія радгоспних садів, вздовж вул. Вербицького); формування мережі зелених зон і скверів уздовж набережних; створення пішохідних смугороздільних бульварів. З екологічної точки зору було б доцільним використання прибережних територій водосховища виключно для рекреаційних цілей шляхом створення водно-зеленої зони міста. Берегові схили при цьому потребують раціональної планувальної організації та закріплення зеленими насадженнями.

В місті необхідно провести паспортизацію усіх зелених насаджень.

В результаті проведених заходів по озелененню міста площа зелених насаджень загального користування на одного жителя становитиме 16,5 м², що задовольнить нормативні та екологічні вимоги. Розрахунок зелених насаджень загального користування та територіальне розміщення зелених зон представлено в розділі «Озеленені території».

Загальний стан озеленення міста можна вважати задовільним, але більшість зелених територій знаходиться в занедбаному стані – газони втоптани, зелені насадження не реконструюються і не відновлюються протягом багатьох років.

В місті помітні негативні наслідки антропогенного впливу на зелені насадження, сформувались осередки розвитку та поширення амброзії, які потребують вивчення питання та активного застосування заходів викорінення явища та санації території.

Реалізація заходів з оздоровлення, реконструкції парків та розширення площ зелених насаджень загального користування, організація водно-зелених і прибережно-захисних зон вздовж водосховища сприятиме створенню рекреаційних територій і задоволенню потреб населення в короткочасному відпочинку та покращенню екологічних умов міста.

3.1.6.ГЕОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

В структурно-тектонічному відношенні місто знаходиться в межах північно-східного середньодніпровського схилу Українського кристалічного щита з різким падінням його поверхні, в межах якого і сформувалась терасова правобережна рівнина. Глибини залягання кристалічних порід в районі становлять 400-600 м. В межах міста докембрійський фундамент залягає на глибинах понад 180 м (завод “Буддеталь”) і представлений гнейсами, пегматитами. Зверху він перекритий потужною товщею тріасових, юрських, палеогенових осадових відкладів. Інженерно-геологічний шар товщею від декількох до декількох десятків метрів представлений переважно четвертинними піщаними відкладами з прошарками супісків та суглинків, перекритими на терасах горизонталом лесовидних суглинків товщиною в декілька метрів. В районі Соснівки верхній шар відкладів – це еолові піски потужністю до 10 м.

Таким чином, геолітологічна основа є сприятливою в інженерно-геологічному відношенні для містобудівного освоєння території.

3.1.7. ГІДРОГЕОЛОГІЧНІ УМОВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВОДОЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ПІДЗЕМНИМИ ВОДАМИ

В гідрогеологічному відношенні територія міста розташована в межах басейну Дніпровсько-Донецької западини. Підземні води спостерігаються у всіх стратиграфічних комплексах осадових порід - крейдяних, палеогенових, неогенових, четвертинних відкладах. Останні характеризуються слабкою водонасиченістю або неякісні.

Найбільш перспективним для централізованого водопостачання є водоносний горизонт середньо-верхньочетвертинних алювіальних та алювіально-флювіогляціальних відкладів, які виповнюють III надзаплавну терасу р. Дніпро. Водомісткими породами є різнозернисті піски з галькою та валунами кристалічних порід загальною потужністю від 6 до 26 м. Глибина устанавленого рівня води 3-40,5 м. Свердловини мають дебіт переважно 432-1550 м³/добу. Вода прісна з мінералізацією 0,3-0,8 г/л; загальна жорсткість 5,3-11,3 мг-екв; в свердловинах міського водопроводу спостерігається підвищений вміст заліза (до 2-4,8 мг/л).

На даному етапі джерелом водопостачання м. Черкаси є поверхневі води р. Дніпро (Кременчуцьке водосховище) та підземні води з затвердженими та незатвердженими запасами. Об'єми існуючих потреб водозабезпечення становлять відповідно: з поверхневих джерел (Дніпровська станція) - понад 140 тис.м³/добу, із підземних – понад 20 тис.м³/добу.

Водопостачання міста здійснюється централізованою комунальною системою водопостачання КП „Черкасиводоканал” та локальними системами водопостачання промислових підприємств.

В межах міста розташовані 4 водозабори з затвердженими запасами потужністю:

- “Зелене господарство” - 2090 м³/добу (глибини свердловин 9 – 55 м);
- “Аеропорт” - 6160 м³/добу (глибини свердловин 45 – 65 м);
- “Міськводопровід” - 5874 м³/добу (глибини свердловин 49 – 56 м);
- “Соснівка” – потужністю 4598 м³/добу (глибини свердловин 55 – 65 м).

За межами міста розташований локальний водозабір підземних вод “Геронимівка” потужністю 285 м³/добу (глибини 67 – 70 м) і інфільтраційний водозабір (с. Сокирно) потужністю 140000 м³/добу.

Таким чином, загальна потужність зазначених водозаборів становить біля 160 тис. м³/добу.

Слід зазначити, що в радіусі до 20 км перспективи на отримання значної кількості підземних вод практично немає, тому при потребі значних об'ємів водопостачання необхідно орієнтуватися на поверхневі водні джерела, основним із яких є Кременчуцьке водосховище.

3.2. ІНЖЕНЕРНО-ГЕОЛОГІЧНІ УМОВИ ОСВОЄННЯ

У відповідності до “Карты инженерно-геологического районирования для территории УССР по сложности условий освоения” (1986 р.) м. Черкаси розташоване в межах зони середньої складності інженерно-геологічних умов містобудівного освоєння території.

При цьому територія характеризується неоднорідними умовами освоєння (див. “Схему планувальних обмежень”).

Переважна частина території міста за інженерно-геологічними умовами сприятлива для містобудівного освоєння. Це пологі вододільні території надзаплавних терас Дніпра з ухилами поверхні до 8-10 % та глибиною залягання ґрунтових вод глибше 2,5-3,0 м.

Літологічний склад ґрунтів змінюється від піщаних до легкосуглинистих порід та лесовидних суглинків загальною товщиною до 6 м і більше. Згідно районуванню України

щодо поширення лесових порід місто розташоване в регіоні з найбільшою ймовірністю розвитку неспросідних ґрунтів.

В межах території міста виявлені і графічно виражені обмеження інженерно-геологічного характеру, які ускладнюють освоєння території: близьке залягання ґрунтових вод (до 3 м), заболочені ділянки з ґрунтами низької несучої спроможності (менше 1 кг/см²), ділянки крутосхилів (з ухилами понад 15%). З ерозійних процесів територія зазнає впливу площинного змиву.

Для ПнЗх частини міста характерний бугристий рельєф на піщаних відкладах з висотою бугрів 6-8 м. Піщані відклади є ареною живлення алювіального водоносного горизонту незахищеного від забруднення водопроникними шарами відкладів.

Несприятливими для будівельного освоєння є прибережні території, затоплювані високими паводками і заболочені ділянки.

Території, що зазнають несприятливих інженерно-геологічних впливів, потребують інженерної підготовки та захисту при їх освоєнні (див. розділ “Інженерна підготовка”).

Найбільш поширеним екзогенним процесом в місті є підтоплення (рівень ґрунтових вод вище 2,5-3,0 м), яке спостерігається на присадибних ділянках в мікрорайоні “Дахнівський” та на території промислової зони. Площа підтоплених територій в мікрорайоні “Дахнівський” становить до 350 га. За даними регіонального управління водних ресурсів (ЧРУВР) на промисловій території м. Черкаси характер зміни рівнів ґрунтових вод у 2008 році в цілому відповідав минулорічному. Проте рівні ґрунтових вод по всій території протягом року залишались вищими за середньобігаторічні на 0,20 – 1,45 м (площа з глибинами залягання ґрунтових вод до 2 м протягом року становила близько 330 га). Підтоплення зазнають також прибережні, в тому числі наливні території. Загальна площа підтоплення в районі промислових, прилеглих до них та прибережних територій міста становить біля 530 га. Покращення гідрогеологічної обстановки цих територій можливе тільки при проведенні заходів з водопониження і організації поверхневого стоку.

Із інших екзогенних процесів в місті має розвиток ерозія: вітрова - на піщаних пагорбах Соснівки та водна – на крутосхилах водосховища. Крім того, наливні береги мікрорайону “Митниця” зазнають абразії.

Крутосхилові береги, оскільки складені здебільшого лесовидними суглинками, є потенційно зсувонебезпечними. За даними Департаменту екології та безпеки населення при міській раді реально зсувонебезпечними є ділянки території від залізничного моста до перехрестя вул. Гагаріна і Героїв Сталінграду. Вишукувальні роботи для виявлення зсувонебезпечних територій не проводилися, так як постановою КМУ від 22.09.2004 №1256 “Про затвердження Комплексної програми протизсувних заходів на 2005-2014 роки” по м. Черкаси зсуви не визначені. Проект Програми протизсувних заходів Черкаської області на 2006-1014 роки не прийнятий і не фінансується.

Всі території, що зазнають впливу несприятливих екзогенних процесів, при містобудівному освоєнні потребують інженерної підготовки (див. “Інженерна підготовка та захист території”).

4. ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОГО СТАНУ МІСТА

4.1. НАСЕЛЕННЯ, ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ, ТРУДОВІ РЕСУРСИ, ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ

4.1.1. НАСЕЛЕННЯ, ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ

Чисельність населення Черкаської міськради станом на 01.01.2007 р, за даними Держкомстату України, становило 291,7 (289,2 – постійне населення) тис. осіб, в тому числі: міське населення – 290,9 тис. осіб, сільське населення - 0,8 тис. осіб. Чисельність населення Черкаської міськради станом на 01.01.2009 р. становить 298,4 тис. осіб.

Таблиця 4.1.1.1.

Динаміка чисельності населення
(на початок року)

Чисельність населення	Тис. осіб								
	2001 рік	2002 рік	2003 рік	2004 рік	2005 рік	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік
Постійне населення міста	296,1	293,6	292,4	291,7	291,6	290,4	289,2	-	-
Наявне населення міста	298,0	296,0	294,8	294,2	294,0	292,9	291,7	288,2	289,4

Аналіз природного руху населення показує, що до 1994 року природний приріст населення був додатнім; після 1994 року смертність населення перевищує народжуваність майже в 1,5 рази. Порівняння коефіцієнтів народжуваності та смертності міського населення Черкаської області та міста Черкаси наведено нижче в таблиці 4.1.1.2.

Таблиця 4.1.1.2.

Порівняння коефіцієнтів народжуваності та коефіцієнтів смертності

Показники		1990р.	1995р.	2000р.	2001р.	2002р.	2003р.	2004р.	2005р.	2006р.
К народж.	область всього	12,3	9,6	7,5	7,2	7,4	7,7	7,7	7,7	8,6
	область міське	14,2	9,5	7,1	7,1	7,3	7,9	8,2	8,2	8,1
	місто Черкаси	15,8	9,7	7,2	5,7	6,6	6,7	7,4	7,8	7,8
К смертн.	область всього	14,4	17,1	17,4	17,2	17,6	17,6	18,1	18,6	18,0
	область міське	10,0	12,2	13,1	13,1	13,3	13,2	13,8	14,1	14,0
	місто Черкаси	7,8	10,5	10,1	11,3	11,5	11,3	11,1	11,5	11,7
К природного приросту	область всього	-2,1	-7,5	-9,9	-10,0	-10,2	-9,9	-10,4	-10,9	-9,4
	область міське	4,2	-2,7	-6,0	-6,0	-6,0	-5,3	-5,6	-5,9	-5,5
	місто Черкаси	8,0	-0,8	-2,9	-5,6	-4,9	-4,6	-3,7	-3,7	-3,9

З наведених показників видно, що рівень народжуваності в м. Черкаси нижчий в порівнянні з іншими міськими населеними пунктами області, що характерно для великих міст; натомість рівень смертності в Черкасах також нижчий, ніж в цілому в області та в міській місцевості області, що пояснюється молодшою віковою структурою населення, викликаною міграцією молодих.

Таблиця 4.1.1.3.

Міграційний рух населення міста

тис. осіб

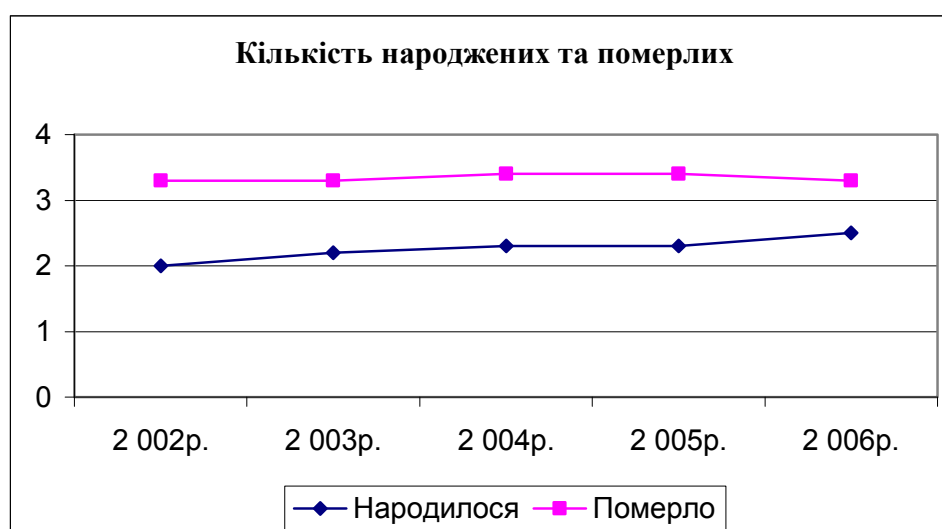
Показники	2002р.	2003р.	2004р.	2005р.	2006р.
Прибуло	5,80	6,2	6,84	5,68	5,46
Вибуло	5,74	5,77	5,91	5,69	5,86
Сальдо міграції	0,06	0,43	0,93	-0,01	-0,4

Таблиця 4.1.1.4.

Природний рух населення міста

тис. осіб

Показники	2002р.	2003р.	2004р.	2005р.	2006р.
Народилося	2,0	2,2	2,3	2,3	2,5
Померло	3,3	3,3	3,4	3,4	3,3
Природний приріст	-1,3	-1,1	-1,1	-1,1	-0,8

До основних факторів, які зумовлюють низьку народжуваність, відносять високий рівень освіти жінок та їх зайнятості в суспільному виробництві, рівень життя, орієнтація населення, зокрема молоді, на здобуття освіти, кар'єрний ріст тощо.

На відміну від народжуваності, у смертності як інтенсивний, так і структурний чинник діють сукупно в одному напрямі – сприяють відносно низькій смертності.

Співставлення повікових коефіцієнтів смертності населення Черкас і всього населення України також свідчить на користь перших – в Черкасах в 2006 р. в усіх вікових групах рівень смертності був нижчим (Рис. 1).

Рисунок 1

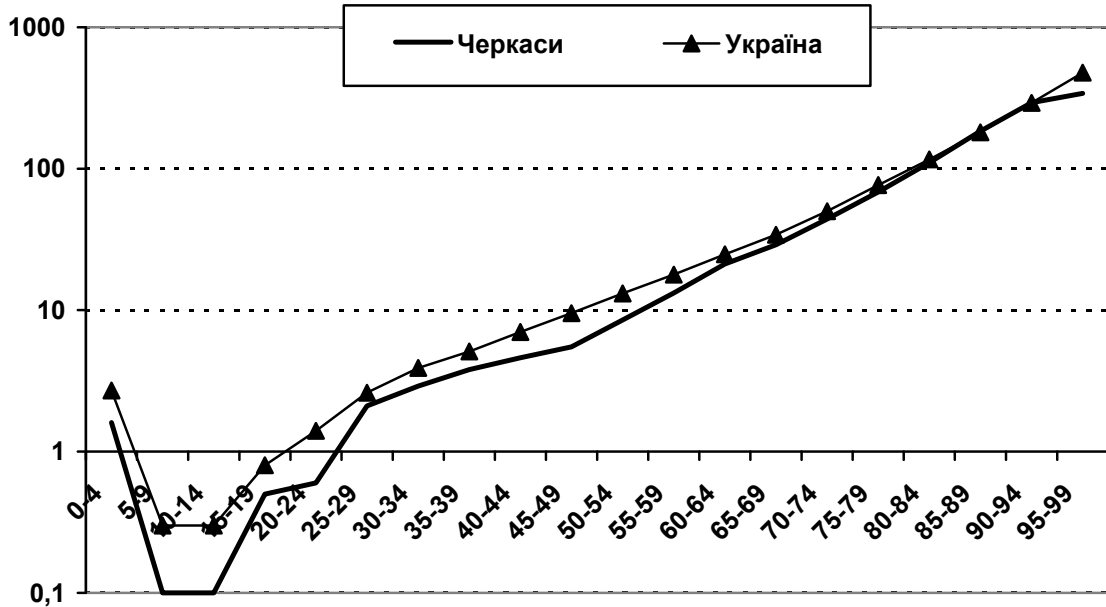

Рис. 1. Смертність населення м. Черкаси і України в цілому в 2006 р. за віком, (обидві статі, %, логарифмічна шкала).

Порівняння стандартизованих показників смертності за причинами смерті (очищених від впливу вікової структури) також свідчить про помітно кращу ситуацію в містах Черкаської області порівняно з міським населенням усієї України (Таблиця).

Таблиця 4.1.1.5.

**Стандартизовані коефіцієнти смертності за основними класами хвороб
(міські поселення, обидві статі)**

на 100 тис. осіб

	інфекційні та паразитарні хвороби	новоутворення	хвороби системи кровообігу	хвороби органів дихання	хвороби органів травлення	зовнішні причини смерті
Україна	37,9	198,8	901,1	38,8	68,2	128,7
Черкаська область	21,1	182,3	883,7	51,1	63,1	114,9

Таблиця 4.1.1.6.

Питома вага населення окремих вікових груп по м. Черкасах, населенню Черкаської області та Україні в цілому на початок 2007 р.

Вікові групи	м. Черкаси	Черкаська обл.	Україна в цілому
молодше працездатного віку	13,6	15,3	15,5
у працездатному віці	65,5	57,9	60,6
старше працездатного віку	20,9	26,8	23,9
із групи „Старше працездатного віку” старше 60 років	16,8	23,1	20,3

Як і в переважній більшості міст України, в Черкасах порівняно висока частка осіб у працездатному віці. Станом на початок 2007 р. вона становила 65,5%. У великих містах це пов'язано з тривалою тенденцією переважання прибуття над вибуттям, особливо в працездатному віці.

Частка населення старше працездатного віку в місті нижча середнього по Україні й області показника, що визначає відносну „молодість” населення міста. Зокрема рівень старіння населення міста (питома вага осіб у віці понад 60 років) на початок 2007 р. становив 16,8%. Це вигідно вирізняє місто, особливо з урахуванням того факту, що населення Черкаської області – одне з „найстаріших” в Україні. Так, по Україні в цілому на початок 2007 р. цей показник становив 20,3%, а по Черкаській області – 23,1%.

Слід звернути увагу, що частка осіб молодше працездатного віку в Черкасах помітно нижча, ніж по області та Україні в цілому. Це зумовлено зниженим рівнем народжуваності. Низькі показники народжуваності загалом характерні для міського населення та, особливо, населення великих міст. Розташування в Черкасах навчальних закладів визначає підвищену питому вагу осіб у віці 17-23 роки, які прибувають із метою продовження освіти.

Таким чином, ретроспективний аналіз чисельності населення міста Черкаси та основних факторів, які її формують, дозволив визначити загальну і довгострокову тенденцію зменшення загальної кількості населення міста.

4.1.2. ТРУДОВІ РЕСУРСИ, ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ

4.1.2.1. Економічно активне населення

В даному розділі визначена кількість економічно активного населення міста, тобто населення, яке протягом певного періоду забезпечує пропозицію робочої сили для виробництва товарів та послуг. До цієї категорії населення віднесені особи, зайняті економічною діяльністю, яка приносить дохід, а також безробітні (у визначенні МОП).

Кількість економічно активного населення розрахована виходячи з кількості населення міста у віці 16-70 років та рівня економічної активності населення. Рівень економічної активності населення для м. Черкаси прийнятий відповідно до показників по міському населенню області, які визначалися методом вибіркового обстеження (дані Головного управління статистики у Черкаській області). Показники наведені нижче в таблиці 4.1.2.1.1.

Таблиця 4.1.2.1.1.

	Все населення міста, тис. осіб	Економічно активне населення, тис. осіб			Економічно неактивне населення, тис. осіб
		Зайняте населення	Безробітні (за методологією МОП)	Всього	
Постійне населення міста станом на 01.01.2006 р.	289,2				
Населення у віці 15 років-працездатний вік	193,2	123,0	13,0	136,0	53,5
Населення у віці старше працездатного – до 70 років	39,3	7,5	0,2	7,7	31,6
Все населення у віці 15-70 років	232,5	130,5	13,2	143,7	85,1
Рівень безробіття (у визначенні МОП), %			9,2*		
Рівень економічної активності населення				62,8**	
Рівень зайнятості		53,7***			

* відношення (у відсотках) кількості безробітних віком 15-70 років до економічно активного населення зазначеного віку;

** відношення (у відсотках) кількості економічно активного населення у віці 15-70 років до всього населення зазначеного віку

***відношення (у відсотках) кількості зайнятого населення у віці 15-70 років до всього населення зазначеного віку.

Чисельність економічно активного населення міста становить 143,7 тис. осіб, з яких 130,5 тис. осіб – населення, зайняте у всіх видах економічної діяльності

Середньорічна кількість найманих працівників по м. Черкаси, за статистичними даними (статистичний щорічник області за 2005 р.), становить 92,4 тис. осіб (без найманих працівників статистично малих підприємств, працівників філії ЧГРУ „Приватбанк”, обласного управління юстиції, прокуратури і ін., а також без зайнятих у громадян-підприємців – суб’єктів підприємницької діяльності.

Чисельність зайнятих в законодавчо малих підприємствах м. Черкаси за 2006 рік становить, за даними статистики, 17,8 тис. осіб.

Таким чином, середньорічна кількість найманих працівників разом з малими підприємствами становить близько 110 тис. осіб.

Таблиця 4.1.2.1.2.

Показники	2006 р.
Чисельність населення, зайнятого у всіх видах економічної діяльності всього, в тому числі:	130,5
Наймані працівники підприємств, організацій (без статистично малих підприємств та зайнятих у громадян-приватних підприємців)	92,4
Наймані працівники законодавчо малих підприємств	17,8
Інші особи, зайняті економічною діяльністю (працюючі за наймом у окремих громадян, роботодавці, самозайняті, безкоштовно працюючі члени сім'ї, працюючі в особистих господарствах)	20,3

Економічно неактивне населення міста у віці 15-70 років становить 85,1 тис осіб. До складу цієї категорії належать учні та студенти; пенсіонери за віком, по інвалідності та на пільгових умовах; особи, що зайняті в домашньому господарстві, вихованням дітей та доглядом за хворими; особи, що не мають необхідності в працевлаштуванні та інші.

4.1.2.2. Трудові ресурси та їх розподіл

Основою трудових ресурсів міста є постійне населення в працездатному віці, чисельність якого складає 189,5 тис. осіб або 65,5% до загальної кількості постійного населення міста.

До трудових ресурсів віднесені також особи пенсійного віку та підлітки, зайняті у господарчій діяльності. Це орієнтовно 2,6% до населення міста (7,5 тис. осіб). Не відносяться до трудових ресурсів непрацюючі інваліди працездатного віку, частка яких складає 1,0 %. Таким чином, трудові ресурси м. Черкаси складають 67,1 % від населення - 194 тис. осіб

Частина трудових ресурсів зайнята на навчанні з відривом від виробництва(5,2 %). Це учні старших класів середньої школи (7,0 тис. осіб) та ті, що навчаються в середніх спеціальних та вищих навчальних закладах (орієнтовно 8,0 тис. осіб).

За даними центру зайнятості, станом на 01.01.2006 р. чисельність незайнятого населення, що перебувало на обліку, становила 2,8 тис осіб (1 % від населення міста).

Рівень зареєстрованого безробіття(на початок року):

- 2002 року -3,2 %
- 2003 року -2,6 %;
- 2004 року - 2,6 %;
- 2005 року -2,1 %
- 2006 року - 2,0 %.
- 2007 року – 1,5 % (2,8 тис. осіб).

Підвищенню рівня зайнятості та зменшенню рівня безробіття сприяли заходи, спрямовані на розвиток малого підприємництва.

За даними Головного управління статистики у Черкаській області, в економіці міста зайнято 114,1 тис. осіб, в тому числі на статистично великих підприємствах 96,3 тис. осіб, на статистично малих підприємствах 17,8 тис. осіб. Крім того, кількість підприємців фізичних осіб становить 17,4 тис. осіб.

Нижче, в таблиці 4.1.2.2.1.наведений розподіл трудових ресурсів міста.

Трудові ресурси та їх зайнятість

Таблиця 4.1.2.2.1.

		Існуючий стан	
		тис. осіб	%
	Постійне населення міста	289,2	100,0
I	Формування трудових ресурсів		
	Населення в працездатному віці	189,5	65,5
	Чисельність непрацюючих інвалідів 1-II груп та пенсіонерів у працездатному віці	3,0	1,0
	Працюючі пенсіонери та підлітки	7,5	2,6
	Трудові ресурси ВСЬОГО	194,0	67,1
II	Зайнятість трудових ресурсів		
1	Зайняті на навчанні з відривом від виробництва	15	5,2
2	Незайняте працездатне населення працездатного віку (згідно офіційної статистики)	4,0	1,0
3	Наймані працівники підприємств, організацій з урахуванням статистично малих підприємств	114,1	39,5
	в тому числі: наймані працівники законодавчо малих підприємств	17,8	
4	Інші особи, зайняті економічною діяльністю (працюючі за наймом у окремих громадян, роботодавці, самозайняті, безкоштовно працюючі члени сім'ї, працюючі в особистих господарствах) та особи діяльність яких не зафіксована офіційною статистикою	62,1	21,4
	в тому числі: підприємці фізичні особи	17,4	6,0

Середньооблікова кількість працівників за видами економічної діяльності у 2007 р.

Таблиця 4.1.2.3.1.

№ п/п	Галузі господарства	Середньо облікова кількість штатних працівників*	%
1.	Всього	96,3	100
2.	Сільське господарство, мисливство та пов'язані з ним послуги	1,1	1,1
3.	Лісове господарство та пов'язані з ним послуги	0,4	0,4
4.	Рибальство, рибництво	0,1	0,1
5.	Промисловість	29,7	30,8
6.	Будівництво	3,5	3,6
7.	Торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	10,5	10,9
8.	Діяльність готелів та ресторанів	0,4	0,4
9.	Діяльність транспорту та зв'язку, в тому числі:	7,9	8,2
9.1.	діяльність наземного транспорту	3,9	-
9.2.	додаткові транспортні послуги та допоміжні операції	0,7	-
9.3.	діяльність пошти та зв'язку	3,1	-
10.	Фінансова діяльність	4,6	4,8
11.	Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям, з них:	5,3	5,5
11.1	дослідження і розробки	0,5	-
12.	Державне управління	6,9	7,2
13.	Освіта	11,6	12,0
14.	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	11,1	11,5
15.	Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту, з них:	3,2	3,3
15.1.	діяльність у сфері культури та спорту, відпочинку та розваг	1,9	-

Примітка* - без статистично малих підприємств

4.2. ЖИТЛОВИЙ ФОНД

За даними Головного управління статистики у Черкаській області, житловий фонд міста станом на 01.01.2007 року становив 6109,9 тис. м² загальної площі, в тому числі:

- багатоквартирний – 5012,9 тис.м² (93,23 тис. квартир);
- одноквартирний садибний – 1096,1 тис.м² (921,62 тис. квартир).

Середня забезпеченість житлом складає 20,4 м² загальної площі на одного постійного жителя (без врахування площі лоджій, балконів та терас).

Середня житлова забезпеченість по м.Черкаси дещо менша від середньої житлової забезпеченості по міських населених пунктах Черкаської області (22м²/жителя) та середньої житлової забезпеченості по міських населених пунктах України (20,9м²/жителя).

Показники розподілу **існуючого житлового фонду** за видами забудови та розселення населення наведені нижче в таблиці 4.2.1.

Таблиця 4.2.1

Тип житлового фонду	Існуючий житловий фонд <u>Тис. квартир/кімнат</u> Тис м ² загальної площі	Існуюче розселення постійного населення (на 01.01.2007 р) тис осіб
Багатоквартирний, всього, в тому числі:	<u>93,23</u> 5012,9	245,7
Гуртожитки	<u>0,46</u> 201,0	4,8
Одноквартирний садибний	<u>21,62</u> 1096,1	43,5
Всього	<u>114,85</u> 6109,0	289,2

Загальна кількість будинків міста складає 13,58 тис, з яких 12,0 тис будинків – одноповерхові, 0,9 тис. - будинків мають 5 поверхів і більше, решта - 0,68 тис будинків -2-4-поверхові.

За даними БТГ м. Черкаси, в приватному секторі міста налічується близько 11,64 тис. будинків садибного типу, в яких мешкає 43,5 тис жителів.

Динаміка введення в експлуатацію житлового фонду по місту за 1990-2006 роки характеризується такими показниками :

- за період з 1990 р. по 1995 р. – від 113,0 до 183,5 тис м² на рік;
- за період з 1996 р. по 2000 р. – від 21,0 до 59,0 тис. м² на рік;
- за період з 2001 р. по 2006 р. – від 29,0 до 65,0 тис. м² на рік;

За даними відділу обліку та розподілу житлової площі Черкаського міськвиконкому, в черзі на поліпшення житлових умов перебуває 16992 сімей та одинаків (орієнтовно 46,8 тис осіб) серед яких 3119 сімей – в списку першочергового отримання житла (орієнтовно 9,0 тис. осіб).

4.3.ГОСПОДАРСЬКИЙ КОМПЛЕКС

4.3.1.ПРОМИСЛОВІСТЬ

4.3.1.1.Галузева структура

Ключовими промисловими підприємствами міста Черкаси являються 87 підприємств, що входять до основного кола статистичної звітності, в 11 галузях промисловості. Структура промисловості охоплює базові галузі: машинобудування, приладобудування та металообробку, хімічну та нафтохімічну, харчову, легку та промисловість будівельних матеріалів.

Кількість промислових підприємств переробної промисловості міста з урахуванням підприємств малого та середнього бізнесу в розрізі галузей промисловості міста та чисельність працюючих на них станом на 01.01.2008 р., наведені нижче в таблиці 4.3.1.1.1.

Галузева структура промислових підприємств м. Черкаси*

Таблиця 4.3.1.1.1.

№ п/п	Види промислової діяльності	Кількість підприємств		Середня кількість найманих працівників	
		Кількість (шт.)	Питома вага %	Кількість тис. осіб	Питома вага %
1.	Переробна промисловість всього, в тому числі:	554	100	29,7	100
2.	Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	72	13,0	5,3	17,8
3.	Легка промисловість	73	13,1	1,8	6,1
4.	Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини крім меблів	56	10,1	0,8	2,7
5.	Целюлозно-паперове виробництво, видавнича діяльність	64	11,6	0,8	2,7
6.	Хімічна та нафтохімічна промисловість	41	7,4	6,5	21,9
7.	Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	51	9,2	1,2	4,0
8.	Металургійне виробництво та виробництво готових мінеральних виробів	8	1,4	0,4	1,3
9.	Машинобудування	144	26,0	7,0	23,6
10.	Виробництво та розподіл електроенергії, газу, тепла та води:	10	1,8	4,8	16,2
11.	Інше виробництво	35	6,4	1,1	3,7

Примітка* - Згідно із інформацією представленою ДП Київський Промбудпроектотом

Як видно із даних представлених в таблиці 4.3.1.1.1., серед підприємств промислової діяльності найбільшу питому вагу займають підприємства, які належать до галузі машинобудування, легкої та харчової промисловості. Загальна чисельність зайнятих на підприємствах становить 29,4 тисяч осіб, з яких зайнято на виробництвах машинобудування – 23,8%, хімічній і нафтохімічній промисловості - 22%, харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – 18,0%, виробництво та розподіл електроенергії, газу, тепла та води – 16,2%. Отже $\frac{3}{4}$ зайнятих в промисловому комплексі міста працюють на виробництві чотирьох основних видів промисловості.

Нижче наведена характеристика окремих підприємств (за анкетними даними).

4.3.1.2. Машинобудування, приладобудування та металообробка

В галузі машинобудування одним із основних підприємств є ВАТ „Черкаський автобус”, випускає автобуси „Богдан”, чисельність працюючих становить 1500 осіб; ГРП

„Автоскладальний завод № 1” – збірка легкових автомобілів, чисельність працюючих 600 осіб; ДП „Автоскладальний завод № 2” ВАТ „ЛуАЗ” – збірка легкових автомобілів, чисельність працюючих близько 380 осіб; ТОВ „Богдан-Спецавтоматика” – виробництво автофургонів, автовозів, евакуаторів, чисельність працюючих близько 250 осіб; ТОВ „Завод „Строммаш”, чисельність працюючих близько 270 осіб; ВАТ „Темп”- виробництво обладнання для АПК, технологічне устаткування, чисельність працюючих близько 230 осіб; ВАТ „Черкаський завод телеграфної апаратури”, чисельність працюючих близько 150 осіб; ВАТ „Темп” – виробництво обладнання для переробки м’яса і молока.

4.3.1.3.Хімічна промисловість

Хімічна промисловість міста досить розвинена. Найбільше підприємство хімічної промисловості міста ВАТ „Азот” – одне з найбільших підприємств на Україні по виробництву мінеральних добрив, іонообмінних смол, копралактому та іншої хімічної продукції, чисельність працюючих становить 4900 осіб. Підприємства хімічної галузі: ПП „Люмо”, з чисельністю працюючих 360 осіб (виробництво розчинників, очисників, побутової хімії); „Черкаський державний завод хімічних реактивів” - на підприємстві близько 320 працюючих, спеціалізується на виробництві аміаку водного 25%, борної кислоти, засобів індикації; ТОВ „Лакофарбовий завод „Аврора”, з чисельністю працюючих близько 115 осіб (виробництво фарби, розчинників, лаків, мила). ЗАТ „Черкасивторресурс” – близько 110 осіб (переробка та утилізація пластикових виробів та макулатури), „Черкаський лакофарбовий завод „Аврора” – виробництво лакофарбової продукції.

4.3.1.4.Промисловість будівельних матеріалів

Підприємства по виробництву будівельних матеріалів у місті Черкаси представлені ТОВ „Черкаський завод залізобетонних виробів”, спеціалізується на виробництві збірного залізобетону, товарного бетону, чисельність працюючих близько 300 осіб; ТОВ „Завод буддеталь” – виробництво: елементи конструкцій збірних, бетон товарний, розчин товарний, з чисельністю працюючих близько 80 осіб; „Асфальтобетонний завод „Південь”, спеціалізується на виробництві асфальтобетону, гарячого бітуму, сушеного піску, бетону товарного, розчину товарного, бетонних блоків, чисельність працюючих близько 35 осіб; ТОВ „Черкасизалізобетонстрой” (збірний залізобетон, бетон товарний, розчин товарний) – чисельність працюючих близько 15 осіб.

4.3.1.5.Легка промисловість

У місті добре розвинені підприємства легкої промисловості. Одне з найбільших підприємств - АТЗТ „Черкаський шовковий комбінат”, з чисельність працюючих близько 700 осіб, підприємство спеціалізується на виробництві тканин з волокон хімічних та бавовни; Державне підприємство „Черкаська валяльно-повстяна фабрика”, чисельність працюючих близько 20 осіб, виробництво ватних матраців, ковдр, подушок; ВАТ „Черкаське хімволокно”, виробництво волокон та ниток хімічних; ПП Хутрова фабрика „АНТ” – виробництво хутрового верхнього одягу; ЗАТ „Вайсе”; ТОВ „Робочий одяг” і т.ін.

4.3.1.6.Харчова промисловість

Галузь харчової промисловості у місті представлена наступними підприємствами: ВАТ „Черкасихліб” – хлібобулочні та кондитерські вироби, чисельність працюючих близько 900 осіб; ЗАТ „Галахер Україна” – тютюнові вироби, чисельність працюючих близько 600 осіб; ТОВ „Черкасиелеватормаш” з чисельністю працюючих 250 осіб; ЗАТ „Черкаське пиво” – виробництво пива, безалкогольних виробів, столової води, чисельність працюючих близько 180 осіб; ВАТ „Черкаський комбінат хлібопродуктів” – борошно пшеничне, чисельність

працюючих 100 осіб; ТОВ „Технополіс - 2000” – тароупаковка з 3-х шарового картону, чисельність працюючих близько 70 осіб; ТОВ „Каверкон” (цукрорафінадний завод), чисельність працюючих близько 50 осіб; ДП „Черкаський консервний комбінат – послуги по переробці та зберіганню продукції, чисельність працюючих 40 осіб; „Черкаська птахофабрика”; ТОВ „Черкаська продовольча компанія”; ТОВ „Черкаський лікеро-горілчаний завод”.

4.3.1.7.Деревообробна

Галузь деревообробної промисловості представлена ТОВ „Черкаський ДОК” – виробництво меблів корпусних та м’яких, клеєної фанери, деревостружкових плит, чисельність працюючих близько 800 осіб.

4.3.1.8.Інвестиції

Прямі інвестиції – це внески нерезидентів, до статутного фонду та обсяги прав власності нерезидентів на придбані майно, майнові комплекси або на акції, цінні папери і т.ін. До категорії прямих інвестицій відносяться кредити та позики, що надійшли від прямих інвесторів. Обсяг прямих іноземних інвестицій на одну особу населення міста на 01.01.2008р. у м. Черкаси становив 353 долара США.

На початок 2008 року налічувалось 32 країни-інвестори економіки м. Черкаси. Серед них переважають: Сполучене королівство – 57,5 млн. дол.(56,4% сукупного капіталу м.Черкаси), Німеччина – 18,7 млн. дол.(18,4%), Кіпр – 9,6 млн. дол. (9,4%), США – 4,4млн.дол. (4,3%) та Швейцарія – 3,1 млн. дол. (3%).

Сталою є зацікавленість інвесторів до промислових підприємств міста. В основному це підприємства, що займаються виробництвом харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, до яких на 01.01.2008 р. внесено нерезидентами 38,8 млн. дол. або 38% прямих іноземних інвестицій, підприємства, які займаються виробництвом неметалевої мінеральної продукції – 22,8 млн. дол.(22,3%), підприємства целюлозно-паперового виробництва, видавничої діяльності – 17,8 млн. дол.(17,5%), підприємства машинобудування – 5,1млн.дол.(5%) та підприємства хімічної та нафтохімічної промисловості – 3,9 млн.дол.(3,8%). В будівництво внесено - 4,1 млн. дол.(4,1%).

Портфельні інвестиції - інвестиції, що входять до статутного фонду підприємств в основному у вигляді акцій, придбаних нерезидентами на ринку цінних паперів. Найбільші внески належать зарубіжним партнерам із США – 2,3 млн. дол. (53,6% від усіх портфельних інвестицій міста) та нерезидентам із Кіпру – 1,8 млн. дол. (40,7%). Суттєва їх частка – 95,4 % від загальної суми портфельних інвестицій, зосереджена у хімічній та нафтохімічній промисловості.

4.3.1.9. Структура зайнятих у галузях господарського комплексу м. Черкаси

Нижче, в таблиці 4.3.1.9. наведена структура зайнятих в галузях господарського комплексу

Таблиця 4.3.1.9.

Сфери та галузі господарського комплексу	1.01. 2008 р.	
	Тис. чол.	%
1. Виробнича сфера	42,7*	44,2
в тому числі:		
сільське господарство, мисливство та пов’язані з ним послуги	1,1	1,1
лісове господарство та пов’язані з ним послуги	0,4	0,4
рибальство, рибництво	0,1	0,1
промисловість	29,7	30,8
будівництво	3,5	3,6
діяльність транспорту та зв’язку	7,9	8,2

II. Невиробнича сфера	53,6*	55,8
в тому числі:		
фінансова діяльність	4,6	4,8
торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	10,5	11
діяльність готелів та ресторанів	0,4	0,4
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	11,1	11,5
освіта	11,6	12,1
операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	5,3	5,5
надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	3,2	3,3
державне управління	6,9	7,2
Всього	96,3	100,0
Статистично малі підприємства	17,8	
Разом	114,1	

Примітка: * - без статистично малих підприємств

4.4. ПІДПРИЄМСТВА ТА УСТАНОВИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

В м. Черкасах, як в обласному центрі, склалася розвинута система підприємств та установ обслуговування населення. Заклади культурно-побутового обслуговування розміщені, в основному, в капітальних вбудовано-прибудованих та окремо розміщених спорудах.

В цілому місто забезпечене шкільними і дитячими дошкільними закладами. В місті, крім загальноосвітніх шкіл I-III ступенів, працюють: ліцей фізико-математичного профілю, міська гімназія, 2 школи-інтернати, вечірня школа, 4 приватні школи, а також позашкільні установи - музичні, спортивні, художні, автомобільні школи та школа мистецтв.

Завантаження дитячих дошкільних закладів по місту нерівномірне, хоч загальна кількість місць в дошкільних дитячих закладах на даний час перевищує кількість дітей. Ряд дитячих дошкільних закладів перепрофільовано в інші установи. Загальна кількість дитячих дошкільних закладів становить 53 із загальною кількістю місць – 9136.

Позашкільні установи міста представлені: клубом юних моряків – 400 місць, станцією юних техніків – 1020 місць, станцією юних туристів – 140 місць, центром дитячої та юнацької творчості – 3300-3500 місць, міжшкільним навчально-виробничим комбінатом – 350 місць.

В місті також розміщені ПТУ, середні спеціальні та вищі учбові заклади.

Сфера побутових послуг представлена великою кількістю перукарень, фотоательє, ательє по ремонту одягу, різноманітних майстерень.

В місті функціонують театри, кінотеатри, стадіони, палаци культури, музеї, бібліотеки, готелі та інші заклади.

Висока забезпеченість торгівельними площами.

Система охорони здоров'я представлена міськими та обласними лікарнями для дітей та дорослих, пологовими будинками, диспансерами. Місто забезпечене аптеками, поліклініками для дорослих та дітей, стоматологічними поліклініками та кабінетами.

Ємність основних підприємств обслуговування та забезпечення ними населення наведені нижче в таблиці 4.4.1.

Таблиця 4.4.1

Забезпеченість населення підприємствами та установами обслуговування

Установи, підприємства, споруди	Одиниця виміру	Існуюча ємність та забезпеченість населення		Нормативні показники ДБН 360-92**	% забезпеченості
		Ємність	На 1000 чол. населення		
1	2	3	4	5	6
Заклади народної освіти					
Дитячі дошкільні заклади	<u>місце</u> в них дітей	<u>9136</u> 8784	31,4	Згідно з демографією	100
Загальноосвітні школи	<u>місце</u> в них дітей	<u>39455</u> 31576	135,6	Згідно з демографією	100
Школи інтернати	<u>місце</u> в них дітей	<u>650</u> 570	6,2	Згідно з демографією	100
Позашкільні установи	місце	5410	13,7 % від школярів IV-VIII класів	15,3 % від загальної кількості школярів IV-VIII класів	100
Професійно-технічні і середні спеціальні навчальні заклади	учнів	8440	29,0	-	-
Вищі навчальні заклади	студентів	27730	95,3	-	-
Заклади охорони здоров'я, соціального забезпечення, спортивні та фізкультурно-оздоровчі заклади					
Стаціонари всіх типів	Ліжок	4475	15,3	14,15	100
Поліклініки, амбулаторії, диспансери без стаціонару	Відвід. за зміну	7733	26,6	24	100
Станції швидкої медичної допомоги	машин	20	0,7 машини на 10 тис. чол.	1 на 10 тис. чол.	70
Молочні кухні	порцій	-	дитину до 1 року	4 порції на добу на 1 дитину до 1 року	0
Будинки-інтернати для людей похилого віку, ветеранів війни і праці	місце на 1 тис. осіб відповідної демографічної групи	160	3,2	28	11,0

Аптеки	об'єктів	15	0,05	0,09 на 1 тис. жителів	100
Територія	га	32,0	0,11	0,8	100
Відкриті площинні спортивні споруди у житлових кварталах	га	11.0	0,12	0.01	100
Спортивні зали загального користування	м ² площі підлоги	6789,5	23,4	29,1	100
Заклади культури, мистецтва					
Клубні заклади та центри дозвілля	місць відвідувань	2210	24,3	60	40,5
Кінотеатри та відео зали	місць	426	4,7	25	19
Театри	місць	1580	5,5	6	100
Міські масові бібліотеки	тис. одиниць зберігання	522	1,8	4,5	40
Підприємства торгівлі, громадського харчування та побутового обслуговування					
Магазини ВСЬОГО в тому числі:	м ² торгової площі	60622	319	230	100
Магазини продовольчих товарів	м ² торгової площі	23200	80	80	
Магазини непродовольчих товарів	м ² торгової площі	37422	130	150	
Ринкові комплекси	м ² торгової площі	13360	46,0	40	100
Підприємства громадського харчування	місць	8792	30,3	40	100
Установи житлово-комунального господарства					
Житлово-експлуатаційна організація	Об'єкт	8	1 на 12 тис. жителів	1 на 20 тис. жителів	100
Пожежне депо	Пожежних машин	46	1 на 15 тис. жителів	1 на 8 тис. чоловік	100
Готелі	Місць	1500	3,8	4,8	100
Кладовище традиційного поховання	га	15,0 (вільна територія для поховання на існуючих кладовищах	0,05	0,24	20,8

4.5. ІСНУЮЧА ПЛАНУВАЛЬНА СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗОНУВАННЯ МІСТА

Черкаси мають досить складну, хоч і регулярну планувальну структуру, яка історично формувалася на базі першого генерального плану міста, генеральних планів 1965 та 1980 років під впливом рельєфу, зовнішніх комунікацій, характеру промисловості, яка свого часу була розміщена в місті, та інших антропогенних та природних факторів. Територія міста безпосередньо примикає до Кременчуцького водосховища і розчленована системою магістральних вулиць, залізницею, зеленими насадженнями та складним рельєфом зі сторони водосховища. Зокрема, залізниця розрізає все місто в меридіональному напрямку і ділить його на дві частини, які не мають між собою хороших транспортних зв'язків.

Забудова міста велася поступово, починаючи з центральної частини, що примикає до берега водосховища, в напрямку вздовж водосховища та перпендикулярно до нього по чіткій прямокутній схемі, основаним недоліком якої є відсутність діагональних зв'язків.

Основними планувальними осями міста є Кременчуцьке водосховище та міські магістралі, що мають вихід на Київський, Канівський, Чигиринський та Дніпропетровський напрямки.

На території міста можна виділити декілька великих планувальних утворень, які досить суттєво відрізняються між собою характером забудови та функціональним зонуванням території:

- центральне планувальне утворення;
- південно-східне планувальне утворення;
- південно-західне планувальне утворення;
- Соснівка;
- Дахнівка.

Головними вулицями міста є:

- Канівська – Дахнівська - бульвар Шевченка, яка проходить, практично через всю територію міста, зв'язуючи райони Соснівка та Дахнівка з центром Черкас, і має вихід на Канівський та Чигиринський напрямки;
- Вулиця Хрещатик, яка проходить паралельно бульвару Шевченка і виконує роль однієї з центральних вулиць міста;
- Вулиця Лісова Просіка – Благівісна – Чигиринська та вул.Льбіна, які зв'язують Чигиринський та Золотоніський напрямки;
- Вулиця Ватутіна – одна з основних вулиць південно-східного району міста;
- Вулиці Гагаріна та Героїв Сталінграду, які з'єднують район Митниця з центральною частиною міста та мають вихід в зону рекреації міста та до річкового порту;
- Вулиці Сумгайтська та Руставі, які проходять в меридіональному напрямку і з'єднують між собою Південно-західний район, центральне планувальне утворення і мають вихід на Золотоніський та Геронимівський напрямки;
- Вулиця Смілянська, одна з основних транспортних артерій міста, яка з'єднує центр міста з Південно-Західним районом та має вихід до автовокзалу, аеропорту, на об'їзну дорогу та на Смілянський напрямок;
- Вулиця 30-річчя Перемоги – проспект Хіміків – головна вулиця південної частини міста, яка з'єднує Південно-Західний район з південно-східним та найбільшою промислово-комунальною зоною міста ,
- Вулиця Енгельса, яка зв'язує припортову частину міста з його промисловою зоною;
- Вулиця Леніна –Громова, яка з'єднує центральну частину міста з Південно-Східним житловим районом та промисловим районом. -

- Вулиця Першотравнева, яка з'єднує між собою північний та південний промислові райони та має вихід на обвідну дорогу та напрямом на Вергуни.

Житлова забудова міста представлена кварталами 9-14-поверхової, 5-поверхової садибної та змішаної забудови.

Багатоквартирна багатоповерхова забудова 9-14 поверхів, в основному, сконцентрована в центральній частині міста, в районі «Перемога» на південному заході, на намивних територіях району «Митниця» та вздовж вулиці Героїв Сталінграду, в районі площі 700-річчя Черкас. Кwartали 5- поверхової та змішаної забудови знаходяться в районі вулиць Смілянська, Орджонікідзе, Калініна, Ватутіна, Громова, Петровського, Ільїна, Добровольського, Чайковського, Енгельса, окремі 3-5 поверхові будинки дисперсно вкраплені в квартали садибної забудови.

Одноквартирна садибна забудова знаходиться як на периферії міста (райони Соснівки, Дахнівка, південно-східний район), так і в центральній нагрітій частині міста, між вулицями Гагаріна, пров. Котовського, вул.Котовського, Лісовою Просікою, вул.Пальохи.

Центр міста лінійний і займає значну площу. Основні громадські заклади та заклади обслуговування розміщені вздовж бульвару Шевченка, вулиць Хрещатик, Б.Вишневецького, Смілянської, О.Дашкевича, Фрунзе, Леніна, Кірова, Гоголя.

Підцентри обслуговування знаходяться, практично у всіх районах міста.

Багато закладів розташовано в районі вулиць Ільїна, Вербовецького, Горького, Чехова, Благовісна, Молоткова, Смілянській (південна частина), Ярославській, Маршала Батицького, 30-річчя Перемоги, Сумгайтській, Гагаріна, Героїв Сталінграду, Енгельса, Петровського та ін.

В Черкасах знаходяться річковий порт, аеропорт, залізничний вокзал, автовокзал та автобусні станції.

Особливістю міста є наявність в його межах лісових насаджень району Соснівка з унікальними бальнеологічними властивостями. На базі Соснівки сформувалася лікувально-оздоровча зона, до складу якої ввійшли обласна та міська лікарні, ряд санаторіїв, пансіонати, лікарсько-фізкультурний диспансер та ін.

Значні території в місті зайняті промисловими, комунально-складськими та автотранспортними підприємствами, будівельними базами.

Великі промислові підприємства всіх галузей та супутні їм виробництва, в основному, сконцентровані поза межами сельбищної забудови в чотирьох промислових районах міста: Східному, Південному, Центральному, Західному.

Східний промрайон знаходиться в східній частині Черкас на межі міста з Червонослобідською сільською радою і безпосередньо примикає до акваторії водосховища. В ньому, в основному, представлені підприємства харчової та переробної промисловості, комунально-складські підприємства.

Південний промрайон, який знаходиться в південній частині міста в районі проспекту Хіміків, є найбільшим промисловим утворенням міста. На його території розташовані підприємства хімічної та нафтохімічної галузі, виробництва неметалевих виробів, машинобудування, легкої промисловості, транспортні та комунальні підприємства, будівельні організації.

Центральний промрайон розташований вздовж вул.Смілянської та залізниці в південно-західній частині міста і представлений промисловими підприємствами машинобудування, легкової, харчової та переробної промисловості, підприємствами з переробки деревини та виготовлення виробів з неї, а також комунально-складськими підприємствами.

Західний промисловий район знаходиться в південно-західній частині міста між вул.Одеською, Танкістів, Вернигори, Сумгайтською, Руставі. На території промрайону знаходяться, в основному, підприємства машинобудування, комунального призначення та транспорту.

Ряд окремих промислових підприємств, складів та баз, автотранспортних підприємств та гаражних кооперативів хаотично розміщені в сельбищній забудові по всій території міста.

Місто має розгалужену систему зелених насаджень.

Загальна площа парків, скверів і бульварів міста становить – 108,8 га. До найбільших парків міста належать парк-пам'ятник садово паркового мистецтва ім.50-річчя Жовтневої революції – 39,8 га, Дитячий парк – 2,5 га, парк ім.Б.Хмельницького – 1,3 га, парк Хіміків – 10,1 га, парк ім. Першого травня – 6,2 га, Долина троянд – 4,3 га, парк Перемога 19,6 га.

Рекреаційна зона міста сформувалась на базі існуючих зелених насаджень, лісів, прилеглих до міста, в районі Соснівка та вздовж Кременчуцького водосховища.

Великі території в місті зайняті колишніми об'єктами Міністерства оборони України. Найбільші ділянки розміщені в південно-західному районі та в районі вул.Льїна та вул.Котовського. Сьогодні ці території не використовуються за своїм призначенням і розглядаються як потенційно придатні під розміщення нових житлових масивів.

Міські кладовища знаходяться в існуючій межі (28,7 га) та поза існуючими межами (51,0 га) загальна кількість міських кладовищ – 10 одиниць. Діючі кладовища розташовані: в районі вул.Руставі та Сумгайтської, а також в південно-східній частині міста в районі вул.Сурікова

Висновки:

Проаналізувавши ситуацію, що склалася на території міста, можна виділити ряд недоліків існуючої планувальної структури та функціонального зонування, на подолання яких будуть направлені рішення генерального плану.

До основних недоліків можна віднести:

- не облаштованість берегової смуги міста вздовж Кременчуцького водосховища;
- невідповідність та незадовільний транспортний зв'язок існуючих планувальних утворень між собою та з центром міста;
- великий транзитний транспортний потік через центральну частину міста;
- значну розчленованість міста транспортними комунікаціями та рельєфом;
- дисперсне розташування в сельбищній забудові міста промислових та комунальних підприємств, які потребують винесення за межі сельбищної забудови або організації санітарно - захисних зон;
- відсутність в місті достатньої кількості розв'язок в двох рівнях на перетині основних транспортних магістралей міста та магістральних вулиць з залізницею;
- відсутність або недостатня кількість місць паркування біля громадських закладів, особливо в центральній частині міста;
- наявність кварталів багатоквартирної багатопверхової забудови в різних районах міста, формування яких не було завершено з ряду різних причин;
- недостатня ширина існуючих вулиць, особливо в центральній частині міста;
- розміщення в прибережній захисній смузі водосховища багатьох виробництв, не сумісних з режимом використання водоохоронних територій;
- недостатній розвиток та благоустрій рекреаційної зони вздовж водосховища та рекреаційної зони в прилеглих лісових масивах, особливо в районі Соснівка;
- наявність в межі міста великих територій колективних садів та садівничих товариств;
- наявність великих промислово-складських територій та земель Міністерства оборони, які сьогодні використовуються неефективно;
- недостатня кількість впорядкованих місць відпочинку на акваторії Кременчуцького водосховища, відірваність сельбищної забудови від води та місць рекреації;
- відсутність в місті єдиної системи зелених насаджень і, особливо, впорядкованої озелененої зони вздовж водосховища та основних комунікаційних коридорів;

- невідповідність нормативним показникам радіусів доступності до загальноосвітніх шкіл і дитячих дошкільних закладів в районах садибної забудови.

5. АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ДІЮЧОГО ГЕНЕРАЛЬНОГО ПЛАНУ

Попередній генеральний план м. Черкаси був розроблений в 1980 році Українським державним інститутом проектування міст „Гипроград”(на даний час „Діпромисто”), на період до 2000 р. з виділенням показників на першу чергу - 1985 рік.

В основу генерального плану 1980 року був закладений значний розвиток міста, як промислового центру області.

Нижче наведені показники реалізації основних рішень генерального плану 1980 року.

5.1. НАСЕЛЕННЯ

На період розробки попереднього генерального плану (на 01.01.1980р.) чисельність населення м. Черкаси становила 234,3 тис осіб.

За розрахунками генерального плану перспективна чисельність населення міста, визначена методом трудового балансу та демографічної гіпотези, на 1980 рік (перша черга будівництва) мала становити 300,0 тис. осіб, (на кінець 2000 року – 450,0 тис осіб). Згідно із статистичними даними станом на 01.01.85 р. чисельність населення міста становила 273,0 тис. осіб, станом на 1990 р. – 297,0 тис. осіб, станом на 01.01.2000 року чисельність населення м. Черкаси не досягла запроєктованого генеральним планом показника і становила 309,0 тис. осіб. Хоча, в цілому, позитивна динаміка чисельності населення свідчить, про значний розвиток міста Черкаси. Починаючи із 2000 року в місті присутня тенденція до зменшення чисельності населення, так станом на 01.01.2007 року чисельність населення міста Черкаси становить лише 291,0 тис. осіб.

Скорочення чисельності населення міста пов'язане з негативними процесами, що відбувалися в Україні після 1990 року та в господарському комплексі міста, і зниженням рівня життя, що призвело до зменшення народжуваності і збільшення смертності, та від'ємним сальдо міграції.

Як результат вищезазначених демографічних та міграційних процесів, відбулися негативні зміни у віковій структурі населення: зменшилась частка населення молодшої вікової групи, та збільшилась частка населення старшої вікової групи.

Динаміка вікової структури населення за основними віковими групами наведена нижче в таблиці 5.1.1.

Таблиця 5.1.1.

**Питома вага населення окремих вікових груп
(в цілому на початок 2007 р. у%)**

Показники	м. Черкаси	Черкаська обл.	Україна в цілому
молодше працездатного віку	13,6	15,3	15,5
у працездатному віці	65,5	57,9	60,6
старше працездатного віку	20,9	26,8	23,9
Всього	100,0	100,0	100,0

5.2. ЖИТЛОВЕ БУДІВНИЦТВО

Житловий фонд міста станом на 01.01.1980 р. становив 3281 тис. м² загальної площі, в тому числі, багатоквартирний багатоповерховий – 2032,3 тис. м², багатоквартирний малоповерховий – 107,7 тис. м², одноквартирний індивідуальний - 1141,0 тис м². Середня житлова забезпеченість становила 16,2 м² на 1 жителя.

Намічені генеральним планом 1980 р. обсяги багатоквартирного житлового будівництва на розрахунковий період (2000р.) були визначені виходячи з перспективної чисельності населення 410 тис. осіб та перспективної житлової забезпеченості 18 м² на жителя і становили 4477 тис.м². Будівництво нового садибного житлового фонду генеральним планом не передбачалося.

За період що пройшов з моменту розроблення генерального плану чисельність населення міста збільшилася до 289,2 тис. осіб. Обсяги багатоквартирного житлового будівництва склали 2,9 млн. м². У місті проводилася реконструкція садибного житлового фонду у незначному об'ємі. Житлова забезпеченість міста перевищує показники закладені попереднім генеральним планом і становить 20,4 м² на особу.

Нижче, в таблиці 5.2.1., наведені показники реалізації рішень генерального плану по житловому будівництву.

Показники реалізації обсягів житлового будівництва

Таблиця 5.2.1

	Житловий фонд міста станом на 1980 р., тис. м ²	За попереднім генеральним планом на розрахунковий період 2000 р.			Реалізація (станом на 01.01.2007 р.)	
		Обсяги житлового будівництва, тис. м ²	Об'єми вибуття житлового фонду тис. м ²	Житловий фонд міста на кінець 2000р, тис. м ²	Орієнтовний об'єм будівництва, тис. м ²	Житловий фонд міста, тис. м ² на 01.01. 2006р
Багатоквартирний	2140,0	4477,0	-	6617,0	2873,0	5012,9
Одноквартирний	1141,0	-	546,0	763,0	реконструкція	1096,1
Всього	3281,0	4477,0	546,0	7380,0	2873,0	6109,0
Середня житлова забезпеченість, м ² на жителя	16,2	-	-	18,0		20,4

5.3. ГОСПОДАРСЬКИЙ КОМПЛЕКС

В даному розділі аналізується реалізація передбаченого попереднім генеральним планом розвитку основних містоутворюючих галузей господарського комплексу.

Попереднім генеральним планом передбачалися наступні заходи по розвитку господарського комплексу міста:

- завершити будівництво розпочатих промислових об'єктів;
- завершити будівництво промислових підприємств, які мають затверджені відводи територій і розміщення яких в м. Черкаси узгоджено Держпланом;
- подальший розвиток існуючих підприємств на базі модернізації і зростання виробництва без значного збільшення території, яку займає підприємство та без збільшення чисельності зайнятих.

Передбачався розвиток таких галузей як: машинобудування, приладобудування і металообробка, хімічної промисловості, промисловості будівельних матеріалів, легкої промисловості, харчової і ін.

Нижче, в таблиці 5.3.1., представлені проектні розрахунки та сучасний стан галузевої структури промисловості м. Черкаси. Як видно з таблиці, не було реалізовано закладені показники, крім того, чисельність працюючих в промисловій галузі скоротилася майже вдвічі, в порівнянні з 1980 роком.

Галузева структура промисловості

Таблиця 5.3.1.

№ п/п	Галузі промисловості	По генеральному плану 1980 р.				Сучасний стан 2008 р.	
		Станом на 1980 р.		Розрахунковий період (2000 р.)		чисельність працюючих тис. осіб	питома вага %
		чисельність працюючих тис. осіб	питома вага %	чисельність працюючих тис. осіб	питома вага %		
1.	Машинобудування і металообробка, приладобудування, всього в тому числі: без заводів: приладобудівного, засобів зв'язку, нестандартного обладнання, „Імпульс	16,5	29,7	49,2 41,4	52,3 44,0	7,0	23,8
2.	Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	-	-	-	-	0,4	1,4
3.	Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	-	-	-	-	1,2	4,0
4.	Енергетична	0,6	1,1	0,5	0,5		
5.	Виробництво та розподіл електроенергії, газу, тепла та води					4,8	16,2
6.	Хімічна	13,5	24,3	14,7	15,6	6,5	22,0
7.	Промисловість будівельних матеріалів	3,7	6,7	4,5	4,8	-	-
8.	Деревообробна	2,0	3,6	2,1	2,2	0,84	2,9
10.	Целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	-	-	-	-	0,8	2,8
11.	Легка	9,1	16,4	9,2	9,8	1,8	6,1
12.	Харчова	6,7	12,1	8,9	9,6	5,3	18,0
13.	Інші	3,4	6,1	4,9	5,2	0,8	2,8
14.	Всього по місту	55,5	100	100	100	29,4	100

5.4. АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕРИТОРІЇ МІСТА

Попереднім генеральним планом передбачався значний економічний та територіальний розвиток міста. Населення міста зростало з 234,3 тис осіб до 410,0 тис. осіб, територія міста, відповідно, з 6645 га до 8215 га на розрахунковий період.

Розрахунок територій, необхідних для розселення жителів міста, було проведено, виходячи з існуючих на той час нормативів житлової забезпеченості – 18 м²/особу - на розрахунковий термін, а також виходячи з того, що 90% житлового будівництва буде багатоквартирним, а 10% індивідуальним одноквартирним. Всього під нове будівництво планувалось освоїти близько 600 га .

Основними районами розміщення нової житлової забудови в генеральному плані були визначені: Центральний, Східний, Північний намівний, район Дахнівка та Південно-західний райони.

В Центральному районі об'єми нового будівництва здійснювалися за рахунок реконструкції існуючих територій та за рахунок намівних територій району Митниця (Митниця 1, Митниця 2), в Східному та Південно-Західному – за рахунок незабудованих територій Міністерства оборони та фруктових садів, Дахнівка – за рахунок наміву, в Північному – за рахунок наміву мілководь Кременчуцького водосховища (Черкаси –II).

Генеральним планом передбачалось створення раціональної системи озеленення територій міста. Пропонувалось облаштувати великий водно-зелений діаметр навколо водосховища шляхом створення безперервної смуги паркових зон, садів, скверів, бульварів, проходів, що пронизують сельбищну територію і мають вихід до лісових масивів, які оточують Черкаси.

Передбачався подальший розвиток ландшафтно-рекреаційних територій, створення нових паркових зон на базі вже існуючих зелених насаджень. Пропонувалось створити гідропарк поблизу існуючого моста на Золотоношу, в районі Дахнівка розміщувалась водна дистанція.

Генеральним планом намічалось вдосконалення вуличної мережі міста, зокрема, пробивка нових магістралей та будівництво розв'язок в двох рівнях на перетині магістралей з залізницею та на виходах з міста.

Передбачувалась низка заходів щодо вдосконалення планувальної структури міста та створенню, на базі існуючої регулярної системи, діагональних магістралей.

Зокрема, передбачалась реконструкція та розширення існуючих магістралей, пробивка нових магістралей – продовження вул. Конєва –Котовського, вул.Сумгайтської, Руставі, Вернигори, продовження проспекту 30-річчя Перемоги – Хіміків до обвідної дороги, будівництво нової вулиці, паралельної залізниці (пров.Котовського), будівництво магістралі, о відділяє Східну виробничу зону від водосховища і т. ін.

Нове кладовище пропонувалось розмістити в районі вул.Руставі та в районі дороги на Вергуни.

В генеральному плані багато уваги було приділено розміщенню закладів мережі обслуговування та розвитку загальноміського центру та центрів нових сельбищних утворень.

Виходячи з концепції розвитку міста, як значного промислового та транспортного вузла, генпланом намічалось впорядкування існуючих промислово-складських територій.

Генеральним планом не намічалось на території міста будівництва нових великих промислових підприємств, за винятком тих, які розміщувалися державою планово. Існуючі промислові зони планувалось впорядкувати. Ряд підприємств переробної та харчової промисловості пропонувалось розмістити в Східному та Північному промвузлах, новий промисловий вузол підприємств точного машинобудування створювався між залізницею, вул.Вернигори та Сумгайтською. На віддалену перспективу пропонувалось під промислове виробництво використати намівні території лівого берега водосховища. Ряд промислових підприємств виносився з сельбищної території, в центральній частині міста

зберігався ряд підприємств, таких, як тютюнова, трикотажна, макаронна фабрики, дослідний завод Черкаського ПКТІ, тощо.

Як показав містобудівний аналіз, за час, що пройшов з моменту розроблення генерального плану, планувальна структура міста та його функціональне зонування не зазнали кардинальних змін. Житлове будівництво велось досить значними темпами, в основному, освоювалися території, які були визначені генеральним планом.

В центральній частині міста велася реконструкція зі знесенням одноквартирної забудови, на незабудованих територіях вибірково зводилися окремі багатопверхові багатоквартирні будинки. В останній час темпи житлового багатоквартирного житла уповільнились, однак, і сьогодні в місті ведеться житлове будівництво.

Масиви багатопверхової забудови зведені в Південно-Західному районі по вул.30-річчя Перемоги, Маршала Батицького, Ярославській, вул.Сумгайтській, по вул.Смілянській; на намивних територіях в мікрорайонах Митниця-1 та Митниця-2, в центральному та припортовому районах, в районі вул.Онопрієнка.

Практично на всі майданчики багатоквартирної забудови в різний час було розроблено проекти детального планування, однак, повністю завершити забудову кварталів багатопверхової забудови з ряду об'єктивних причин не вдалось. В основному, це пов'язане з необхідністю здійснювати знесення існуючого житла та приватизацією існуючих присадибних ділянок.

Масиви індивідуальної забудови та садових товариств виникли на території колишніх фруктових садів, в районі Поляна, в районі колишнього підсобного господарства.

Крім того, в останній час під одноквартирну забудову вибірково освоювалися території в різних частинах міста.

В центральних районах також велась вибіркова реконструкція під громадські об'єкти.

Не було створено рекреаційної зони вздовж Кременчуцького водосховища та на Черкаських берегових схилах, не вдалося створити і безперервної системи озеленення міста, як це передбачалось генеральним планом. На базі району Соснівка, також не було створено оздоровчо-рекреаційної зони, не було побудовано і водної дистанції в районі Дахнівка.

Промислові та комунальні об'єкти з сельбищної території, практично, не виносилися, деякі з них, наприклад такі, як тютюнова та кондитерська фабрики, були модернізовані та реконструйовані. В останній час, в зв'язку з загальним падінням виробництва та банкрутством великих промислових об'єктів, великі території в Черкасах зайняті невеликими різнопрофільними виробництвами, частина територій колишніх підприємств використовується не ефективно.

Значний розвиток, порівняно з показниками, закладеними в генеральному плані, отримала мережа обслуговування. На території міста, особливо в його центральній частині, знаходиться велика кількість магазинів, торгівельних та розважальних комплексів, закладів харчування та обслуговування.

На жаль, вулична мережа міста отримала недостатній розвиток.

Практично, жодна з пропозицій по організації діагональних магістралей не була реалізована.

Не було вирішене питання будівництва достатньої кількості розв'язок в двох рівнях для забезпечення зв'язків центральної частини міста з його південно-західною частиною.

Не було збільшено параметрів існуючих вулиць, особливо в центральній частині міста, погано вирішено зв'язок між периферійними районами та центром.

Не було освоєно територій в південно-західному та центральному районах, які раніше використовувалися Міністерством оборони,

Виробничі та комунально-складські зони залишилися, в основному, в своїх межах, розвиток одержали лише комунальні території (гаражні кооперативи, АЗС, СТО, ринки і т.ін.).

Частина кладовищ, що існувало на час розроблення генерального плану, сьогодні закрита, на деяких з них проводяться підзахоронення.

Нове кладовище, як це і передбачалось генеральним планом, було розміщено в південно-західній частині міста в районі вул.Руставі та на ділянці південніше Південного промислового вузла.

Як це і передбачалось генеральним планом, в межі міста була включена Дахнівка.

5.5. ІНЖЕНЕРНА ІНФРАСТРУКТУРА

5.5.1. ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ

За рішенням Генерального плану м. Черкаси, виконаного інститутом “ДІПРОМІСТО” в 1980 р., для житлово-комунального сектора було намічено збільшення теплового потоку до 700,0 Гкал/год., для промисловості – до 1090,0 Гкал/год. Централізоване теплопостачання м. Черкаси розглядалося на базі існуючих і нових опалювальних районних котелень міста з реконструкцією котелень по вул. Живова, 12, вул.Київська, вул.Максименка, 2; будівництвом трьох районних опалювальних котелень, загальною потужністю близько 400,0 Гкал/год. Було намічено прокласти 15,0 км. траси магістральних тепломереж. На теперішній час зазначенні проектні рішення реалізовано у обсязі необхідних потокових потреб міста: тепловий потік для житлово-комунального сектора забезпечують 34 опалювальні котельні, в т.ч. районна, загальною встановленою потужністю 669,701 Гкал/год., підключеною – 389,02Гкал/год. Теплопостачання промислових підприємств забезпечують власні джерела теплоти. З намічених нових та реконструйованих джерел теплопостачання побудовано районну котельню(150,0Гкал/год.). Тепломережі побудовано.

5.5.2. ГАЗОПОСТАЧАННЯ

За рішенням генерального плану м. Черкаси, виконаного у 1980р, було намічено: розмір загального обсягу газоспоживання по місту – 752,3 млн.м³/рік, в т.ч. для житлово-комунального сектора – 352,0млн.м³/рік, побудувати ГРС-2, 4 од. ГРП, прокласти 22,0 км розподільчих газопроводів середнього та низького тисків. На теперішній час річний обсяг отриманого природного газу склав близько 1518,25млн.м³, в т.ч. для населення – 80,77 млн.м³. Зазначенні проектні рішення попереднього ГП реалізовано у обсязі необхідних потреб міста, шляхом будівництва ГРП, ШРП, розподільчих газопроводів середнього, низького тисків. Рівень газифікації м. Черкаси на базі використання природного газу, досягає близько 100%. Всі мікрорайони міста мають розгалужену мережу газопостачання. Побудовано: розподільчих газопроводів високого, середнього, низького тисків – 469,24 км, 122 од. ГРП (ШРП). Друга ГРС для м. Черкаси не побудована.

5.5.3. ВОДОПОСТАЧАННЯ, ВОДОВІДВЕДЕННЯ

Таблиця 5.5.3.1.

	<i>Рекомендації</i>	<i>Реалізація</i>
	<i>Водопостачання</i>	
1	Здійснити розширення фільтрувальної станції до 130,00 тис м ³ /добу	Виконано
2	Будівництво резервуару чистої води об'ємом 6000м ³ на ділянці фільтрувальної станції.	Виконано
3	Розширення магістральних та розподільчих водопровідних мереж міста.	Виконано частково
	<i>Водовідведення</i>	
1	Будівництво КНС №12 в районі зони наміву	Виконано

2	Будівництво напірно-самопливних трубопроводів від КНС в районі зони наміву до колектора по вул. Гоголя.	Виконано
3	Будівництво КНС №13 в районі зони наміву та напірно-самопливний трубопроводи.	Виконано
4	Реконструкція ГКНС №1 та ГКНС №2	Виконано
6	Будівництво самопливних каналізаційних колекторів по місту	Виконано частково
Санітарне очищення		
1	Будівництво сміттєпереробного заводу звалища в районі с. Вергуни	Не виконано
2	Придбання спецавтотехники	Виконано частково

5.5.4.ЕЛЕКТРОПОСТАЧАННЯ

При розробці попереднього генерального плану м. Черкаси у 1980 році в розділі «Електропостачання» були дані рекомендації щодо розвитку та удосконалення системи електропостачання міста.

Нижче, у таблиці 5.5.4.1., наведено перелік рекомендацій та ступінь їх виконання.

Таблиця 5.5.4.1

№ п/п	Рекомендації по генплану 1980 р.	Реалізація
<i>I черга</i>		
1	Побудувати ПС 110/10кВ «Східна» з живленням по дволанцюговій ЛЕП-110кВ від ПС «Черкаси-330».	Виконано.
2	Побудувати ПС 110/10кВ «СТО» із живленням у розріз ЛЕП-110кВ «ЗТА – Західна».	Виконано.
3	Побудувати дволанцюгову ЛЕП-110кВ від ПС «Поляна-330» із заходом одного ланцюга на ПС «Західна», а другої на ПС «СТО» з використанням ЛЕП-110кВ «СТО - Західна».	Виконано.
4	Побудувати зв'язок ПС «Черкаси-330» та ПС «Поляна-330» по ЛЕП-110кВ.	Виконано.
5	Реконструкція існуючих мереж 10кВ та 0,4кВ та будівництво нових мереж та споруд.	Виконано.
<i>Розрахунковий строк</i>		
6	Побудувати ПС «Південно-Західна» з живленням по дволанцюговій відпайці 110кВ від дволанцюгової ЛЕП-110кВ «Поляна-330 – Західна – СТО».	Не виконано.
7	Збільшення трансформаторних потужностей на всіх існуючих підстанціях.	Виконано частково.

5.5.5.ТРАНСПОРТ

Таблиця 5.5.5.1

№ п/п	Заходи, намічені генеральним планом 1980 р.	Реалізація
1	Будівництво нового мостового переходу (в створі існуючого) через Канівське водосховище	Не здійснено
2	Будівництво тролейбусного депо на 100 місць	Не здійснено
3	Придбання рухомого складу тролейбусів в розмірі 110 одиниць	Не здійснено
4	Будівництво 10,0 км тролейбусних ліній	Не здійснено
5	Будівництво 7 АЗС	Здійснено

5.6.6. ГІДРОТЕХНІЧНІ ЗАХОДИ

Попереднім генеральним планом (інститут «Діпромисто», Київ, 1980 р.) намічалось виконати ряд заходів з інженерної підготовки і захисту території, а саме: утворення території, зниження рівня ґрунтових вод, протиерозійні заходи.

З вищеперерахованих заходів з інженерної підготовки території виконувалися лише деякі з них і то частково, а саме: утворення території мікрорайону «Митниці» з поглибленням прибережних мілководних зон.

5.6.7. ДОЩОВА КАНАЛІЗАЦІЯ

Рішеннями попереднього генплану м. Черкаси, виконаного в 1980 р., передбачалося влаштування дощової каналізації по новим вулицям, існуючим магістральним вулицям та влаштування очисних споруд у вигляді ставків-відстійників перед випуском стоків у водні об'єкти.

Влаштування ставків-відстійників передбачалося:

- в районі дамби;
- по вул. Можайського;
- по вул. Університетська;
- по вул.Крилова;
- по вул. Берегова навпроти Управління Геології;
- по вул.Чигиринська біля озера;
- по вул. Філатова нижче садибної забудови;
- на перетині вул. Козацька та вул. Героїв Дніпра.

На сьогодні дощову каналізацію побудовано частково, очисні споруди побудовано тільки в «Урочищі «Чорний Яр».

Рішення генерального плану по організації та упорядкуванню поверхневих стоків реалізовані не в повному обсязі, особливо щодо будівництва очисних споруд.

З моменту введення у дію генерального плану 1980 р. в місті були розроблені проекти по дощовій каналізації, але через відсутність подальшого фінансування вони не були виконані.

6. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІСТА.

6.1. ЗАГАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПАРАМЕТРІВ РОЗВИТКУ МІСТА НА ПЕРСПЕКТИВУ

При визначенні перспектив розвитку міста брався до уваги той факт, що генеральний план є документом, який визначає не лише територіальний розвиток міста, а і стратегію розвитку всіх сфер його життєдіяльності на тривалий період з метою досягнення стабільного, безкризового, сталого розвитку господарського комплексу, і на цій основі - забезпечення всіх соціальних потреб його мешканців. Сьогодні однією з задач генплану є визначення пріоритетів розвитку міста на найближчу та віддалену перспективу.

Такий підхід дає можливість місцевій владі на основі рекомендацій генплану розробляти стратегічні плани розвитку міста на найближчі 5-10 років, програми першочергових заходів, приймати відповідні рішення, направлені на виконання задач, пов'язаних зі стратегією розвитку міста.

Одним з основних параметрів, виходячи з якого ведуться всі інші розрахунки генерального плану, є перспективне населення міста.

Для визначення перспективного населення на розрахунковий період та містобудівний прогноз були проаналізовані такі чинники:

- особливості розвитку міста, тобто, фактори, що можуть сприяти або перешкоджати його розвитку;
- дані про перспективи розвитку господарського комплексу міста, в цілому, та окремих підприємств, що знаходяться на території міста та можуть впливати на параметри його розвитку ;
- демографічні процеси, що відбуваються в місті, зумовлені загальними тенденціями демографічного розвитку суспільства;
- потенційна територіальна ємність міста, яка складається з ємності існуючого житлового фонду на перспективу (з урахуванням перспективної житлової забезпеченості на розрахунковий термін та містобудівний прогноз), та ємності нових ділянок, придатних для освоєння під житлове будівництво (з урахуванням поверховості нового житла).

Нижче наводиться аналіз цих чинників.

6.2. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МІСТА

В даному розділі аналізуються особливості розвитку міста, наводяться фактори, які можуть сприяти або обмежувати його розвиток, а також фактори, що можуть вплинути на розвиток економіки міста.

Як вже вказувалося вище, м. Черкаси – потужний промисловий і транспортний та туристичний центр, центр міжрайонної системи обслуговування, який має всі передумови та реальну базу для його успішного подальшого розвитку.

Як вже наводилося раніше, структуру економіки міста формують промисловість, будівництво, зовнішній транспорт, сфера послуг. Сьогодні в господарському комплексі міста зайнято близько 96,3 тис. осіб.

Основною галуззю господарського комплексу міста за обсягом виробленої продукції та за чисельністю зайнятих є промисловість (29,7 тис. осіб).

На території міста Черкаси знаходиться близько 50 великих промислових та будівельних підприємств, які мають високий промисловий та науковий потенціал.

Значного розвитку набула сфера послуг, яку представляють такі види діяльності як освіта та наука (11,6 тис. осіб), охорона здоров'я (11,1 тис. осіб), торгівля, колективні та особисті послуги (10,5 тис. осіб).

Однак, поряд з цим, в місті необхідно створювати нові робочі місця та розвивати галузі, яким раніше не приділялося достатньої уваги. Однією з таких галузей може стати туристично-рекреаційна сфера. Це тим більш актуально, в зв'язку з тим, що одним з пріоритетних напрямків розвитку господарського комплексу в Черкаській області, відповідно до Схеми планування території Черкаської області, повинна стати туристично-рекреаційна галузь. У відповідності до вказаної роботи, в межах Черкаської області виділяється Черкаський туристично-рекреаційний район з центром у місті Черкаси, до складу якого входять чотири туристично-рекреаційні зони з центрами в містах Канів, Корсунь-Шевченківський, Черкаси та Чигирин.

Місто має зручні транспортні зв'язки з містами Черкаської області, багатьма регіонами України та близького зарубіжжя, має на своїй території та прилеглих до міста територіях ряд туристичних об'єктів, і може стати центром тяжіння для туристів, при умові створення на його території розгалуженої мережі туристичної інфраструктури.

Крім того, місто має унікальні рекреаційні ресурси, обумовлені бальнеологічними властивостями району Соснівка та прилеглих лісових насаджень, а також рекреаційними можливостями прибережної зони Кременчуцького водосховища.

Створення сучасних об'єктів туристично-рекреаційної інфраструктури, таких як великі туристично-розважальні комплекси, готелі та міні-готелі, сімейні пансіонати, як в самих Черкасах, так і на території Черкаського району, буде сприяти розвитку галузі рекреації та туризму, а створення етнографічних центрів, будівництво екстрім-парку та аква-парку сприятиме підвищенню інтересу до міста, як до об'єкту туристичних відвідувань. Місто може стати центром проведення фольклорних та театральних фестивалів, присвячених видатним землякам та літературним героям.

Для визначення подальших перспектив розвитку міста були проаналізовані територіальні особливості його розвитку.

На розвиток міста, як великого промислового центру, може вплинути той факт, що на території міста є достатньо територій для розміщення нових високотехнологічних виробництв та підприємств логістики.

Наявність в місті вищих та середніх спеціальних учбових закладів, високого наукового потенціалу та виробничої бази дає можливість створювати в Черкасах мережу технопарків та бізнесінкубаторів.

При визначенні перспектив розвитку міста були також проаналізовані демографічні процеси та враховані пропозиції соціально-економічних програм розвитку міста, затверджених Черкаською міською радою, а також пропозиції, надані управліннями та службами міста.

Таким чином, проаналізувавши все вищесказане, можна зробити висновок, що до основних передумов розвитку міста відносяться:

- розташування міста в центрі України на перехресті залізничних, водних та автомобільних шляхів;
- наявність в місті потужної транспортної інфраструктури та потенціалу подальшого розвитку залізничного, повітряного, автомобільного та водного транспорту;
- наявність в місті потужних промислових підприємств, таких як: ВАТ «Азот», ВАТ «Черкаський автобус», АТЗТ «Черкаський шовковий комбінат», ДП «Автоскладальний завод №2», ВАТ «ЛуАЗ» і т.д., які працюють на задоволення потреб не лише України, а і країн ближнього і далекого зарубіжжя;
- наявність в місті потужної будівельної бази;
- наявність в місті територій для розміщення нових підприємств, що потребують значних територій, в тому числі, об'єктів логістики;
- наявність вільних територій, на який можливий подальший розвиток підприємницької діяльності;

- розвинена діяльність підприємств малого та середнього бізнесу (оптова та роздрібна торгівля, малі промислові підприємства та підприємства, які надають послуги);
- розвинена наукова база та людський потенціал (на території міста функціонують вищі та середні спеціальні заклади, профтехучилища), є можливість створення технопарків та бізнесінкубаторів;
- наявність в місті незадіяних трудових ресурсів;
- наявність територій для створення обслуговуючої та рекреаційної зони міста;

До факторів, які можуть обмежити розвиток міста, можна віднести:

- наявність на території міста об'єктів, які необхідно винести за межі сільбищної забудови та з прибережної смуги Кременчуцького водосховища, або яким необхідно на перспективу змінювати технологію виробництва;
- незадовільна екологічна обстановка в місті поблизу промислових районів;
- наявність в місті діючих підприємств, які мають значні санітарно-захисні зони;
- необхідність вкладення коштів в реструктуризацію виробництва та впровадження нових технологій на існуючих підприємствах, розвиток нових екобезпечних підприємств;
- негативні тенденції природного приросту населення.

ВИСНОВКИ:

Таким чином, виходячи з сукупності всіх наведених факторів, можна зробити висновок, що Черкаси мають досить високий потенціал розвитку, і цей факт матиме визначальний вплив на розвиток міста на перспективу, і, в тому числі, на перспективне населення міста Черкаси.

6.3. ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПРОГНОЗ

Прогноз чисельності та статеві-вікового складу населення міста Черкаси на період до 2031 року розроблений Інститутом демографії та соціальних досліджень НАН України.

В даному розділі наведені основні положення демографічного прогнозу. Весь розділ представлений в додатку.

Загальна чисельність і вікова структура населення.

Як в більшості регіонів України, в Черкасах в останні роки відбувається невпинне скорочення чисельності населення (*рис. 1*).

За даними Держкомстату України, на середину 2006 р. чисельність наявного населення в Черкасах становила 291,5 тис. осіб.

Упродовж 2001-2006 рр. чисельність наявного населення Черкас скоротилась на 1,6%, тоді як в цілому по Україні відповідне скорочення склало 3,9%, а в Черкаській області становило 5,3%. Відносно низькі темпи зменшення чисельності населення обласного центру зумовлені порівняно молодого віковою структурою, низькою смертністю та додатним сальдо міграції в останні роки.

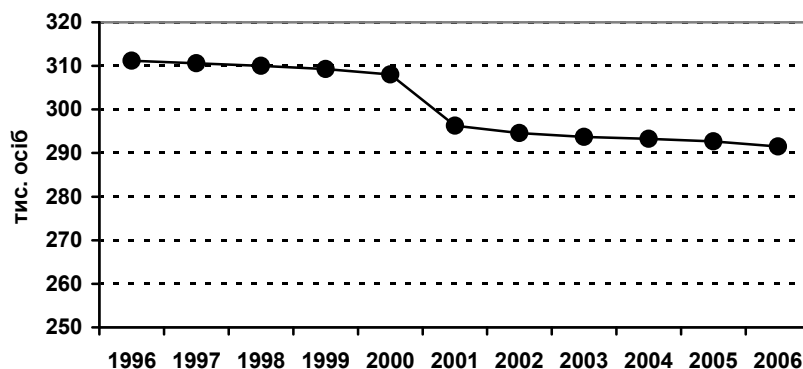

Рис. 1. Динаміка наявного населення м. Черкаси.

Як і в переважній більшості міст України, в Черкасах порівняно висока частка осіб у працездатному віці. Станом на початок 2007 р. вона становила 65,5% (табл. 1). Особливо високою питомою вагою характеризуються особи у віці 23-24 роки. Така ситуація спричинена накладанням кількох факторів: підвищеною народжуваністю в середині 1983-1984 рр., а також прибуттям молоді з метою отримання освіти.

Питома вага населення окремих вікових груп 2007 рік у відсотках

Таблиця 6.3.1

№ п/п	Вікові групи	м. Черкаси	Черкаська область	Україна в цілому
1.	молодше працездатного віку	13,6	15,3	15,5
2.	у працездатному віці	65,5	57,9	60,6
3.	старше працездатного віку	20,9	26,8	23,9
4.	Всього	100,0	100,0	100,0

Частка населення старше працездатного віку в місті нижча середнього по Україні й області показника, що визначає відносну „молодість” населення міста. Зокрема рівень старіння населення міста (питома вага осіб у віці понад 60 років) на початок 2007 р. становив 16,8%. Це вигідно вирізняє місто, особливо з урахуванням того факту, що населення Черкаської області – одне з „найстаріших” в Україні. Так, по Україні в цілому на початок 2007 р. цей показник становив 20,3%, а по Черкаській області – 23,1%.

Сценарії демографічного прогнозу

Демографічний прогноз для міста Черкаси розроблений у двох варіантах. *Реалістичний* варіант прогнозу описує найбільш вірогідний варіант розвитку, виходячи з особливостей динаміки окремих компонентів природного і механічного руху населення та відповідного досягнутого рівня показників. *Оптимістичний* варіант крім особливостей демографічної ситуації враховує повну або часткову реалізацію положень Стратегії демографічного розвитку України.

Прогноз народжуваності

Сучасний рівень народжуваності як в Україні, так і в Черкасах є одним із найнижчих у Європі та світі в цілому. Однак, в останні роки падіння народжуваності змінилося зростанням, що демографічні дослідження пов'язують зі зростанням середнього віку матері, причиною якого виступає відкладання дітонародження на більш старші вікові групи, що отримало назву другого демографічного переходу. Поступова реалізація відкладених народжень призведе до зростання інтенсивності дітонародження та припинення росту середнього віку матері при народженні.

Врахування таких тенденцій дозволяє з достатнім ступенем упевненості розраховувати на принаймні незниження сумарного показника народжуваності в Україні в середньостроковій (до 2031 р.) перспективі.

Введення в дію з 1 квітня 2005 р. Закону про „Одноразову допомогу при народженні дитини” сприяло відносно різкому зростанню сумарного показника народжуваності в 2006 р. – більше, ніж на 10% в Черкасах і містах Черкаської області.

За реалістичним варіантом прогнозу сумарний показник народжуваності в Черкасах наблизатиметься до значення показника середньої черговості народження, який в містах Черкаської області в останні роки знаходиться на рівні 1,42-1,47. В цілому ж по області коливається в межах 1,55-1,58.

Загальний коефіцієнт народжуваності коливатиметься в межах від 8,2-11,3‰. При цьому, не зважаючи на зростання інтенсивності дітонародження, найнижчі коефіцієнти народжуваності спостерігатимуться наприкінці прогнозного періоду внаслідок зниження частки осіб у фертильному віці.

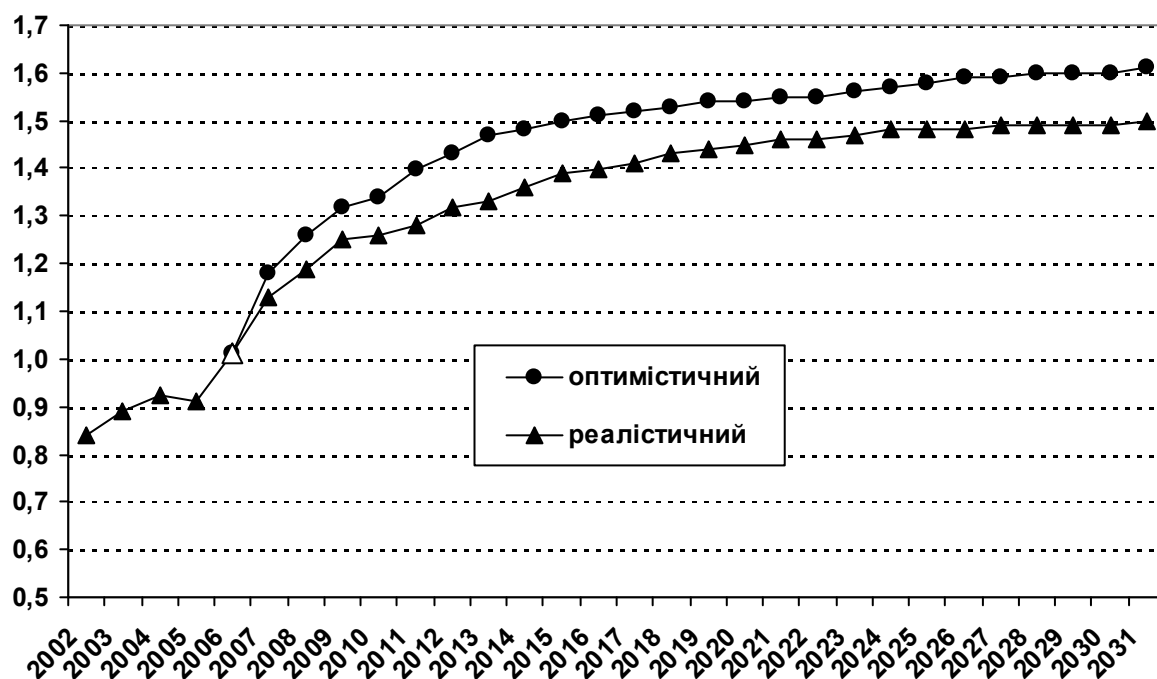

Рис. 5. Прогноз сумарного показника народжуваності в Черкасах (2002-2006 рр. – фактичні дані).

За оптимістичним варіантом прогнозу народжуваності передбачається досягнення більш високого рівня народжуваності внаслідок можливої реалізації моделі соціального розвитку.

Ефективна реалізація напрямів соціально-економічної політики сприятиме стійкому зростанню народжуваності. За таких умов можливим є збільшення сумарного показника народжуваності до 1,60 до кінця прогнозного періоду (в 2028-31 рр.).

Загальний коефіцієнт народжуваності коливатиметься в межах від 9,1-12,4‰. Найвищі значення будуть досягнуті в 2011-2015 рр. у зв'язку із „входженням” порівняно чисельних когорт жінок у вік найвищої дітородної активності. Зниження коефіцієнтів наприкінці прогнозного періоду пов'язано із „виходом” у більш старші вікові групи. Таким чином, структурний фактор, як і в реалістичному варіанті, переважатиме інтенсивний.

Прогноз смертності та очікуваної тривалості життя

За реалістичним та оптимістичним варіантами передбачається зниження рівня смертності населення.

За реалістичним варіантом прогнозу смертність скорочуватиметься внаслідок зниження впливу інфекційних та паразитарних хвороб, а також зовнішніх причин смерті. За реалістичним варіантом очікується тривалість життя при народженні до 68 років для чоловіків та 76 років – для жінок.

Після досягнення цих показників у 2010-15 рр. темпи росту тривалості життя уповільняться у зв'язку з вичерпанням можливостей зниження смертності за рахунок цих причин. Тому на другому етапі прогнозу зростання тривалості життя буде пов'язано з „відтискуванням” смертей від цих класів хвороб у більш старші вікові групи, оскільки середній вік померлих від них в останні роки помітно знизився. Наприкінці прогнозного періоду цілком реальним для населення Черкас є досягнення середньої очікуваної тривалості життя при народженні 70,5 та 78,0 року для чоловіків і жінок відповідно.

Оптимістичний варіант прогнозу ґрунтується на вірогідному зростанні добробуту населення і на гіпотезі радикальної зміни ставлення до свого здоров'я серед самого населення. Покращення харчування, розвиток профілактичної медицини, її доступність до широкого загалу, пропаганда ведення здорового способу життя, поширення серед населення життєзберігаючої поведінки сприятимуть зниженню смертності в усіх вікових групах.

Таким чином, тривалість життя при народженні, за цим варіантом, наприкінці прогнозного періоду може досягнути 72,4 та 80,2 року для чоловіків і жінок відповідно.

Прогноз міграцій населення

Реалістичний варіант передбачає повернення до додатних значень міграційного балансу через кілька років. Починаючи з 2011 р. міграційний приріст буде стабільно збільшуватись. На кінець прогнозного періоду сальдо міграцій населення міста становитиме понад 800 осіб на рік.

Згідно з оптимістичним варіантом прогнозу передбачається більш швидкий перехід до додатного міграційного балансу з поступовим збільшенням масштабів міграційного приросту внаслідок інтенсивного розвитку функцій міста як обласного центру і розширення його ринку праці. На кінець прогнозного періоду сальдо міграцій населення міста становитиме близько 1,4 тис. осіб на рік.

Прогноз чисельності та статеві-вікового складу населення міста Черкаси до 2031 р.

За реалістичним варіантом прогнозу відбуватиметься повільне зменшення чисельності населення з 291,5 тис. осіб (на початок 2007 р.) до 282,8 тис. осіб на початок 2031 р. Природний приріст залишатиметься від'ємним протягом усього прогнозного періоду і величина втрат від природного руху буде стрімко збільшуватись. На кінець періоду даний показник буде в три рази перевищувати сучасний рівень. Кількість народжених до 2015 р. збільшуватиметься. Починаючи з 2016 року народжуваність характеризуватиметься тенденцією зменшення аж до кінця прогнозного періоду. Темпи зменшення чисельності населення в кінці періоду будуть відчутнішими, ніж нині.

Кількість населення працездатного віку зазнає зменшення від 192 тис. осіб в 2007 році до 157 тис. осіб в 2031 році. Зростатиме кількість осіб старше працездатного віку: від 61 тис. осіб на початку прогнозного періоду до 87 тис. осіб на кінець періоду. Кількість осіб віком 15-17 років незначно зменшиться (до кінця прогнозного періоду – 2 тис. осіб).

За оптимістичним варіантом демографічного прогнозу спостерігатиметься поступове та впевнене збільшення чисельності населення м. Черкаси, і вже на кінець прогнозного періоду величина даного показника становитиме 309,2 тис. осіб (що на 17,7 тис. осіб більше, ніж на початку прогнозного періоду). Природний приріст залишатиметься від'ємним (крім початку другого десятиліття ХХІ ст., коли фіксуватимуться додатні величини природного приросту). Щодо кількості народжених, то через кілька років спостерігатиметься їх збільшення, однак в кінці періоду чисельність народжених знову почне зменшуватися. Народженні кількісно не компенсуватимуть втрати від смертності населення, які зростатимуть протягом усього прогнозного періоду.

Загальний приріст населення буде від'ємним тільки на початку прогнозного періоду з подальшим переходом до додатного значення даного показника.

Кількість населення працездатного віку зменшиться від 192 тис. осіб в 2007 році до 170 тис. осіб в 2031 році. Зростатиме кількість осіб віком старше працездатного – до 87 тис. осіб на кінець періоду. Кількість осіб віком 15-17 років протягом прогнозного періоду майже не зміниться.

Перспективна чисельність населення та його структура за основними віковими групами наведена нижче в таблиці.

Таблиця 6.3.1.

Перспективна чисельність населення та його структура за основними віковими групами наведена нижче в таблиці.

Вікові групи населення	2007 р. (оцінка)		2011 р.		2016 р.		2021 р.		2026 р.		2031 р.	
	Тис. осіб	%	Тис. осіб	%	Тис. осіб	%	Тис. осіб	%	Тис. осіб	%	Тис. осіб	%
Оптимістичний варіант												
Молодше за працездатний	39,9	14	40,2	14	47,4	16	54,7	18	55,5	18	57,5	19
Працездатний	192,8	65	186,4	64	177,8	60	169,6	56	167,8	55	167,8	54
Старше за працездатний	61,7	21	66,8	22	73,3	24	79,6	26	83,9	27	83,9	27
Всього	294,4	100	293,4	100	298,5	100	303,9	100	307,2	100	309,2	100
Реалістичний варіант												
Молодше за працездатний	39,9	14	39,6	14	44,7	15	49,9	17	48,8	17	44,5	16
Працездатний	192,8	65	185,6	64	174,3	60	163,4	56	158,7	55	157,2	56
Старше за працездатний	61,7	21	66,6	23	71,9	25	76,5	26	79,3	28	81,1	28
Всього	294,4	100	291,8	100	290,9	100	289,8	100	286,8	100	282,8	100

6.4. КОНЦЕПЦІЯ ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ МІСТА ЧЕРКАСИ

Розробка концепції розвитку та визначення перспективної структури господарського комплексу міста Черкас на період реалізації генерального плану (станом на 2031 рік) передбачає застосування програмно-цільового прогнозу. Такий прогноз являє собою моделювання бажаних станів (норм) на основі попередньо визначених критеріїв. В його основу, при визначенні перспективної структури господарського комплексу міст, покладено структурно-аналоговий підхід. Цей підхід ґрунтується на відомій тезі про те, що більш розвинутий суспільно-територіальний таксон (в даному випадку місто) демонструє для менш розвинутого головні риси, які тому необхідно набути в

майбутньому. З високою ймовірністю можна стверджувати, що міста індустріального чи високоіндустріального типів повторять, або принаймні пройдуть близьким до постіндустріальних міст шляхом.

Місто Черкаси, у порівнянні з іншими, однаковими з ним за величиною містами країни, має свою специфіку розвитку, функціональні особливості та переваги. Основними серед них є:

- розташування міста у фокусі впливу найпотужніших господарських центрів країни: Києва, Дніпропетровська та Харкова;

- розвиток міста, як значного промислового центру з цілим рядом крупних підприємств, що визначають участь країни у міжнародному поділі праці;

- забезпеченість міста висококваліфікованою робочою силою (високий професійний та освітній рівень жителів міста, наявність висококваліфікованих інженерів, робітників і службовців-менеджерів, відносна дешевизна та кваліфікованість робочої сили);

- розвинута інженерна та комунікаційна інфраструктура;

- наявність основних засобів промислових підприємств для розвитку виробництва, диверсифікації його структури, освоєння нових конкурентноздатних видів продукції.

Таким чином, перспективний розвиток міста Черкаси знаходиться у тісному взаємозв'язку та у полі потужного соціально-економічного впливу найкрупніших господарських агломерацій країни та її столиці Києва. Реалізуючи свої функції, вони впливає на всю оточуючу територію, стимулюючи тим самим її розвиток. У свою чергу розвиток цієї території, значною мірою, детермінується як потребами цих господарських агломерацій, так і економіки всієї країни загалом. Зростаючі потреби економіки держави стимулюють подальший розвиток галузей господарської і, перед усім, промислової спеціалізації міста, обумовлюють необхідність їх модернізації, технічного та технологічного переозброєння. Ці процеси тісно пов'язані з становлення у місті прогресовизначальної функції. Її суть полягає у здатності господарського комплексу міста інтенсивно засвоювати, генерувати та поширювати за свої межі інновації (технологічні, організаційні та інші), які, певною мірою, визначають прогрес країни. Реалізація цієї функції вимагає створення в межах міста технологічних парків, інноваційних центрів і т.п.

Активна дія ринкових механізмів веде до стрімкого подорожчання територіального ресурсу у межах найбільших господарських агломерацій країни. На фоні загального зростання виробництва країни це може слугувати стимулом розміщення нових промислових об'єктів за межами крупних агломерацій в потужних, але ще не надмірно розвинутих промислових центрах, що перебувають у зоні їх інтенсивного впливу. До числа таких центрів, перед усім, належать Черкаси. Поява у місті нових промислових об'єктів стане важливим чинником посилення мультиплікаційного ефекту промислового виробництва, що зумовить розвиток обслуговуючих та доповнюючих виробництв, сприятиме становленню тут нових навчальних закладів, науково-дослідних, проектно-конструкторських та впроваджувальних установ тощо, приведе до розширення господарської спеціалізації міста.

Виходячи з вищесказаного виникає необхідність чіткої розробки у Генеральному плані міста Черкас перспективної структури та визначення спеціалізації його господарського комплексу, регламентації пріоритетних видів економічної діяльності. У протилежному випадку у місті можуть зосередитись ті виробництва та установи, які в перспективі стануть гальмом його розвитку.

З метою розробки програмно-цільового прогнозу розвитку структури господарського комплексу міста Черкас, як крупного промислового центру держави нами була підібрана група його міст-аналогів, що знаходяться постіндустріальних високо розвинутих країнах ЄС та США.

Мова, перед усім, йде про населені пункти, що знаходяться у індустріальних районах Німеччини (Ганновер, Франкфурт, Кельн), Великої Британії (Ліверпуль, Ньюкасл), США (Балтімор, Індіанополіс, Сент-Луїс) та інші. Зведені показники структури господарства міст-аналогів Черкас у країнах ЄС та США представлені на таблиці 6.4.1.

Таблиця 6.4.1.

Зведені показники структури господарства міст-аналогів Черкас у країнах ЄС та США

Галузі господарства	Частка галузей у загальній чисельності зайнятих у господарстві, %	
	екстремальні	середні
Промисловість	18,2 – 30,1	24,2
Будівництво	4,4 – 6,5	5,5
Торгівля	10,7 – 14,3	12,5
Транспорт	4,4 – 8,3	6,4
Фінанси	2,1 – 8,3	5,2
Освіта та наука	10,1 – 14,8	12,5
Охорона здоров'я та соціальне забезпечення	9,1 – 13,8	11,5

Однак, сьогодняшня специфіка розвитку Черкас, недостатні темпи модернізації та технічного переозброєння виробництва, низький рівень диверсифікованості його структури та досить вузька спеціалізація змушують говорити принаймні про декілька можливих варіантів розвитку господарства міста. Найбільш ймовірними з них нам представляються наступні варіанти – інерційний (песимістичний) і інноваційний (оптимальний). Кожний з них має свої особливості і специфіку, що визначає соціально-економічний і архітектурний вигляд міста, його роль у регіоні, країні і на континенті, стан природного середовища, основні характеристики і рівень життя населення тощо.

1. Інерційний (песимістичний) варіант розвитку господарського комплексу зв'язаний з досить ймовірним збереженням, «консервацією» нинішнього стану виробництва міста. При цьому варіанті розвитку подій основною мотивацією функціонування господарського комплексу міста залишиться отримання максимально можливого прибутку на основі екстенсивної експлуатації існуючих виробничих потужностей. При цьому динамічні показники виробництва будуть залишатися малорухомими. Зростання виробництва (при наявності такого) буде характеризуватися незначними і нестабільними темпами.

Реалізація «песимістичного варіанта» залишає місту вузький простір для структурних змін у напрямку становлення міста як значного постіндустріального центру. До закінчення проектного періоду у випадку реалізації «песимістичного варіанту» розвитку господарський комплекс Черкас буде характеризуватися такими особливостями: у структурі економіки міста домінуюче положення буде займати хімічна промисловість, частка якої у випуску продукції складатиме близько 60%, що обумовлюватиме зростання техногенного пресингу на природне середовище. Крім іншого, екстенсивні тенденції в економіці не будуть сприяти упорядкуванню й ефективному використанню міських територій.

2. Інноваційний (оптимальний) варіант розвитку господарського комплексу міста зв'язаний з його всебічною модернізацією і структурною трансформацією. При цьому варіанті розвитку подій, основною мотивацією у функціонуванні господарського комплексу міста Черкас повинне стати досягнення максимальне можливої суспільної ефективності. Суспільна ефективність функціонування господарства, як комплексне поняття, поєднує у собі не тільки отримання високого ефекту у функціонуванні виробництва, але і досягнення на його основі відповідного рівня соціального розвитку міста (умов і якості життя населення). Виняткове значення при цьому відіграє збереження сприятливої екологічної ситуації.

Інноваційна економіка в сучасних умовах характеризується, насамперед, готовністю складових її суб'єктів господарювання до конкуренції, пошуку і освоєння нових ринків. Вищевказані риси рівною мірою властиві всім її секторам.

У зв'язку з наявністю сприятливих умов для розвитку, господарський комплекс міста Черкаси отримує збалансовані та достатні обсяги інвестицій. Місто розвиватиметься як самодостатня суспільно-територіальна система, зберігаючи при цьому свій статус потужного промислового центру. За період реалізації Генерального плану структура господарського комплексу Черкас набуде пропорцій, близьких до його міст-аналогів у розвинутих країнах світу, що перебувають сьогодні на постіндустріальній стадії розвитку (таблиця 6.4.2.).

Таблиця 6.4.2.

**Прогноз структури зайнятих у галузях господарського комплексу
м. Черкаси**

Сфери та галузі господарського комплексу	1.01. 2008 р.		1.01. 2031 р.**	
	Тис. чол.	%	Тис. чол.	%
1. Виробнича сфера	42,7*	44,2	52,8	37
в тому числі:				
сільське господарство, мисливство та пов'язані з ним послуги	1,1	1,1	1,5	1,1
лісове господарство та пов'язані з ним послуги	0,4	0,4	0,5	0,4
рибальство, рибицтво	0,1	0,1	0,3	0,2
промисловість	29,7	30,8	34,3	24,1
будівництво	3,5	3,6	7,2	5,1
діяльність транспорту та зв'язку	7,9	8,2	9	6,3
II. Невиробнича сфера	53,6*	55,8	89,8	63
в тому числі:				
фінансова діяльність	4,6	4,8	7,5	5,3
торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	10,5	11	18,3	12,8
діяльність готелів та ресторанів	0,4	0,4	3,5	2,5
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	11,1	11,5	16,2	11,4
освіта	11,6	12,1	17,3	12,1
операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	5,3	5,5	10,4	7,3
надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	3,2	3,3	9,1	6,4
державне управління	6,9	7,2	7,5	5,3
Всього	96,3			
Статистично малі підприємства	17,8			
Разом	114,1	100,0	142,6	100,0

Примітка: * - без статистично малих підприємств;

** - всього найманих працівників.

При цьому варіанті розвитку господарського комплексу міста чисельність зайнятих у ньому зростає з 96,3 тис. чоловік у 2008 році до 142,6 тис. чол. у 2031 році. При цьому у відповідності з постіндустріальними тенденціями приблизно на 10% зросте частка невинробничої сфери, яка складатиме приблизно 63%.

Не дивлячись на певне зниження частки промислового виробництва у структурі господарства, абсолютна чисельність зайнятих у ньому до 2031 року має зрости з 29,7 тис до 34,3 тис чоловік. При цьому має посилитись спеціалізація міста на машинобудуванні, структура якого повинна зазнати значної диференціації. Його частка зросте до 30%. Високою залишатиметься питома вага хімічної промисловості – близько 18,4% та виробництва продуктів харчування – 16%. Помітно зросте у структурі промислового виробництва частка легкої промисловості, поліграфії та видавничої діяльності (таблиця 6.4.3).

Таблиця 6.4.3.

Прогноз структури зайнятих у промисловому виробництві м. Черкаси

Види промислової діяльності	2007 р.		2031 р.	
	Тис. чол.	%	Тис. чол.	%
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	5,3	17,8	5,5	16,0
Легка промисловість	1,8	6,1	2,5	7,3
Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини крім меблів	0,8	2,7	1,3	3,8
Целюлозно-паперове виробництво, видавнича діяльність	0,8	2,7	1,4	4,1
Хімічна та нафтохімічна промисловість	6,5	21,9	6,3	18,4
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	1,2	4,0	1,5	4,4
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	0,4	1,3	0,5	1,5
Машинобудування	7,0	23,6	10,3	30,0
Інше виробництво	1,1	3,7	1,0	2,9
Виробництво та розподіл електроенергії, газу, тепла та води	4,8	16,2	4,0	11,7
Всього	29,7	100,0	34,3	100,0

Даний варіант перспективного розвитку економіки міста передбачає, у першу чергу, комплексне переозброєння хімічної промисловості на основі впровадження нового високопродуктивного обладнання, з високим рівнем екологічної безпеки. Це дозволить істотно зменшити техногенний пресинг на навколишнє середовище при збереженні або незначному зменшенні обсягу виробництва нафтопродуктів.

Важливою складовою даного варіанта розвитку є диверсифікація структури виробництва міста та розширення його спеціалізації. Доцільним у цьому відношенні є створення у місті сучасних високотехнологічних виробництв машинобудування (виготовлення приладів контролю технологічних процесів, засобів зв'язку, побутових приладів і т.п.), харчової, легкої промисловості й ін. Комплекс зазначених заходів

потенційно здатний забезпечити місту не тільки сотні додаткових робочих місць, але і підвищити рівень екологічної безпеки.

Становлення чіткої інноваційної спрямованості промислового комплексу міста може бути здійснене лише на основі розробки та широкого впровадження технологічних нововведень, виходу на ринок з новою наукоємною, конкурентоспроможною продукцією. Ці риси мають бути притаманними усім галузям промисловості, особливо машинобудуванню та хімічній промисловості.

Формування такої моделі господарства досягається шляхом інтегрування промислового виробництва міста з територіальними формами організації інноваційної діяльності. Ключовими компонентами серед цих форм є **технопарки**, які в своєму розміщенні орієнтуються на зручне транспортно-географічне положення (близькість до транспортних коридорів), наявність висококваліфікованої робочої сили, сформовану інженерну, комунікаційну інфраструктуру, близькість до крупних університетських центрів, ринок венчурного капіталу тощо. Місто Черкаси має більшість з цих чинників. У містобудівному відношенні технопарк являє собою планувано виражену частину міської території, на якій є необхідна інфраструктура та розташовані підприємства наукоємних високотехнологічних галузей промисловості, науково-дослідні та впроваджу вальні організації тощо. Здебільшого у межах технопарку реалізується повний інноваційний цикл, що передбачає проведення наукових досліджень, розробку дослідних зразків продукції та її впровадження у виробництво.

Міжнародний досвід засвідчив, що у своїй діяльності технопарки орієнтуються не на великі наукові установи, а на малі та середні дослідницькі фірми венчурного типу. Не маючи достатніх коштів на створення власної матеріально-технічної бази такі фірми орендують необхідні їм потужності. З цією метою у межах технопарків створюються так звані інноваційні «інкубатори», чи «оранжерей», що являють собою технічно оснащені приміщення багатопільового призначення.

В місті є всі передумови для створення технопарку та інноваційних «інкубаторів», що входять до нього на базі ряду підприємств, потужності яких на сьогоднішній день залишаються не завантаженими та які дефрагментувались на окремі різнопрофільні фірми, що орендують тут виробничі площі.

Враховуючи номенклатуру пріоритетного виробництва високотехнологічної продукції з одного боку та наявний виробничий потенціал і можливості господарського комплексу Черкас – з іншого, серед перспективних напрямків спеціалізації технопарків міста слід назвати розробку та впровадження у виробництво:

- Технологій та устаткування для хімічної промисловості;
- Засобів модернізації та діагностики автомобільної техніки;
- Технологій та устаткування по глибокій переробці сільськогосподарської сировини та виробництву екологічно чистих продуктів харчування.
- Інформаційних технологій та програмних систем контролю та управління об'єктами базових технологій;

Перспективний розвиток зовнішнього транспорту Черкас пов'язаний з таким порівняно новим для України видом діяльності, як **транспортно-логістичні послуги**. Вони включають у себе комплекс таких логістичних операцій як інтер - та мультимодальні перевезення, навантаження та розвантаження, складування та зберігання вантажів, їх обробку (комплектацію, консолідацію) тощо. За цих умов виробникам товарів стає економічно недоцільно займатися питаннями їх доставки, оскільки цю функцію більш ефективно можуть виконувати спеціалізовані транспортно-логістичні фірми. У відповідності з дією закону дифузії інновацій нові прогресивні види діяльності на первинних стадіях свого розвитку зосереджуються у центральних столичних регіонах, проникаючи з часом в напівпереферію та периферію.

Вузлове положення Черкас майже у центрі держави, наявність в ньому аеропорту, вільних територій, його функціонування як промислово-транспортного вузла створюють всі передумови для перетворення міста у потужний транспортно-логістичний центр, з

розгалуженою системою транспортних підприємств, складського господарства, потужностей по переробці вантажів тощо.

Становлення інноваційної економіки, як показує міжнародний досвід, завжди служить потужним стимулом у розвитку третинного сектора економіки (сфери послуг). На його частку в розвинутих країнах припадає переважна (до 70%) частина зайнятих і створюваного в економіці суспільного продукту. У господарському комплексі Черкас цей сектор усе ще залишається недостатньо розвиненим (56% загальної чисельності зайнятих у господарстві міста). У ньому практично відсутні галузі, властиві нинішньому етапові суспільного розвитку – сформована ринкова інфраструктура, інформаційне і наукове обслуговування, консалтинговий, інжиніринговий і рекламний бізнес і т.п. Оптимальний варіант якраз і передбачає випереджаючий розвиток третинного сектору економіки міста у відповідності з постіндустріальними тенденціями.

Винятково важлива роль у реалізації інноваційного варіанта розвитку господарського комплексу міста належить малому і середньому бізнесові, що також недостатньо розвинутий у місті.

Природно, що інноваційний розвиток господарського комплексу дозволив би значно скоротити безробіття, тому числі і латентне. Пожвавлення економічної активності у всіх сферах господарського комплексу сприяло б і раціоналізації землекористування в місті, а також поступовому росту чисельності населення.

Реалізація інноваційного (оптимального) варіанта розвитку господарського комплексу потребує ініціативи і значних організаційних зусиль з боку управлінських структур міста. Першим кроком у вирішенні цієї проблеми повинна стати розробка Концепції і Програми інноваційного розвитку міста Черкаси на період до 2031 року. Ці документи повинні розроблятися в тісному зв'язку з Генеральним планом розвитку міста.

У реальній ситуації економіка міста може розвиватися по проміжному варіанту, що поєднає у собі риси як інерційного, так і оптимального варіантів розвитку. Проміжні варіанти розвитку господарського комплексу міста досить різноманітні, однак об'єднані загальними особливостями. Суть їх полягає в тому, що при загальному інерційному варіанті розвитку більшості складових господарського комплексу, окремі з них усе-таки будуть розвиватися інноваційним шляхом. У результаті їхньої реалізації, тією чи іншою мірою, будуть пом'якшені соціальні й екологічні проблеми міста. Однак це не забезпечить їхнього комплексного рішення. Разом з тим, реалізація одного з проміжних варіантів, з подальшим його розширенням усе-таки може забезпечити становлення інноваційної економіки міста, хоча й у трохи віддаленій перспективі.

Більш детальна характеристика виробничого комплексу міста та перспектив його розвитку наведена в роботі ДП «Проектний інститут «Київський промбудпроект» «Промисловий та комунально-складський комплекс міста Черкаси» (Київ, 2008).

ВИСНОВКИ:

Виходячи з наведеного вище, можна зробити висновки, що відповідно до анкетного опитування, передбачається лише незначне збільшення місць прикладання праці в основних та обслуговуючих галузях господарського комплексу Черкас. Більш того, майже в усіх наданих підприємствами даних, відсутні показники на перспективу – 10-20 років, що пояснюється, перш за все, економічною нестабільністю та правовою невизначеністю сьогодення. Параметри розвитку підприємств, які, відповідно до анкет, закладаються сьогодні на найближчу перспективу, не матимуть значного впливу на зростання населення міста і в повній мірі не відповідають потенційним можливостям розвитку виробничої та обслуговуючої бази міста.

Комплексна оцінка передумов і обмежень, в сукупності з існуючою виробничою базою, дає можливість визначити пріоритетні напрямки розвитку господарського комплексу Черкас та фактори, за допомогою яких можливий подальший значний розвиток міста, а саме:

- подальший розвиток промисловості, транспорту, високотехнологічних та наукоємних виробництв та підприємств малого та середнього бізнесу;
- розвиток інноваційної діяльності у пріоритетних галузях господарського комплексу, залучення іноземних інвестицій, створення системи місцевих пільг для інвесторів;
- створення інвестиційного паспорту міста з метою залучення інвестицій в господарський комплекс міста;
- створення в місті технопарків та бізнес-інкубаторів на базі існуючих підприємств, наукових та учбових закладів;
- розвиток сфери туризму, стимулювання розвитку туристичної інфраструктури, створення етнічних центрів, великих туристичних комплексів, розвиненої туристичної інфраструктури;
- переорієнтація частини виробництв на задоволення потреб населення міста та туристів, розвиток галузей, що надають послуги;
- розвиток установ інформаційної сфери, юридичного страхування, кредитування, банківсько-фінансового обслуговування та ін.
- створення і розвиток служб та установ ринкової інфраструктури, передусім, служб маркетингу, пристосування муніципального комплексу міста до ринкових умов.

6.5. ОБ'ЄМИ ТА РОЗМІЩЕННЯ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА. ЖИТЛОВИЙ ФОНД

Забезпечення населення житлом є однією з ключових соціальних проблем в місті. На квартирному обліку станом на 01.01.07 року перебувало 16,9 тис. сімей та однаків (близько 49,0 тис. осіб), що складає близько 17 % населення міста. В місті спостерігається гострий дефіцит якісного та доступного за вартістю житла.

Вирішення житлової проблеми можливе за рахунок створення умов, за яких кожен мешканець міста зможе вільно, відповідно до своїх потреб і можливостей, отримати комунальне житло або самостійно його збудувати, придбати у власність чи взяти в оренду.

Об'єми житлового будівництва визначалися виходячи із:

- перспективної чисельності населення;
- сільбищної ємності існуючого житлового фонду, виходячи з умов забезпечення населення, що буде розселятися в ньому більш комфортними умовами проживання;
- територіальних ресурсів міста.

Основним напрямком програми житлового будівництва на перспективу повинно стати забезпечення сталого розвитку міста з гарантією основних соціальних стандартів життя його населення.

Тому в основу розрахунків обсягу та структури нового житлового будівництва були покладені такі принципи:

- розміщення на території міста багатоквартирного та садибного житлового будівництва з метою забезпечення потреб населення у різних типах житла;
- розміщення житлового будівництва в обсягах, необхідних для забезпечення житлом населення та доведення середньої житлової забезпеченості населення всього міста до рівня 28-30 м² на жителя з урахуванням обсягів житлового будівництва, що необхідні для забезпечення квартирної черги.

6.5.1. РОЗРАХУНОК ОБСЯГІВ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА НА 1 ЧЕРГУ ТА РОЗРАХУНКОВИЙ ПЕРІОД

Розрахунок обсягів житлового будівництва виконаний для перспективного населення міста, визначеного оптимістичним варіантом демографічного прогнозу -310 тис. осіб на 1 чергу та розрахунковий період.

Для визначення обсягів житлового будівництва, перш за все, були виконані розрахунки сельбищної ємності існуючого житлового фонду і визначена кількість населення, яку необхідно розселити в новому житловому фонді.

6.5.1.1. Перспективна сельбищна ємність існуючого житлового фонду

Існуючий житловий фонд міста становить 6109 тис. м² загальної площі (114,85 тис. квартир). Середня житлова забезпеченість по місту складає 21,1 м² на жителя; в багатоквартирному житловому фонді - 20,3 м²/жителя.

Проектом передбачена часткова реконструкція малоцінного одноквартирного житлового фонду в центральних районах міста з метою заміни його на багатоквартирний.

Орієнтовний обсяг вибуття житлового фонду визначений в 40,0 тис. м² загальної площі (0,8 тис. квартир). Таким чином існуючий житловий фонд, що залишається в експлуатації на розрахунковий період, становитиме 6069 тис. м² загальної площі (114,05 тис. квартир).

Розселення населення в існуючому житловому фонді на 1 чергу передбачено з урахуванням підвищення житлової забезпеченості в багатоквартирному житловому фонді до 21,1 м²/жителя, в одноквартирному житловому фонді забезпеченість буде зростати за рахунок розширення (реконструкції) існуючих садибних будинків. На розрахунковий період передбачене подальше збільшення житлової забезпеченості в існуючому житловому фонді до 26-27 м²/жителя.

Чисельність населення, що зможе розселитися в існуючому житловому фонді на 1 чергу та розрахунковий період відповідно становитиме 281,5 та 226 тис. жителів.

Таким чином, чисельність населення, яке необхідно розселити в новому житловому фонді, становитиме на 1 чергу - 22,5 тис. осіб, на розрахунковий період - 84 тис. осіб.

Враховуючи середній склад сім'ї в новому житловому фонді 3,0 особи, необхідно побудувати на розрахунковий період близько 28,0 тис. квартир (квартир і одноквартирних будинків), в тому числі на 1 чергу - 7,9 тис. квартир.

Співвідношення будівництва багатоквартирного та садибного житлового фонду визначалось розміщенням територій, передбачених під житлове будівництво, в плані міста та пріоритетністю того чи іншого виду забудови на конкретній ділянці.

6.5.1.2. Території та розміщення житлового будівництва

При розробці генерального плану були визначені території, які доцільно використати під житлове будівництво, в тому числі зайняті малоцінним житловим фондом.

З метою визначення ділянок для розміщення житлового будівництва генеральним планом на розрахунковий період були розглянуті наступні території:

- території садів в південно-східній частині міста – 298,0 га;
- вільні території в існуючих межах міста – 72,0 га;
- території військових частин, що підлягають реконструкції -149,0 га;
- території, зайняті в даний час малоцінним садибним та малоповерховим житловим фондом (переважно в центральній частині міста) – 95,0 га;
- території зайняті існуючими промисловими та комунально-складськими об'єктами, які доцільно реконструювати під житлову забудову – 182,0 га;
- намів території «Митниця – 3» - 39,0 га;

Наведені території передбачається освоювати в декілька етапів: на I чергу, розрахунковий період і містобудівний прогноз.

Нижче в таблиці 6.5.1.2.1 наведені території, визначені для розміщення житлового будівництва по етапах розрахункового періоду.

Територіальні ресурси для розміщення житлового будівництва

Таблиця 6.5.1.2.1

Існуюче використання території	Освоєння території по періодах		
	І черга	Розрахунковий період	Містобудівний прогноз
Території садів та ріллі в південно-східній частині міста	68,0	222,0	298,0
Території промислових та комунально-складських об'єктів, що передбачені до реконструкції	-	37,0	182,0
Намив території «Митниця – 3»	7,0	7,0	39,0
Території військових частин	35,0	149,0	149,0
Вільні від забудови території	60,0	60,0	72,0
Території садибної забудови, що підлягають реконструкції	-	19,0	95,0
	170,0	494,0	835,0

Генеральним планом на території міста виділено 13 ділянок перспективного житлового будівництва. По кожній ділянці проведені обрахунки обсягів житлового будівництва.

В основу розрахунків обсягів та структури житлового будівництва покладені наступні принципи:

- розселення сімей з розрахунку, що кожна сім'я буде мешкати в окремій квартирі або будинку;

- формування багатоквартирної забудови будинками двох категорій: 90% - комерційне та доступне житло з нормованими нижніми і ненормованими верхніми межами площі квартир, і 10 % - соціальне житло з нормованими нижніми і верхніми межами площі квартир, які забезпечують рівень комфорту проживання не нижче за мінімально допустимий.

Одноквартирна забудова передбачається будинками загальною площею орієнтовно 160 м²

Щільності житлового фонду та населення на ділянках багатоквартирного житлового будівництва визначались диференційовано для кожної ділянки в залежності від прийнятої поверховості житлового фонду, розміщення на ділянці об'єктів обслуговування та озеленені ділянки. Прийняті щільності житлового фонду знаходяться в межах від 6 до 12 тис. м²/га, щільності населення – в межах 160-400 осіб/га.

Розмір ділянки присадибної забудови прийнятий 0,06-0,08 – 11-14 будинків на 1 га (33-42 осіб/га).

Розмір приквартирної ділянки блокованої забудова 0,04 га – 20-22 квартири на 1 га (58-65 осіб/га).

Середній розмір квартири в багатоквартирному житловому фонді на I чергу – 75 м², на розрахунковий період – 90 м² визначено, виходячи із співвідношення комерційного, доступного та соціального житла відповідно 90 % та 10 %.

Нижче в таблицях 6.5.1.2.2 та 6.5.1.2.3 наведені обсяги житлового будівництва по ділянках.

Обсяги житлового будівництва в розрізі ділянок

Таблиця 6.5.1.2.2

№ ділянки	Існуюче використання території	Тип забудови (перспективне використання території)	I черга			Розрахунковий період			Містобудівний прогноз		
			га	Тис.м ²	Тис. кв./тис.б.	га	Тис.м ²	Тис. кв./тис.б.	га	Тис.м ²	Тис. кв./тис.б.
1	Територія садів, ріллі	Малоповерхова	3,3	23,0	0,3	22,3	227,0	2,6	46,4	420,0	4,6
		Блокована	7,2	24,0	0,15	38,0	127,0	0,8	38,0	127,0	0,8
		Садібна	57,3	130,0	0,82	161,5	370,0	2,3	213,3	477,0	2,3
3	Промислові та комунально-складські території	Багатоповерхова	-	-	-	27,0	273,4	3,0	56,4	593,4	6,4
		Малоповерхова	-	-	-	-	-	-	8,0	64,0	0,7
		Блокована	-	-	-	8,7	28,0	0,15	26,5	116,0	0,15
4	Промислові та комунально-складські території	Багатоповерхова	-	-	-	-	-	-	8,0	88,0	0,9
5	Намив	Малоповерхова	7,0	63,5	0,85	7,0	63,5	0,7	39,1	320,5	3,4
6	Промислові та комунально-складські території	Малоповерхова	-	-	-	1,2	8,4	0,1	1,2	8,4	0,1
7	Територія військової частини	Багатоповерхова	14,0	167,0	2,23	14,0	167,0	1,8	14,0	167,0	1,8
8	Територія військової частини	Багатоповерхова	-	-	-	20,3	235,0	2,6	20,3	235,0	2,6
9	Територія військової частини	Багатоповерхова	20,8	185,0	2,46	115,0	1035,0	11,5	115,0	1035,0	11,5

10	Вільні від забудови території	Малоповерхова	-	-	-	-	-	-	7,5	52,5	0,6
		Блокована	4,4	14,0	0,09	4,4	14,0	0,09	4,4	14,0	0,09
		Садибна	52,5	123,0	0,77	52,5	123,0	0,77	56,3	131,0	0,77
11	Вільні від забудови території	Малоповерхова	1,9	12,9	0,15	1,9	12,9	0,14	1,9	12,9	0,14
		Блокована	1,0	4,4	0,02	1,0	4,4	0,02	1,0	4,4	0,02
		Садибна	0,6	1,2	0,06	0,6	1,2	0,06	0,6	1,2	0,06
12	Промислові та комунально- складські території	Багатоповерхова	-	-	-	-	-	-	68,1	750,0	7,9
		Малоповерхова	-	-	-	-	-	-	13,6	110,0	1,2
13	Існуюча садибна забудова	Багатоповерхова	-	-	-	14,8	133,0	1,5	79,1	843,0	9,0
		Малоповерхова	-	-	-	3,8	22,8	0,25	13,8	102,8	1,05
		Садибна	-	-	-	-	-	-	2,5	6,0	0,04
		Всього, в тому числі:	170,0	748,0	7,9	494,0	2845,6	23,38	835,0	5679,1	57,2
		Багатоповерхова	34,8	352,0	4,69	191,1	1843,4	20,4	360,9	3711,4	40,1
		Малоповерхова	12,2	99,4	1,31	36,2	334,9	3,79	131,5	1091,1	11,8
		Блокована	12,6	42,4	0,26	52,1	173,4	1,06	69,9	261,4	1,43
		Садибна	110,4	254,2	1,65	214,6	494,2	3,13	272,7	615,2	3,89

Таким чином, на передбачених генеральним планом ділянках житлового будівництва можливо розміщення на розрахунковий період близько 2,85 млн. м² загальної площі житла (28,4 тис. кв. та одноквартирних будинків) в яких розселиться орієнтовно 84,0 тис. осіб.

Житловий фонд міста на кінець розрахункового періоду становитиме 8,9 млн. м² житла (142,5 тис. кв.).

На подальшу перспективу (містобудівний прогноз) на визначених ділянках можливо розмістити ще 2,8 млн. м³ житла та розселити близько 76,0 тис. осіб.

Середня житлова забезпеченість по місту становитиме:

- на кінець I черги – 22,1 м²/жителя;
- на кінець розрахункового періоду – 28,8 м²/жителя;
- на містобудівний прогноз – 30,8 м²/жителя.

Нижче в таблицях №6.5.1.2.3, №6.5.1.2.4, №6.5.1.2.5 наведена динаміка житлового фонду міста по періодах реалізації генерального плану

Динаміка житлового фонду на I чергу

Таблиця 6.5.1.2.3

Тис.м²
Тис. квартир

№	Тип житла	Існуючий житловий фонд станом на 01.01.2007 р.	Вибуття житлового фонду	Існуючий, що залишається в експлуатації	Обсяги нового житлового будівництва	Житловий фонд на кінець I черги
1.	Багатоквартирний	<u>5012,9</u> 93,23	-	<u>5012,9</u> 93,23	<u>451,4</u> 5,99	<u>5464,3</u> 99,22
2.	Одноквартирний	<u>1096,1</u> 21,62	=	<u>1096,1</u> 21,62	<u>296,6</u> 1,91	<u>1392,7</u> 23,53
3.	Всього	<u>6109,0</u> 114,85	=	<u>6109,0</u> 114,85	<u>748,0</u> 7,9	<u>6857,0</u> 122,75

Динаміка житлового фонду на розрахунковий період

Таблиця 6.5.1.2.4

Тис.м²
Тис. квартир

№	Тип житла	Існуючий житловий фонд станом на 01.01.2007 р.	Вибуття житлового фонду	Існуючий, що залишається в експлуатації	Обсяги нового житлового будівництва	Житловий фонд на кінець розрахункового періоду
1.	Багатоквартирний	<u>5012,9</u> 93,23	-	<u>5013,0</u> 93,23	<u>2178,0</u> 24,2	<u>7191,0</u> 117,43
2.	Одноквартирний	<u>1096,1</u> 21,62	<u>40,0</u> 0,8	<u>1056,0</u> 20,82	<u>667,0</u> 4,2	<u>1723,0</u> 25,02
3.	Всього	<u>6109,0</u> 114,85	<u>40,0</u> 0,8	<u>6069,0</u> 114,05	<u>2845,0</u> 28,4	<u>8914,0</u> 142,45

Динаміка житлового фонду на містобудівний прогноз

Таблиця 6.5.1.2.5

Тис.м²
Тис. квартир

№	Тип житла	Існуючий житловий фонд станом на 01.01.2007 р.	Вибуття житлового фонду	Існуючий, що залишається в експлуатації	Обсяги нового житлового будівництва	Житловий фонд на містобудівний прогноз
1.	Багатоквартирний	<u>5013,0</u> 93,23	-	<u>5013,0</u> 93,23	<u>4802,5</u> 51,9	<u>9815,5</u> 145,1
2.	Одноквартирний	<u>1096,0</u> 21,62	<u>105,0</u> 2,05	<u>990,0</u> 19,57	<u>877,0</u> 5,3	<u>1867,0</u> 24,9
3.	Всього	<u>6109,0</u> 114,85	<u>105,0</u> 2,05	<u>6003,0</u> 112,8	<u>5679,5</u> 57,2	<u>11682,5</u> 170,0

6.6. ПЕРСПЕКТИВНА ЧИСЕЛЬНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ. РОЗСЕЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ. ТРУДОВІ РЕСУРСИ

Перспективна чисельність населення міста Черкаси на I чергу та розрахунковий період прийнята відповідно до матеріалів демографічного прогнозу.

Перспективна чисельність населення міста на містобудівний прогноз визначена розрахунками як сельбищна ємність території.

Перспективна чисельність населення міста становитиме:

- на I чергу – 310,0 тис. осіб - за демографічним прогнозом;
- на розрахунковий період - 310,0 тис. осіб – за демографічним прогнозом;
- на містобудівний прогноз – 380,0 тис. осіб – за сельбищної ємністю.

Нижче в таблиці 6.6.1. наведено розселення населення по ділянках нового будівництва.

Нижче в таблицях 6.6.2.-6.6.4. наведені показники розселення перспективної чисельності населення по періодах та типах забудови.

Розселення населення на ділянках нового житлового будівництва

Таблиця 6.6.1.

№ ділянки	Тип забудови	Розселення населення (тис. осіб)		
		I черга	Розрахунковий період	Містобудівний прогноз
1	Малоповерхова	0,9	7,5	13,0
	Блокована	0,5	2,4	2,4
	Садибна	2,5	6,8	8,8
3	Багатоповерхова	-	9,1	18,1
	Малоповерхова	-	-	1,8
	Блокована	-	0,5	1,6
4	Багатоповерхова	-	-	2,5
5	Малоповерхова	2,4	2,4	9,7
6	Малоповерхова	-	0,3	0,3
7	Багатоповерхова	6,2	5,5	5,5
8	Багатоповерхова	-	7,8	7,8
9	Багатоповерхова	6,9	34,5	34,5
10	Блокована	0,27	0,27	0,27
	Садибна	2,3	2,3	2,45
11	Малоповерхова	0,45	0,4	0,4
	Блокована	0,08	0,08	0,08
	Садибна	0,02	0,02	0,02
12	Багатоповерхова	-	-	20,8
	Малоповерхова	-	-	3,0
13	Багатоповерхова	-	3,7	24,0
	Малоповерхова	-	0,6	2,9
	Садибна			0,12
	Всього, в тому числі:	22,5	84,0	160,0
	Багатоповерхова	13,1	60,6	113,2
	Малоповерхова	3,75	11,2	31,1
	Блокована	0,85	3,25	4,35
	Садибна	4,82	9,12	11,39

Розселення населення на I чергу

Таблиця 6.6.2.
Тисяч осіб

№	Тип житла	В існуючому житловому фонді з урахуванням збільшення житлової забезпеченості	В новому житловому фонді	На I чергу
1	Багатоквартирний	238,0	16,85	254,8
2	Одноквартирний	43,5	5,67	49,2
3	Всього	281,5	22,5	304,0

Розселення населення на розрахунковий період

Таблиця 6.6.3.
Тисяч осіб

№	Тип житла	В існуючому житловому фонді	В існуючому, що залишається	В новому житловому фонді	На розрахунковий період
1	Багатоквартирний	246,4	184,0	72,0	256,0
2	Одноквартирний	43,5	42,0	12,0	54,0
3	Всього	289,9	226,0	84,0	310,0

Розселення населення на містобудівний прогноз

Таблиця 6.6.4.
Тисяч осіб

№	Тип житла	В існуючому житловому фонді	В існуючому, що залишається	В новому житловому фонді	На розрахунковий період
1	Багатоквартирний	246,4	180,0	144,3	324,3
2	Одноквартирний	43,5	40,0	15,7	55,7
3	Всього	289,9	220,0	160,0	380,0

Чисельність трудових ресурсів та їх розподіл за сферами зайнятості.

Таблиця 6.6.5.

		Існуючий стан		Розрахунковий період	
		тис. осіб	%	тис. осіб	%
	Постійне населення міста	289,2	100,0	310,0	100,0
I	Формування трудових ресурсів				
	Населення в працездатному віці	189,5	65,5	170,3	54,9
	Чисельність непрацюючих інвалідів I-II груп та пенсіонерів у працездатному віці	3,0	1,0	3,2	1,0
	Працюючі пенсіонери та підлітки	7,5	2,6	8,5	2,7
	Трудові ресурси ВСЬОГО	194,0	67,1	175,6	56,6
II	Зайнятість трудових ресурсів				
1	Зайняті на навчанні з відривом від виробництва	15,0	5,2	18,0	5,8
2	Незайняте працездатне населення працездатного віку (згідно офіційної статистики)	4,0	1,4	6,0	1,9
3	Наймани працівники підприємств, організацій з урахуванням статистично малих підприємств	114,1*	39,5	126,6**	40,8
	в тому числі: наймани працівники законодавчо малих підприємств	17,8			
4	Інші особи, зайняті економічною діяльністю (працюючі за наймом у окремих громадян, роботодавці, самозайняті, безкоштовно працюючі члени сім'ї, працюючі в особистих господарствах) та особи діяльність яких не зафіксована офіційною статистикою	60,9*	21,0	25,0	8,1
	в тому числі: підприємці фізичні особи	17,4	6,0	18,0	5,8

в тому числі маятникові мігранти, офіційні дані про кількість яких відсутні.

** перспективна чисельність найманих працівників підприємств, організацій і установ, що знаходяться на території м. Черкаси, становитиме орієнтовно 142,6 тис. осіб, із яких -126,6 тис. осіб – жителі м. Черкаси, 16,0 тис. осіб – маятникові мігранти.

7. АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕРИТОРІЇ

7.1. ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗОНУВАННЯ

В основу функціонального зонування території міста покладені основні принципи містобудування:

- створення більш чіткого функціонального зонування території міста, концентрація промислових і комунально-складських об'єктів у виробничо-промислових районах, виділення спеціальних туристично-рекреаційних зон;
- створення планувальної структури, яка має забезпечити зручні та надійні транспортні зв'язки з місцями праці, проживання та відпочинку, високий рівень благоустрою та розвитку інженерної інфраструктури;
- раціональне використання земель міста, у тому числі несприятливих в інженерно-будівельному відношенні;
- виділення територій пріоритетного розвитку з метою одержання інвестицій;
- оздоровлення міського середовища шляхом інженерних та містобудівних заходів.

Проектом передбачається зонування території міста за видами її використання на такі основні зони:

сельбищна, виробнича, рекреаційна зона зелених насаджень, спортивна зона, зона зовнішнього транспорту та транспортно-логістичних підприємств. Як окремий структурний елемент можна виділити загальноміський центр, та центри планувальних утворень.

Сельбищна зона передбачена для розміщення житлової забудови, громадських центрів, об'єктів культурно-побутового обслуговування, зелених насаджень, вулиць.

Сельбищна зона міста – найбільша за територією. Вона складається з планувальних утворень садибної забудови, мікрорайонів багатоповерхової, малоповерхової та змішаної забудови та ділянок вибіркової реконструкції центральної частини міста. На перспективу передбачається її розширення за рахунок освоєння незабудованих територій в різних частинах міста та завершення формування незавершених багатоповерхових кварталів. Великі нові житлові утворення пропонується розмістити в південно-західній частині міста; в районі колишніх садів, північніше східного промислового району; на прибережних територіях в східній частині міста на місці промислових та складських територій, які пропонується винести на нові майданчики; в районах Дахнівка та Поляна. Всього, в генеральному плані було розглянуто 13 ділянок, на яких пропонується розмістити сельбищну забудову.

Нова садибна забудова розміщується:

на першу чергу та розрахунковий термін

- в районі Дахнівка (ділянка 11) - забудова розміщується вибірково та вздовж вулиці Канівської кв. №№607, 608 за рахунок ущільнення, наміву та освоєння незабудованих територій);
- в мікрорайоні Поляна та за рахунок земель колишнього підсобного господарства в районі вул.Луначарського, Онопрієнка (ділянка 10)- забудова розміщується на незабудованих територіях та рахунок винесення сільськогосподарських підприємств);
- Соснівка - можливе вибіркоче будівництво лише на відведених до розроблення генерального плану ділянках;

- Район колишніх фруктових садів в районі вулиць Рябоконея, Різдва, Чайковського, просп.Хіміків (ділянка 1) - забудова розміщується на вільних від забудови територіях або за рахунок реконструкції існуючих садових товариств);

на містобудівний період:

- на ділянці 10 за умови винесення сільгосп підприємства та на ділянці 1 після скорочення існуючої ССЗ від підприємств;
- на ділянці 2 на землях Червонослобідської сільської ради – на вільних від забудови територіях.

Нова багатоквартирна багатоповерхова та малоповерхова забудова розміщується:

на першу чергу та розрахунковий термін:

- в південно-західному районі (ділянки 8 та 9) на колишніх землях Міністерства міноборони в районі вулиць Котовського, Оборонної, Хоменко, Сумгайтською, Батицького, Каткова - забудова розміщується на вільних від забудови територіях та після винесення будівель колишніх військових частин;
- на території колишньої військової частини (ділянка 7), що примикає до центрального парку, та обмежена вулицями Котовського, Ільїна - забудова розміщується після знесення існуючих нежитлових приміщень колишньої військової частини;
- на території південно-західного району (ділянки 8 та 9), в районі вулиць Конєва, Маршала Батицького, Сумгайтською, Оборонної - забудова розміщується на незабудованих територіях та після знесення існуючих нежитлових приміщень колишньої військової частини;
- район колишніх фруктових садів в районі вулиць Рябоконея, Бидгощська, Чайковського, (ділянка 1)- забудова розміщується на вільних від забудови територіях або за рахунок реконструкції існуючих садових товариств);
- по вулиці Козацькій в мікрорайоні Митниця 2 (ділянка 5) – на наливних територіях, вільних від забудови;
- в районі вул.Благовісної (ділянка 6) – забудова за рахунок територій, що звільняються після винесення промислових підприємств;
- в східній частині міста в районі вулиць Добровольського, Пацаєва, Чигиринської - (ділянка 3);
- в районі Дахнівка по вулиці Канівській – за рахунок забудови території колишнього господарського двору;
- реконструкція (ділянка 13) – завершення формування окремих кварталів

на містобудівний період:

- на наливних територіях мікрорайону Митниця 3 в північно-східній частині міста;
- на 3 ділянці за рахунок земель, що звільняються після винесення промислових та комунальних підприємств;
- в районах реконструкції в різних частинах міста, в основному, вздовж нової загальноміської магістралі, яка іде від Золотоніської дамби по трасі залізниці, яка виноситься;
- на наливних територіях району Черкаси II, який розглядається в якості альтернативного варіанту розвитку міста.

Всі нові житлові утворення передбачається забезпечити громадськими закладами повсякденного обслуговування дитячими дошкільними закладами та школами.

Вулично-дорожня мережа і організація руху транспорту передбачає забезпечення максимальної доступності до місць прикладання праці, проживання і відпочинку населення.

Зона загальноміського центру та підцентрів обслуговування.

Як вже наводилося раніше, зона загальноміського центру в Черкасах має лінійний характер і історично сформувалася на верхній терасі міста в районі вулиць Пушкіна, Гоголя, Хрещатик, пл.Б.Хмельницького. Крім того, багато закладів загальноміського значення розміщується сьогодні вздовж центральних вулиць міста. Свої центри та підцентри обслуговування є в південно-західній частині міста, в районі Дахнівка, в припортовому районі, в східному районі, практично в усіх частинах міста.

Генеральним планом передбачено подальший розвиток існуючих центрів та підцентрів та формування нових. Пропонується створити цілу низку нових підцентрів обслуговування в районах нової сельбищної забудови:

- в південно-західному районі в районі вулиць Маршала Батицького, Ярославської, на нових магістралей - продовженні вулиць Автомобілістів, Хоменко, Конєва –Котвського;
- в мікрорайоні Митниця 2, в районі вулиць Героїв Сталінграду – Козацька;
- в східному сельбищному утворенні районі вулиць Чайковського, Рябоконея, Пацаєва;
- в північно-східному сельбищному утворенні - в районі нових вулиць Берегової, Пацаєва.

Великий центр обслуговування, до складу якого входять торгівельний центр, ринок промисловий, радіоринок, торгівельні павільйони, озеленені простори, пропонується розмістити в районі нової залізничної платформи в західній частині міста, в районі нового залізничного вокзалу в південно-західній частині міста також буде сформовано підцентр обслуговування.

Низку об'єктів громадського обслуговування пропонується розмістити по вулиці Смілянській та вздовж нової міської магістралі, яка буде проходити паралельно вул.Смілянській по трасі колишньої залізниці, а також по вул. 30-річчя Перемоги. В нових промислових утвореннях також пропонується організовувати нові підцентри обслуговування.

Системою озеленених пішохідних проходів центр та підцентри міста будуть зв'язані між собою та з озеленими зонами і зонами рекреації на узбережжі Кременчуцького водосховища.

Виробнича зона – передбачена для розміщення промислових підприємств та комунально-складських об'єктів, будівельних організацій, автотранспортних підприємств, гаражів, споруд інженерної інфраструктури, тощо. Промислові та комунальні утворення є одним з головних елементів функціонально-планувальної структури та економічної бази міста, тому їх оптимальна організація та екологізація суттєво впливатиме на перспективи розвитку Черкас.

Сьогодні виробничо-комунальні території займають близько 30% забудованої території міста. Це передбачає, що подальший розвиток виробничо-складського та комунального комплексу міста буде вестись в значній мірі не за рахунок будівництва нових об'єктів на нових територіях, а, головним чином, за рахунок реконструкції та технічного переозброєння підприємств. На існуючих підприємствах пропонується не тільки нарощувати власні виробничі потужності, а і вивільняти частини земельних ділянок та виробничих площ для організації нового виробництва.

Як вже вказувалось в попередніх розділах, ключові промислові підприємства всіх галузей економіки зосереджені в Східному, Південному, Центральному та Західному промрайонах. Значна частина виробничих підприємств розміщується в сельбищній зоні дисперсно.

Основним негативним чинником територіального розміщення Східного промрайону є зайняття прибережних районів Кременчуцького водосховища, які є надзвичайно цінними для житлової та рекреаційної забудови. Це визначає необхідність поступової реструктуризації території промрайону, особливо тих підприємств, що пролягають до узбережжя, та перепрофілювання виробничих територій.

Недоліком розміщення Центрального та Західного промрайонів є їх сусідство з масивами житлової забудови, а також значний фізичний та моральний стан забудови промрайонів, що також дає підстави говорити про реструктуризацію та впорядкування території промрайонів під поліфункціональну забудову.

Південний промисловий район є найбільшим промисловим утворенням міста. Його формування відбувалося на протязі 60-80-х років минулого сторіччя. Його територія використовується достатньо ефективно, однак, існують окремі зони низької якості, що визначає доцільність їх реструктуризації.

Запропоновані в генеральному плані рішення по реструктуризації промислово-складських та комунальних територій виходять з логіки оптимальної організації та функціонального зонування міського простору з врахуванням загального стану підприємств та потенціальних можливостей їх використання.

Зокрема, найбільш активними та першочерговими для реконструкції можна вважати центральну та серединну зони міста, території, що потребують санітарного та екологічного оздоровлення, зони, що вимагають суттєвого поліпшення архітектурної та естетичної якості забудови, підприємства, які вимагають першочергової реконструкції та технічного переозброєння.

Проектом передбачається впорядкування існуючих комунально-складських та виробничих територій, які не виносяться, практично, без їх розширення.

До таких територій можна віднести частину Західного промрайону (в межах вулиць Одеської, Оборонної, Академіка Корольова, Сумгайтською, Якубовського, Руставі); частину комунальних та складських підприємств по вул.30-річчя Перемоги; промислові підприємства південно-східного промислового утворення, частину підприємств Східного промвузла (в межах вулиць Першотравневої, продовження Чайковського, Пацаєва).

Всі інші промислові утворення пропонується реструктуризувати під різні функції:

- для реабілітації природного комплексу - частину східного промрайону, яка межує з Кременчуцьким водосховищем;
- під житлову забудову – східну частину східного промвузла, південно-західну частину центрального промрайону, південно-східну частину західного промрайону, ряд окремо розміщених підприємств в сельбищній зоні міста;
- для громадської забудови – території в зоні транспортних вузлів та в місцях основних транспортних та людських потоків (наприклад, по вул.Смілянській);
- для виробничого перепрофілювання – території в південному та західному промрайонах, які в існуючій спеціалізації фактично втратили перспективу подальшого розвитку (Черкаське хімволокно, ряд підприємств Східного промрайону);
- для поліфункціонального використання – території в промрайонах, які прилягають до значних транспортних магістралей та до житлових районів.

Точний перелік підприємств, що підлягають реструктуризації, наведено в роботі ДП Проектний інститут «Київський ПромбудНДІпроект».

Вивільнення територій, які сьогодні зайняті під виробничі та комунальні об'єкти, що розміщуються в сельбищній забудові або з порушенням санітарних та природоохоронних норм, повинно здійснюватись поетапно, у відповідності до стратегії реструктуризації промислових територій (в східному промрайоні – на кінець розрахункового терміну).

Резервні території для розміщення нових промислових, комунальних та складських об'єктів, та об'єктів, що виносяться за межі сельбищної території передбачені:

- для річкового порту – на території прилеглий до водосховища в районі Червоної слободи;
- для комунальних, виробничих підприємств – території між вулицями Першотравневою, Пацаєва та продовженням вул.Чайковського;

- для підприємств логістики – біля нової залізничної платформи між залізницею, вул.30-річчя Перемоги, вул.Руставі; в районі аеропорту та нового залізничного вокзалу (між вул. Смілянською та новою автомагістраллю);
- в районі Хуторів між перспективним кладовищем та обвідною дорогою.; між вул.30-річчям Перемоги та аеропортом

Ряд промислових і комунальних територій може розміщуватися в межах існуючих промислових вузлів за рахунок ущільнення та впорядкування промислових територій.

Туристично-рекреаційна зона, як правило, складається з історико-культурних об'єктів, які є об'єктами відвідування туристів та екскурсантів, зон проживання туристів та рекреантів, об'єктів спортивно-розважального характеру для обслуговування туристів, екскурсантів та рекреантів.

Містобудівний аналіз дає підстави виявити на території міста найбільш привабливі об'єкти для відвідування туристами та рекреантами.

До таких об'єктів можна віднести меморіальний комплекс Вічної слави, краєзнавчий музей, парк 50-річчя Перемоги, Дитячий парк, район Соснівка, зоопарк, окремі громадські споруди та житлові будинки, об'єкти природно-заповідного фонду. Генеральним планом передбачається створення цілого ряду об'єктів та комплексів рекреаційно-туристичної інфраструктури. До них відносяться :

- рекреаційні та спортивні об'єкти району Дахнівка;
- великий рекреаційний комплекс на території колишньої човнової станції, до складу якого входять заклади рекреації, спортивні об'єкти, паркова та пляжна зони;
- парк та пляжно-рекреаційна зона на намивних територіях в районі виходу на міст;
- гребна олімпійська дистанція, яхтклуб та комплекс спортивних закладів вздовж берега водосховища;
- етнічний розважальний комплекс Козацька слобода;
- реконструкція Долини троянд;
- Історичний парк в районі перехрестя вулиць Гагаріна та Сержанта Жужоми;
- великий розважально-рекреаційний комплекс на намивних територіях Митниці 1 та Митниці 2, до складу якого ввійдуть, дитяча залізниця, розважально-пізнавальні комплекси для дорослих та дітей, заклади громадського харчування, виставковий центр під відкритим небом, театр на воді;
- великий парк на намивних територіях від вул.Героїв Сталінграду до вул.Першотравневої, в складі якого розміщується великі розважальні комплекси, кінотеатр, готелі, музейно-виставковий комплекс, майданчик для проведення історичних ігор, майданчик для велокросу та ролерів, ботанічний міні-сад, виставка квітів, оранжерея, танцювальний відкритий майданчик, критий каток, басейн, оздоровчий комплекс, заклади громадського харчування, тощо;
- новий парк екстрім-розваг з критим льодовим стадіоном пропонується облаштувати в районі нового житлового утворення в південно-східному районі, неподалік від нього розміститься парк для тихих видів відпочинку.;
- пропонується реконструювати парк Хіміків, побудувавши на його території льодовий палац;
- спортивно-оздоровчий та культурний центр, до складу якого ввійдуть – спортивний комплекс, конференц зали, комплекс басейнів, готелі, спа- заклади, заклади обслуговування та харчування, буде сформовано по вулиці Смілянській;
- на містобудівний прогноз, одночасно з намивом Митниці 3, передбачається намити ряд островів для розміщення на них гідропарку.

Зона зовнішнього транспорту – складається з автовокзалу, нового залізничного вокзалу, нової залізничної платформи, аеропорту та системи зовнішніх автодоріг.

На перспективу передбачено винесення існуючої залізниці та існуючого залізничного вокзалу на нову територію.

Зона зелених насаджень – практично об'єднує всі функціональні зони міста. Вона формується з існуючих зелених масивів і лісових насаджень, які в межах міста передбачено перетворити в лісопарки, парки, бульвари, озеленені проходи. Проектом передбачено озеленення набережної, організацію зелених проходів вздовж вулиць, які створюють єдину систему, своєрідний екологічний каркас міста.

Основні зелені масиви планується розмістити вздовж берега водосховища, в нових житлових утвореннях та на зв'язках центру та районів міста з місцями рекреації та відпочинку.

7.2. АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНА СТРУКТУРА

Основою планувальної організації міста є його планувальний каркас, що формується з екологічного каркасу та магістральної мережі.

Головними осями та опорними елементами екологічного каркасу Черкас є Кременчуцьке водосховище та існуючі зелені насадження загального користування. Основним завданням подальшого формування екологічного каркасу було створення єдиної ландшафтно-рекреаційної системи міста, тобто, з'єднання зеленими радіусами центральної та периферійної зон міста, що в генеральному плані досягається за рахунок утворення широких пішохідних зелених проходів, бульварів, озеленення існуючої вуличної мережі. Особлива увага приділяється організації парково-рекреаційних зон на березі водосховища.

Генеральним планом передбачається розвиток і удосконалення існуючої магістральної мережі та доповнення її загальноміськими магістралями та магістралями районного значення в районах нового житлового будівництва. Одним з основних транспортних заходів для відведення транзиту з центру міста є винесення залізничної колії за межі сельбищної забудови, будівництво нової магістралі по трасі залізниці, після її винесення, пробивка нових та реконструкція існуючих вулиць, які матимуть вихід на об'їзну дорогу.

Передбачається дещо пом'якшити жорстку регулярну мережу вулиць за рахунок будівництва діагональних зв'язків в нових сельбищних та промислових утвореннях.

Як вже вказувалось в розділі функціонального зонування, житлові утворення, передбачається територіально розширити за рахунок закінчення добудови не до кінця сформованих житлових кварталів та мікрорайонів, за рахунок реконструкції та за рахунок винесення з сельбищної забудови ряду виробничих та комунально-складських територій. Передбачається будівництво багатоквартирної багатоповерхової та малоповерхової, блокованої та садибної забудови. В центральній частині міста та вздовж містоформуючих магістралей передбачається реконструкція малоцінного садибного житла.

Оскільки одним з напрямків економічного розвитку міста є розвиток туризму та рекреації, в генеральному плані приділено велику увагу формуванню рекреаційно-туристичної зони.

Виходячи із світового досвіду розвитку туризму, для залучення туристів та екскурсантів необхідно створити не тільки матеріальну базу для комфортного проживання цього контингенту але і, в не меншій мірі, організувати розгалужену мережу індустрії розваг і спорту.

Як в місті, так і на прилеглих територіях, існують сприятливі умови для розвитку індустрії спорту і розваг.

Генеральним планом намічено створення системи спеціалізованих центрів розваг та відпочинку, перелік яких наведено в попередньому розділі.

Проектом передбачено подальший розвиток системи центрів міста та благоустрій прилеглих до центрів територій. Намічається створення нових об'єктів обслуговування в сельбищній забудові.

Спортивно-розважальні центри пропонується створити на базі вже існуючих спортивних об'єктів та нових, які планується розмістити в різних районах міста.

В рекреаційній прибережній зоні пропонується будівництво олімпійської веслувальної дистанції, яхтклубу, аквапарку, парку розваг, історичного парку, парку для проведення історичних ігор, етнографічно-розважального комплексу Козацька слобода, на території якого можливо проводити масові заходи, і ряд інших об'єктів обслуговуючого та розважального характеру.

Центри житлових районів (періодичне обслуговування) передбачається створити у кожному житловому утворенні, крім того намічена мережа повсякденного обслуговування безпосередньо у мікрорайонах та житлових кварталах.

Центри промислових районів потребують організації та благоустрою.

7.3. РОЗВИТОК ІСТОРИЧНОГО АРХІТЕКТУРНО-ПРОСТОРОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Стратегія генерального плану в історичних зонах міста полягає у наступному:

- беззаперечне збереження пам'яток культурної спадщини;
- регенерація історичного середовища, реставрація історичної забудови, ремонт;
- розвиток сучасних, у тому числі туристичних функцій в історичному середовищі з урахуванням зон охорони.

Ведення нового будівництва з урахуванням історичної планувальної структури, ландшафтних особливостей, зон регулювання забудови, які визначають поверховість, пластику фасадів нових будівель, збереження унікального силуету забудови міста.

Перелік історико-культурних пам'яток, межі зон регулювання забудови та режими їх використання були визначені в історико-архітектурних опорному плані центральної частини міста, який був виконаний інститутом НДПТАМ в 2001 році та в історико-архітектурних опорному плані в межах міста 19-початку 20 ст.(між бульв. Т. Шевченка – вул. Ільїна), розробленому Центром пам'яткознавства в 2009 році.

При розробці генерального плану враховані основні пропозиції, закладені в цих документах.

7.4. ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНО-ПРОСТОРОВОЇ КОМПОЗИЦІЇ

Розробка принципів просторової організації забудови Черкас обумовлена, перш за все, необхідністю формування виразного архітектурного образу міста, особливо його центральної частини, з боку водосховища, зі сторони вулиць та з боку в'їздів в місто з зовнішніх напрямків.

Значну увагу передбачено приділити завершенню забудови головних вулиць міста з розташуванням на них максимальної кількості громадських, освітніх, розважальних та культурно-освітніх, туристичних об'єктів.

Виразний силует повинна отримати забудова нових районів на території колишнього військового містечка в південно-західній частині міста, мікрорайони в східній частині Черкас

на території колишніх садів, мікрорайони прибережної частини міста та на Митниці 2 в районі вул.Козацької.

Значну увагу необхідно приділити благоустрою та оформленню зон відпочинку та рекреації, архітектурі туристично-рекреаційних закладів.

Забудова міста повинна вестись згідно затвердженої проектної документації, оздоблення фасадів нових будівель не повинно дисгармоніювати з забудовою, що вже склалася, особливо в центральній зоні міста. Велику увагу необхідно приділити розкриттю архітектурних акцентів, організації зелених проходів, оформленню озелених територій малими архітектурними формами.

8. РОЗРАХУНОК УСТАНОВ ТА ПІДПРИЄМСТВ ОБСЛУГОВУВАННЯ

8.1.УСТАНОВИ ТА ПІДПРИЄМСТВА ОБСЛУГОВУВАННЯ

Основними задачами генерального плану з питань культурно-побутового обслуговування населення міста є забезпечення населення міста всіма видами культурно-побутового обслуговування відповідно до діючих нормативів.

Розрахунок установ та підприємств обслуговування виконаний відповідно до нормативів ДБН-360-92** на розрахунковий період для перспективного населення міста Черкаси (310,0 тис. осіб). В розрахунку врахована потреба населення Черкаського району, та населення в зоні впливу Черкас як міжрайонного центру.

За орієнтовними перспективними підрахунками, на розрахунковий період чисельність населення Черкаського району становитиме 75,0 тис. осіб. В зону впливу Черкас, як міжрайонного центру, входять райони: Дравівський, Золотоніський, Кам'янський, Городищенський, Корсунь-Шевченківський, з орієнтовною перспективною чисельністю населення 190 тис. осіб.

Кількість місць у дитячих дошкільних закладах, загальноосвітніх школах та закладах позашкільного значення розрахована залежно від перспективної демографічної структури населення міста, розрахованої в демографічному прогнозі, виконаному авторським колективом інституту демографії та соціальних досліджень НАН України. Розрахунки загальноосвітніх шкіл та дитячих дошкільних закладів наведені в окремих таблицях 8.1.2-8.1.4.

У розділі „Характеристика сучасного стану міста” наведені показники ємності основних установ та підприємств обслуговування та забезпеченості ними населення. Аналіз цих показників дає можливість зробити висновок про недостатній розвиток деяких видів обслуговування. В зв'язку з цим виникає потреба в розміщенні додаткових об'ємів для задоволення потреб населення міста на перспективу. Крім того, при освоєнні нових ділянок житлового будівництва також виникне необхідність розміщення на них комплексу установ та підприємств обслуговування.

Нижче, в таблицях 8.1.1.-8.1.4. наведені розрахунки соціально необхідної ємності підприємств та установ обслуговування на розрахунковий період, а також наведений перелік запропонованих до розміщення найважливіших центрів обслуговування та їх розміщення.

Розрахунок підприємств та установ обслуговування на розрахунковий період

Установи, підприємства, споруди	Одиниця виміру	Для населення м. Черкаси		Для населення в зоні впливу районного центру		Для населення в зоні впливу міжрайонного центру		Всього необхідно по розрахунку	Існуюча ємність закладів обслуговування	Необхідно нове будівництво
		Норматив на 1 тис населення	Необхідно по розрахунку	Норматив на 1 тис населення	Необхідно по розрахунку	Норматив на 1 тис. населення	Необхідно по розрахунку			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Установи освіти										
Дитячі дошкільні установи	місце	70% від кількості дітей віком 1-6 років	11600	-	-	-	-	11580	9136	2464
Загальноосвітні школи	місце	100% 1-9 класи, 90% 10-12 класи	40000	-	-	-	-	40000	39455	545
Позашкільні заклади	місце	15,3% від загальної кількості школярів 4-9 класів		-	-	-	-			
Вищі навчальні заклади	студенти	5% від к-ті жит-в	15500	-	-	3,0	570	16070	27730	-
Професійно - технічні навчальні заклади	учні	3% від к-ті жит-в	9300	-	-	4	760	10060	8440	1620

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Установи охорони здоров'я, соціального забезпечення, спортивні та фізкультурно-оздоровчі заклади										
Будинки - інтернати для людей похилого, віку, ветеранів війни та праці	місце	3	930	7	525	3	570	2025	160	1865
Будинки - інтернати для дорослих та дітей інвалідів з фізичними порушеннями	місце	3	930	3	225	3	570	1725	-	1725
Психоневрологічні інтернати (з 18 років)	місце 1 тис. чол.	3	930	-	-	3	570	1500	-	1500
Поліклініки, амбулаторії, диспансери без стаціонарів	відвідувань за зміну	24	7440,0	-	-	2,5	475	7915,0	7733,0	182,0
Стаціонари усіх типів	ліжко	7,3	2263,0	3	225	-	-	2488,0	4475,0	-
Станції (підстанції) швидкої медичної допомоги	автомашина	1 на 10 тис. чол.	31	0,1	8	-	-	39	20	19
Аптеки	об'єкт	0,09	28	0,1	8	-	-	36	15	21

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Молочні кухні	порція за добу на 1 дитину до 1 року	4	11350	1	75	-	-	11425	-	11425
Фізкультурно-спортивні споруди										
Територія	га	0,8	250	0,1	8,0	-	-	258	32	226
Спортивні зали загального користування	кв. м площі підлоги	98	30380	8	600	5	950	31930	6790	25140
Басейні криті та відкриті загального користування	кв. м дзеркала води	48	14880	3	225	1,0	190	15295	350	14945
Установи культури і мистецтва										
Приміщення для культурно - масової роботи з населенням	місць	15-20 м кв. або 50-60 м кв. площі підлоги	5580	-	-	-	-	5580	-	5580
Клубні установи та центри дозвілля	місце	55	1705	20	1500	-	-	3205,0	2210,0	-
Кінотеатри та відеозали	місце	16	4960	-	-	-	-	4960	426	4534
Міські масові бібліотеки	тис. од. зберігання	4	1240	0,8	60	-	-	1300	522	778,0
Підприємства торгівлі, громадського харчування та побутового обслуговування										
Магазини, всього, в тому числі:	кв. м торгової площі	230	71300,0	5	375,0	-	-	71675,0	60622,0	11053,0

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
магазини продовольчих товарів	кв. м торгової площі	80	24800,0	1	75	-	-	24875,0	23200	1675
магазини непродовольчих товарів	кв. м торгової площі	150	46500,0	4	300	-	-	46800,0	37422	9378
Ринкові комплекси	кв. м торгової площі	35	10850,0	-	-	-	-	10850	13360,0	-
Підприємства громадського харчування	місце	40	12400			0,5	100,0	12500	8790	3710,0
Підприємства побутового обслуговування населення	робочих місць	9	2790			-	-	2790	-	2790
Підприємства комунального обслуговування										
Фабрики - пральні	кг білизни за зміну	110	34100	40	3000	-	-	37100	37100	-
Фабрики - хімчистки	кг речей за зміну	7,4	2290	3	225	-	-	2515	2515	-
Бані й душові	місце	5	1550	-	-	-	-	1550	1550	-
Організації та установи управління, проектні організації, кредитно-фінансові установи, та підприємства зв'язку										
Відділення зв'язку	об'єкт	0,16	50	-	-	-	-	50	45	5
Відділення банків	операційна каса	1 каса на 10-30 тис. осіб	12	-	-	-	-	12	12	-
Народні суди	робоче місце	1 суддя на 30 тис. осіб	10	-	-	-	-	10	10	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Нотаріальні контори	робоче місце	1 нотаріус на 30 тис. осіб	10	-	-	-	-	10	10	-
Установи житлово-комунального господарства										
Житлово - експлуатаційні організації	об'єкт	1 об'єкт на мікрорайон з населення м до 20 тис. осіб	15	-	-	-	-	15	8	7
Готелі	місце	4,8	1500	-	-	-	-	1500	1500	-
Бюро похоронного обслуговування	об'єкт	1 на 0,05 млн. осіб		-	-	-	-		-	

Таблиця 8.1.2

Розрахунок необхідної ємності дошкільних закладів на розрахунковий період

Найменування	Кількість дітей дошкільного віку згідно з перспективним демографічним прогнозом	Нормативні рекомендації ДБН 360-92**	Необхідна ємність дошкільних закладів по розрахунку
Дитячі дошкільні заклади всього, в тому числі:	15940	Забезпеченість дітей дошкільного віку	Округлено 11600
0	2837	-	-
1-2	5685	50%	2840
3-5	8752	85%	7440
6(50%)	1520	85%	1300

Таблиця 8.1.3

Розрахунок необхідної ємності загальноосвітніх шкіл на розрахунковий період

Найменування	Кількість дітей відповідного шкільного віку згідно з перспективним демографічним прогнозом	Нормативні рекомендації ДБН 360-92**	Необхідна ємність загальноосвітніх шкіл по розрахунку
Середня повна школа I-III ступеня всього, в тому числі:	41290	-	Округлено 40000
6 років (50%)	1520	100 %	1520
7-15 років	31355	100 %	31355
16-17 років	8416	85%	7155

Розрахунок та розміщення шкіл та дитячих дошкільних закладів на ділянках нового житлового будівництва

Таблиця 8.1.4.

№ ділянки		Необхідно по розрахунку (місць)			Розміщення об'єктів		
		I черга	Розрахунковий період	Містобудівний прогноз	I черга	Розрахунковий період	Містобудівний прогноз
1	Дитячі дошкільні заклади	145,0	620,0	900,0	1	3	5
	Школи	500,0	2150,0	3160,0	-	1	2
3	Дитячі дошкільні заклади	-	350,0	800,0	-	2	3
	Школи	-	1240,0	2770,0	-	1	2
4	Дитячі дошкільні заклади	-	-	90,0	-	-	-
	Школи	-	-	320,0	-	-	-
5	Дитячі дошкільні заклади	90,0	90,0	360,0	1	1	2
	Школи	310,0	310,0	1250,0	-	-	1
6	Дитячі дошкільні заклади	-	10,0	10,0	-	-	-
	Школи	-	40,0	40,0	-	-	-
7	Дитячі дошкільні заклади	200,0	200,0	200,0	-	-	-
	Школи	700,0	700,0	700,0	1	1	1
8	Дитячі дошкільні заклади	-	290,0	290,0	-	2	2
	Школи	-	1000,0	1000,0	-	1	1
9	Дитячі дошкільні заклади	250,0	1280,0	1280,0	1	4	4
	Школи	890,0	4450,0	4450,0	1	2	2
10	Дитячі дошкільні заклади	95,0	95,0	95,0	1	1	1
	Школи	330,0	330,0	330,0	-	-	-
11	Дитячі дошкільні заклади	20,0	20,0	20,0	-	-	-
	Школи	70,0	70,0	70,0	-	-	-
12	Дитячі дошкільні заклади	-	-	880,0	-	-	4
	Школи	-	-	3100,0	-	-	2
Всього	Дитячі дошкільні заклади	800,0	2955,0	4925,0	6	13	21
	Школи	2800,0	10300,0	17190,0	-	6	11

Примітка: показники наведені нарастаючим підсумком

8.2. РОЗРАХУНОК ТА РОЗМІЩЕННЯ КЛАДОВИЩ

Відповідно до нормативів ДБН 360-92** потреба в нових територіях для організації кладовищ для міста Черкаси на період розрахункового строку становитиме 74,4 га.

Загальна територія міських кладовищ, за матеріалами обміру опорного плану становить 79,7 га, в тому числі: в існуючих межах міста 28,7 га, а поза межами – 51,0 га. Із загальної кількості існуючих кладовищ 10,7 га – закриті.

На діючих кладовищах вільні території для поховання орієнтовно складають 15,0 га.

Генеральним планом передбачені нові території для організації кладовищ загальною площею 69,8 га, в тому числі:

- нове кладовище в районі південно-східної промислової зони (в існуючих межах міста) – 54,3 га;
- розширення існуючого кладовища в західному районі (поза існуючими межами) – 15,5 га.

9. ОЗЕЛЕНЕНІ ТЕРИТОРІЇ

Площа існуючих парків та скверів загального користування, розміщених в існуючих межах м. Черкаси, становить 108,8 га. Перелік їх наведений нижче в таблиці 9.1.

Таблиця 9.1

№	Перелік озелених територій загального користування	Місце розташування	Територія парків та скверів, га	% озеленення	Площа озелених територій
<i>Парки</i>					
1.	Парк ім. 50 р. Жовтневої революції	вул. Дахнівська	39,8	70	28,0
2.	Зоологічний парк	вул. Смілянська	3,5	25	1,0
2.	Дендропарк університету ім. Б. Хмельницького	вул. Громова	4,3	65	2,8
3.	Парк обласної лікарні	вул. Менделєєва	7,8	75	5,9
5.	Парк ім. Першого травня	вул. Ільїна	6,2	80	5,0
6.	Парк “Перемога”	вул. Смілянська	19,6	70	14,0
7.	Дитяче містечко „Казка”	вул. Героїв Сталінграду	0,7	80	0,6
8.	Парк Хіміків	пр. Хіміків	10,1	70	7,1
10.	Долина троянд	вул. Гагаріна	4,3	25	1,1
11.	Дитячий парк	бульв. Шевченка	2,5	80	2,0

12.	Парк ім. Б. Хмельницького	вул. Б.Вишневецького	1,3	80	1,0
	Всього парки	-	100,1	-	68,5
Сквери					
1	Сквер „Юність”	бульв. Шевченка	0,8	20	0,2
2	Сквер Обласної ради	вул. Хрещатик	0,8	25	0,2
	Всього сквери	-	1,6	-	0,4
Бульвари					
1	Бульв. Шевченка	-	7,1	100	7,1
	Всього по місту		108,8	-	76,0

З урахуванням наведеного в таблиці рівня озелененості існуючих парків та скверів площа озелених територій загального користування становить 76,0 га.

На одного жителя міста припадає 2,6 м² озелених територій, що значно нижче нормативних показників.

Крім того, на території міста розташований лісопарк «Соснівка» площею 268,8 га, який частково використовується жителями міста для відпочинку.

Розрахунок необхідної площі озелених територій загального користування виконаний для населення міста на перспективу згідно з нормативами ДБН 360-92**.

Розрахунок виконаний для перспективного населення міста на I чергу, розрахунковий період та містобудівний прогноз і наведений нижче в таблиці.

Розрахунок озелених територій загального користування

Таблиця 9.2

Озеленені території загального користування	Площа озелених територій відповідно до нормативів ДБН 360-92**	Необхідно озелених територій загального користування для перспективного населення міста (га)		
		На I чергу	На розрахунковий період	На містобудівний прогноз
Загальноміські	11,0	334,0	341,0	418,0
Житлових районів*	6	9,5	40,0	83,0
Всього	17,0	343,5	381,0	501,0

Примітка* - Необхідність територій для зелених насаджень житлових районів розраховано для нових ділянок багатоквартирного житлового будівництва.

Враховуючи існуючі озеленені території загального користування – 76,0 га необхідна організація нових озелених територій загального користування :

- на I чергу – 267,5 га;
- на розрахунковий період – 305,0 га;
- на містобудівний прогноз – 425,0 га.

Генеральним планом передбачається створення парків, скверів, бульварів на території 633,6 га:

- в існуючій межі міста на території – 280,0 га, з них озеленення схилів – 70,0 га та на ділянках житлового будівництва 106,0 га;
- використання лісового масиву «Соснівка» в якості лісопарку близько 90,0 га;
- на територіях, що включаються в перспективну межу міста - 263,6 га зелених насаджень загального користування (території розташовані вузькою смугою вздовж Кременчуцького водосховища) – 74,4 га, в північно-східній частині передбачено

створення великого масиву зелених насаджень орієнтовною територією – 107,0 га, на південному заході біля нової комунальної зони – 35,0 га, на сході біля комунальної зони та на резервних ділянках нового будівництва - 47,0 га).

З урахуванням прийнятого рівня озеленення нових парків, скверів та бульварів 75-80 % площа озелених територій загального користування складе близько 500,0 га.

10. ОХОРОНА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Відповідно до Закону України „Про охорону культурної спадщини”, місто Черкаси входить до переліку історичних міст України.

Межі охоронних зон пам'яток культурної спадщини та режими використання відповідних територій визначаються в роботі „Історико-архітектурний опорний план та зони охорони пам'яток м. Черкас в межах міста 19-почтку 20 ст. (між бульв. Т.Шевченка – вул. Ільїна)”, розроблена Центром пам'яткознавства, м. Київ 2009 р. в складі генерального плану та роботи „Історико-архітектурний опорний план та зони охорони пам'яток центральної частини м. Черкас», виконаної інститутом НДІТІАМ в 2001 р. в складі роботи «м.Черкаси. Проектно-пошукові роботи по розробці зонінг-плану, правил використання та забудови території міста з коригуванням окремих положень генплану».

11. ПРОТИПОЖЕЖНІ ЗАХОДИ

При розробці генерального плану враховувались вимоги пожежної безпеки у відповідності з розробленими Міністерством внутрішніх справ України „Правилами пожежної безпеки України” та вимогами ДБН 360-92**.

Проектом передбачається містобудівні та спеціальні протипожежні заходи.

До містобудівних заходів відносяться:

- розділення системою магістралей житлових утворень, що формуються;
- дотримання нормативних пожежних відстаней між будинками та спорудами;
- розміщення пожежних депо таким чином, щоб радіус їх обслуговування не перевищував 3 км (по вулицях) і охоплював всю територію міста.

Розрахунок необхідної кількості пожежних машин виконаний згідно з нормативами ДБН 360-92** та наведений нижче в таблиці

Таблиця 11.1.

Розрахунок необхідної кількості пожежних машин

Показники	Нормативна величина з розрахунку на 1000 чол., не менше (пожежних автомобілів)	Необхідно по розрахунку на розрахунковий період
Пожежні депо для обслуговування населення (перспективне населення 310,0 тис. осіб) (автоцистерни)	1 на 8,0 тис. осіб	39
Спеціальні пожежні машини	Згідно додатку 3.1. до табл. 3 ДБН 360-92**	3

На території міста розташовані 4 пожежних депо загальною ємністю 33 пожежних автомобілі; крім того, два пожежних депо по охороні ВАТ «Азот» загальною ємністю 13

пожежних автомобілів. Згідно даних Черкаського міського управління ГУ МНС України в Черкаській області, споруди всіх пожежних депо придатні до подальшого використання. Нижче наведена адреса існуючих пожежних депо та кількість пожежної техніки в них.

Таблиця 11.2.

Назва підрозділу	Адреса	Кількість пожежних машин	Район обслуговування
СДПЧ-1, м. Черкаси Придніпровський район	вул. Чигиринська, 5	8	Придніпровський район
СДПЧ-2, м. Черкаси Соснівський район	вул. Кавказька, 237	4	Соснівський район
СДПЧ-9, м. Черкаси Соснівський район	вул. Перемоги, 19	3	Соснівський район
ДПЧ-5 по охороні ВАТ „Азот”	вул. Першотравнева, 72	5	ВАТ «Азот»
ДПЧ-6 по охороні ВАТ „Азот”	вул. Першотравнева, 72	8	ВАТ «Азот»
Аварійно-рятувальний загін спеціального призначення ГУМНС України в Черкаській області	вул. Сумгайтська, 4	18	м. Черкаси

Генеральним планом передбачені три нові ділянки для розміщення пожежних депо, які визначені з урахуванням радіусу дії існуючих пожежних депо:

- в західній частині міста, в новій комунальній зоні;
- в південній частині міста, в районі пров. Комунального та пров. Харківського;
- в північній частині міста по вул. Героїв Дніпра (пожежне депо в стадії будівництва).

12. ІСНУЮЧИЙ ТА ПРОЕКТНИЙ РОЗПОДІЛ ТЕРИТОРІЇ. ПЕРСПЕКТИВНА МЕЖА МІСТА

За матеріалами обміру опорного плану територія міста Черкаси в існуючих межах становить 7594,0 га.

Генеральним планом передбачається включення до перспективної міської межі 2586,0 га, із яких:

- 101,0 га – землі Хутірської сільради;
- 1407 га – землі Геронимівської сільради;
- 169,4 га – землі Свидівської сільради;
- 661,6 – землі Червонослобідської сільради;
- 247,0 га – намів території Кременчуцького водосховища.

Таким чином територія міста Черкаси в перспективних межах становитиме 10180,0 га.

Нижче в таблиці 12.1 наведено перелік територій, що включаються в перспективну межу міста, та перспективне їх використання.

Перелік територій, що включаються в перспективну межу міста

Таблиця 12.1.

Номер ділянок, що включаються в перспективну межу	Територія ділянки, га	Назви сілрад, території яких включаються до перспективної межі міста	Існуюче використання	Перспективне використання, га
1	2	3	4	5
1	101,0	Хутірська сілрада	- вільні від забудови території – 101,0	- комунально-складські території (нові) – 63,6 га; - нові дороги 31,4 га; - санітарно-захисні зелені насадження – 6 га;
2	1407,0	Геронимівська сілрада	- комунально-складські території (існуючі) – 11,5 га - кладовища існуючі – 51,0 га; - вільні від забудови території (рілля) – 1344,5 га;	- комунально-складські території (нові) – 359,0 га; - комунально-складські території (існуючі) – 11,5 га; - кладовищі (нові) – 15,5 га; - кладовища існуючі – 51,0 га; - зелені насадження загального користування -35,4 - території громадських закладів – 21,1 га; - дороги – 59,0 га; - санітарно-захисні зелені насадження (нові)– 65,0 га; - луки, рілля – 789,5 га
3	120,7	Свидівцька сілрада	- ліс (існуючий) – 103,0 га; - вільні від забудови території – 19,1	- садібна забудова (нова) – 13,6 га; - рекреаційні території (нові) – 5,5 га; - ліс (існуючий) – 101,6 га;
4	36,5	Свидівцька сілрада	- ліс (існуючий) – 30,0 га; - дорога (існуюча) – 3,6 га;	- ліс (існуючий) – 30,0 га; - дорога (існуюча) – 3,6 га;

1	2	3	4	5
5	12,2	Свидівоцька сільрада	- ліс (існуючий) – 12,2 га;	- ліс (існуючий) – 12,2 га;
6	11,6 (намив)	Кременчуцьке водосховище	Кременчуцьке водосховище	- пляжі (нові) – 6,0 га; зелені насадження загального користування – 5,6 га;
7	17,0 (намив)	Кременчуцьке водосховище	Кременчуцьке водосховище	- пляжі (нові) – 3,0 - зелені насадження загального користування – 9,7 га; - рекреаційні території (нові) – 4,3 га;
8	10,7 (намив)	Кременчуцьке водосховище	Кременчуцьке водосховище	- зелені насадження загального користування – 7,7 га; - рекреаційні території (нові) – 2,0 га; - території громадських закладів – 1,0;
9	44,5 (намив)	Кременчуцьке водосховище	Кременчуцьке водосховище	- спортивні площадки (нові) – 5,0 га; - комунально-складські об'єкти – 1,5 га; - пляжі – 10,0 га; - території громадських закладів – 1,5 га; - зелені насадження загального користування – 26,5 га;
10	56,2 (намив території Митниця -3)	Кременчуцьке водосховище	Кременчуцьке водосховище	- житлова забудова малоповерхова – 21,5 га; - території громадських закладів – 3,5 га; - дороги – 6,5 га; - зелені насадження загального користування – 24,7 га;
11	107,0 (намив)	Кременчуцьке водосховище	Кременчуцьке водосховище	- зелені насадження загального користування – 107,0 га;

1	2	3	4	5
12	661,6	Червонослобідська сілрада	<ul style="list-style-type: none"> -комунальні існуючі – 53,0 га - садибна існуюча – 35,0 га; - рілля (резервні території для розміщення садибної забудови)– 369,0 га; - ліс (існуючий) – 5,0; - вільні від забудови (рілля) – 208,8; 	<ul style="list-style-type: none"> - комунальні існуючі – 53,0 га; - комунальні (нові) – 39,0 га; - садибна існуюча – 35,0 га; - промислові території (нові) – 28,5 га; - громадські центри (нові) – 4,5 га; - санітарно-захисні зелені насадження – 42,6 га; - залізниця, дороги – 38,0 га; - зелені насадження загального користування – 47,0 га; - рілля (резервні території для розміщення садибної забудови)– 369,0 га; - ліс (існуючий) – 5,0;
Всього	2586,0			

Включення вищеназваних територій до проектної межі міста обумовлене наступним:

- всі намивні території на розрахунковий термін та на містобудівний прогноз включаються в межі міста для організації рекреаційної зони вздовж узбережжя Кременчуцького водосховища та для розміщення нових сельбищних (Митниця - 3) та виробничих (річковий порт) територій;
- лісові насадження та озеленені території в районі Дахнівка та Поляни включаються в межі міста з метою організації рекреаційної та лісопаркової зони та розміщення закладів рекреації;
- території до обвідної дороги в західній та південно-західній частині міста включаються в його межі для розміщення підприємств логістики, розширення кладовища, розміщення нового залізничного вокзалу та нової залізничної платформи, розміщення об'єктів обслуговування та озеленених просторів;
- включення додаткових територій в межу міста в східній частині міста обумовлене необхідністю резервування на перспективу територій для розміщення садибної забудови для жителів міста, а також для розміщення вантажного річкового порту і для можливості реструктуризації існуючого промислового вузла на березі Кременчуцького водосховища.

Нижче, в таблиці 12.2. наведені зведені показники перспективного використання територій, що включаються в нові межі міста Черкаси та опис перспективної межі міста.

**Території, що включаються в перспективну межу міста
(зведені показники)**

Таблиця 12.2.

Території	Перспективне використання
Комунально-складські території	527,6
Дороги	138,5
Санітарно-захисні зелені насадження	113,8
Кладовища	66,5
Зелені насадження загального користування	263,6
Території Громадських закладів	31,6
Луки, рілля	1158,5
Садибна забудова	48,6
Територія рекреаційних закладів	11,8
Ліс	148,8
Пляжі	19,0
Спортивні території	5,0
Малоповерхова забудова	21,5
Територія промислових підприємств	28,5
Всього	2586,6

У відповідності до статті 173 Земельного Кодексу України, включення земельних ділянок в межі міста не тягне за собою припинення права власності і права користування цими ділянками, якщо не буде проведено їх вилучення (викуп) в порядку, встановленому законодавством України.

Опис перспективних меж міста Черкаси

Опис перспективних меж виконується в східному напрямку від південно-східного кута території підприємства ВАТ «Азот».

Межа міста пройде:

- в східному напрямку вздовж перспективної обвідної дороги, що пройде по південній межі підприємства ВАТ «Азот»;
- далі – вздовж перспективної обвідної дороги до примикання існуючої вулиці Онопрієнко;
- далі по обвідній дорозі до подовження вулиці Академіка Сергія Єфремова;
- далі на північ 600 метрів;
- далі на схід 360 метрів;
- далі на південний схід до існуючої підстанції;
- далі на північний схід до вулиці Санаторної;
- далі західніше на 70 метрів паралельно вул. Геронимівської до вул. Дахнівської;
- далі вздовж вул. Канівської;
- далі на північ до перетину з вул. Генерала Рибалко;
- далі вздовж вул. Поліська до Кременчуцького водосховища;
- далі вздовж Кременчуцького водосховища до с. Червона Слобода;
- далі на південний захід по території с. Червона Слобода вздовж вул. Карла Маркса до перетину з вул. Жовтнева;
- далі 160 м на північний захід вздовж вул. Жовтнева;
- далі на південний захід вздовж садибної забудови с. Червона Слобода;
- далі на південний схід 800 м до вул. Павлика Морозова;
- далі на південний захід вздовж вул. Павлива Морозова до кінця садибної забудови;
- далі по ріллі (створ вул. Павлика Морозова) 2800 м;
- далі 240 м на північний захід до існуючої межі;
- далі по існуючій межі;

Нижче в таблиці 12.3. наведений існуючий та перспективний розподіл території міста.

Існуючий та перспективний розподіл території міста (на містобудівний прогноз), га

Таблиця 12.3.

	Існуючий розподіл території в існуючих межах міста	Зміни функціонального використання території в існуючих межах міста		Території, що включаються в перспективну межу міста	Перспективний розподіл території в перспективній межі міста
		Реконструкція територій під інші види забудови	Освоєння під забудову за рахунок інших територій		
1	2	3	4	5	6
Забудовані території					
Житлова забудова, всього	1559,5	95,4	835,0	70,1	2369,2
- багатоповерхова	542,4	-	360,9	-	903,3
- малоповерхова	34,1		131,5	21,5	187,6
- садибна	983,0	95,4	272,7	48,6	1208,9
Блокована	-	-	69,9	-	69,9
Підприємства обслуговування, громадська забудова, всього	477,8	7,9	169,2	36,6	675,7
- загальноосвітні школи та дитячі сади	138,5	-	41,5	-	180,0
- лікувальні заклади	97,2	7,9	-	-	89,3
- спортивні заклади	41,0	-	32,8	5,0	78,8
- громадські та торгівельні заклади	201,1	-	94,9	31,6	327,6
Парки, сквери, бульвари (озеленені території загального користування загальноміські та житлового району)	108,8	-	370,0	263,6	742,4
Вулиці, дороги, набережні, площі, дороги	1105,9	32,9	242,7	128,0	1443,7
Території учбових закладів та закладів науки	68,9	-	-	-	68,9

1	2	3	4	5	6
Промислові та комунально-складські	1729,4	273,8	236,0	556,1	2247,7
Кладовища	28,7	-	54,3	66,5	149,5
Спецтериторії (в тому числі території військових частин)	207,4	184,4	-	-	23,0
Смуга відведення залізниці	130,4	130,4	-	10,0	10,0
Колективні сади	139,0	139,0	-	-	-
Аеропорт	201,6	-	-	-	201,6
Рекреаційні території		-	-	11,8	11,8
Всього забудовані території	5757,4	863,8	1907,2	1142,7	7943,8
Пляжі, піски	61,6	34,6	3,6	19,0	49,6
Санітарно-захисні	-	-	581,6	113,8	695,4
Відстійники	32,5	5,6	-	-	26,9
Землі сільгосппризначення (ферми та підсобні господарства)	77,0	69,7	-	-	7,3
Болота, чагарники	9,5	3,7	-	-	5,8
Городи, луки, рілля	1305,7	1235,7	-	1158,5	1228,5
Інші землі	107,5	107,5	-	-	-
Лісові насадження	161,0	90 під лісопарк	-	148,8	219,8
Інші зелені	81,8	81,8	-	-	-
Всього незабудовані території	1836,6	1628,6	585,2	1440,0	2233,3
Всього в існуючих межах міста	7594,0	2492,4	2492,4	2582,7	10180,0

13. НАМИВНІ ТЕРИТОРІЇ РАЙОНУ ЧЕРКАСИ ІІ

В 1992 році інститутом «Діпромiсто» була виконана робота «Техніко-економічні обґрунтування формування району Черкаси ІІ. Концепція розвитку міста», в якій розглядалася можливість розселення частини мешканців міста на намівних територіях, що формувались на мілководді Кременчуцького водосховища. Ідея створення великого намівного району на перспективу була передбачена ще генеральним планом 1980 року, а в 1992 році була розглянута більш детально.

Це було обумовлене рядом причин, а саме:

- на той час діючим генеральним планом міста передбачалось значне збільшення населення Черкас (до 350-400 тисяч осіб на розрахунковий період);
- відсутність на території міста вільних ділянок, придатних для забудови;
- неможливість вже в 1992 тотального знесення існуючого індивідуального фонду в центральних районах міста з метою будівництва нового багатоповерхового житла;
- мала вірогідність вилучення під розширення міста цінних високобонітетних сільськогосподарських земель, прилеглих до міста;
- поганий екологічний стан на території Кременчуцького водосховища, особливо в районі мілководдя, необхідність поглиблення та оздоровлення водосховища.

У вказаній роботі було визначено розміри та конфігурацію наміву з урахуванням покращення екології водосховища та оптимізації вирішення інженерного забезпечення намівних територій, розглянуті питання структурно-функціональної організації намівного району Черкаси ІІ.

В даному генеральному плані намівний район розглядається в якості резервних територій для розвитку міста на далеку перспективу, оскільки, відповідно до розрахунків, нагальної потреби в намівних територіях, за умови здійснення реконструктивних заходів на території міста та освоєння всіх ділянок, рекомендованих генеральним планом, у міста немає. Крім того, необхідно прийняти до уваги необхідності значних одномоментних капіталовкладень для наміву та повного інженерно-транспортного забезпечення намівного району, адже здійснення наміву можливе лише за умови будівництва нового мостового переходу через тводосховище (Черкаси –Золотоноша) та будівництва ще, як мінімум, двох мостів для зв'язку намівного району з Черкасами.

Натомість, генеральним планом планується здійснення наміву для організації рекреаційної зони на воді з метою забезпечення мешканців міста місцями відпочинку.

14. ПРОПОЗИЦІЇ ПО РЕАЛІЗАЦІЇ РІШЕНЬ ГЕНЕРАЛЬНОГО ПЛАНУ

Оцінка конфліктних ситуацій розвитку міста

До основних конфліктних ситуацій, пов'язаних з територіальним розвитком міста вцілому та окремих його елементів, можна віднести, те, що не зважаючи на досить велику кількість затвердженої містобудівної документації, більша частина громадян міста, особливо інвесторів слабо проінформовані про перспективи розвитку міста та можливий режим використання окремих ділянок на території Черкас. Саме в зв'язку з цим постійно виникають конфлікти намірів та можливостей щодо забудови інвестиційно привабливих ділянок, особливо в центральній частині міста.

Це також стосується природоохоронної території Черкаські берегові схили, узбережжя Кременчуцького водосховища та району Соснівка.

Не менш конфліктним питанням є використання «прикордонних» територій на межі район-місто, адже територіальний розвиток міста обмежений наявністю навколо нього високобонітетних сільськогосподарських земель та природоохоронних територій.

З іншого боку, правова невизначеність останніх десятиріч, особливо розбіжності в земельному та містобудівному законодавстві, дала підстави для ведення самочинного будівництва на території міста, захвату земельних ділянок, вирубки зелених насаджень, виникненню стихійних ринків, місць несанкціонованої торгівлі і т. ін.

Розпродаж майнових комплексів, що знаходяться на території колишніх земель оборони породив ще один конфлікт між планами власників майна та перспективними планами громади міста щодо освоєння вказаних територій.

Саме для запобігання можливих конфліктів в подальшому та для оптимізації реалізації рішень генерального плану, необхідно встановити перелік та черговість заходів, які сприятимуть його ефективній реалізації.

При цьому обов'язково необхідно врахувати, що розміщення нового житлового, комунального та промислового будівництва, розвиток (розбудова або реконструкція) інженерно-транспортної або соціальної інфраструктури будуть ефективними лише при наявності відповідної, заздалегідь розробленої проектної документації, на основі якої повинні будуть здійснюватися відводи нових земельних ділянок або заходи по будівництву. Крім того, на території міста необхідно здійснити ряд першочергових та невідкладних заходів, які відображені у відповідних інженерних розділах, і реалізацію яких також необхідно забезпечити на основі відповідної проектної документації.

Організаційне забезпечення реалізації генерального плану має здійснюватись спеціально уповноваженим органом виконавчої влади, до компетенції якого віднесено контроль процесу містобудівного розвитку. Основною функцією цього органу має бути організація комплексу робіт з виконання рішень генерального плану, а також проектних робіт, які можуть забезпечити його реалізацію.

До заходів, які можуть забезпечити реалізацію генерального плану, відносяться:

- виконання топографічної зйомки М 1: 2000 на всю територію міста та територію, що пропонується включити в нову межу міста;
- розроблення на всю територію міста (в перспективній межі) нормативно-правового акту - Правил забудови, коригування Правил забудови центральної частини міста з метою адаптації їх до чинного законодавства;
- розроблення проекту землеустрою для встановлення нової межі міста, на основі затвердженого генерального плану міста;
- розроблення плану червоних ліній магістралей міста;
- розробка схеми визначення земель міста для продажу;
- розроблення детальних планів забудови та проектів забудови на нові райони та на райони реконструкції, або коригування вже існуючих документів для приведення їх у відповідність до рішень генерального плану ;
- розроблення схем реструктуризації та впорядкування промислових територій міста;
- розроблення проектів освоєння нових промислово-комунальних територій та територій розміщення підприємств логістики;
- розроблення та затвердження проекту встановлення водоохоронної зони та прибережної захисної смуги із урахуванням містобудівних рішень, прийнятих в генеральному плані;
- розроблення програми розвитку в місті інфраструктури туристичної галузі, водно-спортивного, пізнавального та історичного туризму;
- розроблення комплексної схеми благоустрою міста, яка б включала в себе: визначення територій для облаштування дитячих майданчиків та майданчиків відпочинку, оформлення міста малими архітектурними формами, будівництво пізнавальних та

розважальних та інших подібних об'єктів відпочинку, розроблення комплексного проекту благоустрою паркової та пляжної зони та ін.;

- розроблення бізнес-пропозиції по освоєнню виробничих територій міста;
- розроблення стратегічного плану розвитку міста та створення інвестиційного плану міста на основі матеріалів генерального плану та прийнятої концепції розвитку;
- розробка програми розвитку в місті інфраструктури туристичної галузі;
- розроблення документації по реконструкції існуючих та будівництву нових інженерних мереж міста;
- розроблення проектної документації для розвитку та модернізації вуличної мережі міста та проектів переходів в двох рівнях через залізничні колії та на перехрестях; магістралей загальноміського значення;
- розроблення проектів інженерних споруд;
- з метою впорядкування території існуючої промислової зони та виявлення ділянок для розміщення нових виробництв - повна інвентаризація існуючих промислових, комунальних підприємств, складів і баз та їх паспортизація із встановлення СЗЗ цих об'єктів та режимів використання території СЗЗ, розроблення проектів їх СЗЗ, розроблення проектів модернізації існуючих виробництв з метою їх екологізації; інвентаризація джерел викидів забруднюючих речовин, забезпечення контролю за нештатними ситуаціями та посилення бази спостережень;
- розроблення програми та проекту реструктуризації виробничих територій, які використовуються нераціонально, знаходяться в сельбищній зоні, розміщені з порушенням санітарних норм або природоохоронних норм;
- інвентаризація та паспортизація всіх наявних на території магістральних інженерних мереж з нанесенням їх на електронну карту міста;
- розроблення та впровадження проекту реконструкції та модернізації водозабірних споруд та водопровідних мереж міста.
- розроблення проектів захисту територій від підтоплення, проектів інженерної підготовки, ліквідація заболочень;
- розроблення документації по реконструкції сміттєзвалища та будівництва сміттєпереробного заводу, розробка плану ліквідації стихійних звалищ та санації забруднених ділянок;
- розроблення екологічного паспорту міста та створення системи моніторингу.
- розроблення детального плану території рекреаційного району Соснівка;
- виконання науково-пошукових робіт для визначення доцільності проведення на миву Черкаси II.

Реалізація генерального плану – це безперервний процес актуалізації та проектування, який можливий за умов здійснення його моніторингу.

Система містобудівного кадастру та моніторингу є складовою частиною загальноміської інформаційної системи.

З метою інформаційного забезпечення рішень генерального плану необхідно передбачити створення та ведення автоматизованої інформаційної системи, основними функціями якої мають стати:

- ведення електронної бази даних для проектування;
- підготовка та актуалізація вихідних даних для проектування;
- організація системи інформування суб'єктів містобудівної діяльності;
- програмно – інформаційне забезпечення інвестиційних проектів, що мають пріоритетне значення для стратегічних напрямків розвитку міста.

Інформаційне забезпечення заходів контролю та координації рішень генерального плану включають:

- закріплення відповідними рішеннями Черкаської міської ради нормативного статусу та порядку функціонування системи контролю реалізації генерального плану;

- створення та забезпечення служби моніторингу та реалізації Правил забудови;
- створення ефективно функціонуючої, автоматизованої системи контролю реалізації генплану та містобудівного моніторингу. Створення цієї системи забезпечить міську раду та її виконавчий комітет, суб'єктів містобудівної та інвестиційної діяльності актуальною, комплексною, достовірно визначеною інформацією про діючі на території міста містобудівні вимоги та обмеження, містобудівну цінність територій, їх фактичний стан та перспективи використання.

Інвестиційне забезпечення комплексу заходів, передбачених генеральним планом, повинно здійснюватися із різних джерел: за рахунок місцевого та обласного бюджету, державних асигнувань, коштів інвесторів та інших асигнувань, не заборонених законодавчо, в тому числі, грантів міжнародних організацій з містобудівного, соціального та економічного розвитку.

Однак, основним джерелом покриття витрат на забезпечення реалізації пропозицій генерального плану є місцевий бюджет. Цих коштів, безумовно, не вистачатиме, особливо на першому етапі реалізації генерального плану.

Тому необхідно вживати заходів щодо залучення інших інвестицій в економіку міста. Виключне значення для залучення інвестицій має створення сприятливого інвестиційного клімату в цілому, як в державі, так і в місті та зоні його впливу.

Розвитку малого та середнього бізнесу може сприяти створення бізнес-інкубаторів та інших прогресивних форм громадської діяльності.

Щодо житлового будівництва, то в цю сферу необхідно залучати кошти населення, велику роль в реалізації житлової програми може зіграти довгострокове кредитування будівництва, включаючи різні типи кредитування під заставу, в тому числі, іпотечне кредитування.

Збільшенню надходжень в міський бюджет сприятиме прийняття відкоригованих відповідно до генерального плану Правил забудови на всю територію міста та створення в місті ринку землі.

15.ОСНОВНІ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ

Таблиця 15.1.

№ п\п	Показники	Одиниця виміру	Існуючий стан	І черга	Розрахунковий період	Містобудівний прогноз (окремі показн.)
1	Населення		289,2	304,0	310,0	360,0
2.	Територія міста в перспективній межі	га	-	-	-	10180,0
	Територія міста в існуючій межі, всього в тому числі:	га	7594,0	-	-	-
	Всього забудовані території	«-»	5757,4	-		7943,8
	Житлова забудова, всього	«-»	1559,5	-		2369,2
	- багатоповерхова	«-»	542,4	-		903,3
	- малоповерхова	«-»	34,1	-		187,6
	- садибна	«-»	983,0	-		1208,9
	Блокована	«-»	-			69,9
	Підприємства обслуговування, громадська забудова, всього	«-»	477,8		-	675,7
	- загальноосвітні школи та дитячі сади	«-»	138,5	-		180,0
	- лікувальні заклади	«-»	97,2	-	-	89,3
	- спортивні заклади	«-»	41,0		-	78,8
	- громадські та торговельні заклади	«-»	201,1	-	-	327,6
	Парки, сквери, бульвари (озеленені території загального користування загальноміські та житлового району)	«-»	108,8	-	-	742,4
	Вулиці, дороги, набережні, площі, дороги	«-»	1105,9	-	-	1431,1
	Території учбових закладів та закладів науки	«-»	68,9	-	-	68,9
	Промислові та комунально-складські	«-»	1729,4	-	-	2247,7
	Кладовища	«-»	28,7	-	-	149,5
	Спецтериторії (в тому числі території військових частин)	«-»	207,4		-	23,0
	Смуга відведення залізниці	«-»	130,4	-	-	10,0
	Колективні сади	«-»	139,0	-	-	-
	Аеропорт	«-»	201,6	-	-	201,6
	Рекреаційні території	«-»	-	-	-	11,8
	Всього незабудовані території,	«-»	1836,6	-	-	2233,3

	в тому числі:					
	Пляжі, піски	«-»	61,6	-	-	49,6
	Санітарно-захисні	«-»	-	-	-	695,4
	Відстійники	«-»	32,5	-	-	26,9
	Землі сільгосппризначення (ферми та підсобні господарства)	«-»	77,0	-	-	7,3
	Болота, чагарники	«-»	9,5	-	-	5,8
	Городи, луки, рілля	«-»	1305,7	-	-	1228,5
	Інші землі	«-»	107,5	-	-	-
	Лісові насадження	«-»	161,0	-	-	219,8
	Інші зелені	«-»	81,8	-	-	-
3	Житловий фонд міста, всього	тис. м² тис. квартир (однокв. будинків)	<u>6109,0</u> <u>114,85</u>	<u>6857,0</u> <u>122,75</u>	<u>8914,0</u> <u>142,45</u>	<u>11682,5</u> <u>170,0</u>
	Багатоквартирний	«-»	<u>5012,9</u> 93,23	<u>5464,3</u> 99,22	<u>7191,0</u> 117,43	<u>9815,5</u> 145,1
	Одноквартирний	«-»	<u>1096,1</u> 21,62	<u>1392,7</u> 23,53	<u>1723,0</u> 25,02	<u>1867,0</u> 24,9
4	Середня забезпеченість населення загальною площею	м ² /особу	20,4	22,1	28-29	32-33
5	Вибуття житлового фонду, всього	тис. м ²	-	=	<u>40,0</u> 0,8	<u>105,0</u> 2,05
6	Обсяги житлового будівництва, всього в тому числі:	тис. м² тис. квартир (однокв. будинків)	-	<u>748,0</u> 7,9	<u>2845,0</u> 28,4	<u>5679,5</u> 57,2
	Багатоквартирний	«-»	-	<u>451,4</u> 5,99	<u>2178,0</u> 24,2	<u>4802,5</u> 51,9
	Одноквартирний	«-»	-	<u>296,6</u> 1,91	<u>667,0</u> 4,2	<u>877,0</u> 5,3
7	Території для розміщення житлового будівництва, всього, в тому числі:	га		170,0	494,0	848,4
	Багатоповерхова	га		34,8	191,1	360,9
	Малоповерхова	га		12,2	36,2	144,9
	Блокована			12,6	52,1	69,9
	Садібна			110,4	214,6	272,7
8.	Інженерне забезпечення території					
9.1	Водопостачання					
	Сумарний відпуск води, у т.ч.	тис. м ³ /добу				
	- питної якості	тис. м ³ /добу	96,78	178,04	188,60	-
	- технічної якості	тис. м ³ /добу	-	63,71	64,41	-
	Потужність головних споруд водопроводу, (ВОС)	тис. м ³ /добу	115,00	179,00	189,00	

	Джерело водопостачання		Кременчуцьке водосховище, підземні води			
9.2	Водовідведення					
	Загальне надходження стічних вод	тис. м ³ /добу	64,85	213,56	224,00	
	Сумарна потужність очисних споруд	тис. м ³ /добу	300,00		300,00	
9.3	Санітарне очищення					
	Об'єми побутового сміття	тис. т/рік	461,40 тис.м ³	96,98	98,89	
	Удосконалені звалища ТПВ	одиниць/га	1/6,02	1/6,02	1/6,02	
	Сміттєпереробне підприємство	од./тис. т/рік	-	1/97,00	1/99,00	
9.4	Теплопостачання					
	Подача тепла (житлово-комун. сектор), всього	МВт	2294,13	723,25	575,71	
	Те ж по ділянках нової забудови.	МВт	895,02	228,90	55,32	
	Орієнтовні витрати на заходи для забезпечення додаткового теплового потоку I черги забудови	млн.грн		-	7,1	
9.5	Газопостачання					
	Споживання газу всього(житлово-комун. сектор).	млн. м ³ /рік	152,01	515,06	423,56	
	Те ж по площадках нової забудови.	млн. м ³ /рік	-	158,08	43,80	
	Джерела газопостачання: - ГРС - ГРП, ШРП	одиниць	1 122	2 (1- проект	1 6	
	Орієнтовні витрати на заходи для забезпечення додаткового	млн.грн	-	-	3,2	
9.6	Електропостачання					
	Сумарне електричне навантаження	тис.кВт	-	737,8	808,8	
10.	Інженерна підготовка та захист території					
	Захист від підтоплення: - дренаж закритий (прочистка) - дренаж відкритий (розчистка) - дренаж вертикальний - присхильовий дренаж (будівництво)	га км км шт. км	969,0 2,9 4,7 19 -	31,8	1278,0 2,9 4,7 19 3,0	
	Берегоукріплення	км	2,1	1,0	15,1	

	Набережна	км	0,3	0,5	6,7	
	Утворення території (намив, підсіпка)	га	-		217,6	
	Дамба, всього	км	6,0		0,5	
	в т.ч. Будище-Свидівська	км	16,7/4,0	0,5	-	
	загальна/в межах міста	км				
	Розчистка придамбового каналу	км	-		4,2	
	Розчистка водойм	га	-		6,1	
	Ліквідація заболоченостей	га	-		14,6	
	Пляжі	га	27,2		25,7	
	Протизсувні заходи	га	-		76,3	
	Протиерозійні заходи	га	-		21,2	
	Рекультивация порушених територій	га	-		6,0	
11	Транспорт					
	Довжина магістральних вулиць:	км	133,0		212,0	
	Загальноміського значення	км	92,0		127,0	
	регульованого руху	км	41,0		85,0	
	Районного значення	км				
	Будівництво магістральних вулиць	км	-		79,0	
	Реконструкція магістральних вулиць	км	-		80,0	
	Щільність магістральної мережі	км/км ²	2,1		2,5	
	Транспортні розв'язки у різних рівнях	об'єкт	2		7	
	Штучні споруди (шляхопроводи, мости)	об'єкт	6		10	
	Довжина ліній тролейбуса по осі вулиць	км	70,0		100,0	
	Довжина ліній автобуса по осі вулиць	км	93,0		167,0	
	Рівень автомобілізації індивідуальних легкових автомобілів	авт. на 1000 мешканців	135		300	

16.ДОКУМЕНТИ ТА ДОДАТКИ